

"KAIKKI TOIMI KOHDALLANI"

SELVITYS
KOTOUMISPALVELUITA
KOSKEVISTA
NÄKEMYKSISTÄ

Loppuraportti 22.6.2020

Kotona Suomessa
Astu sisään. Se kannattaa.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Sisällys

1 JOHDANTO	3
1.1 TAUSTA JA TAVOITTEET	3
1.2. SELVITYKSEN KOHDE	3
2 AINEISTO JA MENETELMÄT.....	6
2.1 SÄHKÖINEN KYSELY	6
2.2 AINEISTON KUVAILU	6
3 TULOKSET	15
3.1 KOKEMUKSET ENNEN TE-PALVELUITA	15
3.2 KOKEMUKSET TE-TOIMISTOSTA ENNEN KOTOUTUMISKOULUTUSTA	22
3.3 KOKEMUKSET KOTOUTUMISKOULUTUKSESTA	29
3.4 KOKEMUKSET KAIKISTA KOTOUTUMISPALVELUISTA, TULEVAISUUDEN SUUNNITELMAT JA SOPEUTUMINEN SUOMEEN.....	37
4. POHDINTA	46
4.1 JOHTOPÄÄTÖKSET	46
4.2 SUOSITUKSET	51
LIITE 1 – KYSELYIDEN TULOKSET TAUSTAMUUTTUJITTAIN	54
LIITE 2 – KYSELYRUNKO	110

1 Johdanto

Selvityksen tavoitteena on tukea kotoutumislain mukaisten palvelujen kehittämistä kartoittamalla kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheessa olevien osallistujien näkemyksiä saamistaan palveluista ja kotoutumisesta.

1.1 Tausta ja tavoitteet

Tämän selvityksen tarkoituksena on kartoittaa kotoutumispalveluita käyttävien maahanmuuttajien näkemyksiä saamistaan alkuvaiheen kotoutumispalveluista. Selvityksessä tarkastellaan TE-toimiston asiakkaana olevien, hiljattain Suomeen saapuneiden eli kotoutumisvaiheen maahanmuuttajien näkemyksiä ja mielipiteitä alkuvaiheen kotoutumispalveluista. Näitä kotoutumisen edistämistä annetun lain mukaisia palveluja ovat ohjaus- ja neuvontapalvelut, TE-toimistossa tehtävä alkukartoitus sekä kotoutumissuunnitelma, kielitaidon lähtötasoarviointi ja työvoimakoulutuksena järjestetty kotoutumiskoulutus. Lisäksi tarkastellaan laajemmin kotoutumisen edistymistä, viihtymistä ja osallisuuden kokemista osana suomalaista yhteiskuntaa. Selvityksessä esitetään myös kehittämissuunnitelmia kotoutumista edistävän palvelujärjestelmän kehittämiseksi.

Selvitys perustuu kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheessa oleville maahanmuuttajille tehtyyn sähköiseen kyselyyn. Kysely on tiettävästi ensimmäinen, jossa on selvitetty kohderyhmän kokemuksia ja näkemyksiä kaikista saamistaan alkuvaiheen kotoutumispalveluista ja niiden hyödyllisyydestä. Työvoimahallinto kerää säännönmukaisesti kotoutumiskoulutuksen osallistujilta palautetta, ja lisäksi joillakin koulutusten toteuttajilla on omia asiakastytytyyskyselyitä. Lisäksi vaihtelevassa määrin tehdään asiakasraateja tai asiakkaiden mielipiteiden kuulemista kotoutumiskoulutuksen aikana. Aiemmin ei kuitenkaan ole tässä laajuudessa selvitetty maahanmuuttajien mielipidettä kaikista alkuvaiheen kotoutumispalveluista.

Selvityksen on tilannut Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen koordinoima valtakunnallinen Kotona Suomessa -hanke (ESR).

1.2. Selvityksen kohde

Selvityksen kohderyhmänä ovat työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheessa olevat, pääosin kotoutumislain piiriin kuuluvat opiskelijat. Selvityksen tuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkia Suomessa asuvia maahanmuuttajia tai edes kaikkia TE-toimiston kotoituja-asiakkaita. Kaikki kotoituja-asiakkaat eivät osallistu kotoutumiskoulutukseen. Kaikki kotoituja-asiakkaat eivät välttämättä suorita loppuvaiheen kotoutumiskoulutusmoduuleja, ja toisaalta suoraan työhön menneet tai kesken kotoutumiskoulutuksen työllistyneet maahanmuuttajat eivät ole myöskään olleet vastaamassa tähän kyselyyn. Selvityksen kohteeksi valittu kohderyhmä on kuitenkin ainoa, joka voi omaan kokemukseensa perustuen vastata kattavasti kotoutumislain mukaisia palveluita koskeviin kysymyksiin.

TE-toimistojen ja kotoutumiskouluttajien käyttämään tiedonvaihtojärjestelmä Koulutusportin perusteella laskennallinen selvityksen kohderyhmän koko on noin 1 450 kotoutuja-asiakasta¹, jotka olisivat mahdollisesti voineet vastata selvityksen kyselyyn. Tähän verrattuna kyselyssä kerätyt vastaajat 900 vastausta antavat vastausprosentiksi noin 60. Tulokset siis kuvaavat varsin hyvin kohderyhmän eli kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheessa olevien osallistujien kokemuksia saamistaan palveluista.

2010-luvulla on toteutettu useita maahanmuuttajien oloja ja kotoutumista käsitteleviä tutkimuksia. Tässä selvityksessä tehdään paikoin vertailua muihin tutkimuksiin, ja vertailun mahdollistaminen on huomioitu jo kysymyslomakkeen laadintavaiheessa huomioimalla edellisten tutkimusten kysymysmuotoilut: Työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta toteutettu Maahanmuuttajabarometri 2012² on ollut osa kotoutumisen ja etnisten suhteiden seurantajärjestelmää kattaen samankaltaisia teemoja kuin tämäkin selvitys. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Ulkomailta syntyneiden hyvinvointitutkimus FinMonik³ puolestaan sisältää kattavasti ja edustavasti tietoa ulkomailta syntyneiden ulkomaalaistaustaisten hyvinvoinnista, terveydestä, kokemuksista sosiaali- ja terveystal-veluista, työllisyydestä, työn löytämiseen liittyvistä esteistä sekä mahdollisista syrjäytäkoke- muksista.

On tärkeää huomata, että eri tutkimukset ovat kohdistuneet eri kohderyhmiin. Tämän selvityksen tulokset kuvaavat yksinomaan loppuvaiheen kotoutumiskoulutuksessa olevien TE-toimiston kotoutuja-asiakkaiden näkemyksiä. Eri tutkimusten kohderyhmät on koottu oheiseen taulukkoon.

Taulukko 1. Eri tutkimusten kohdentuminen.

Tutkimus	Kohderyhmä
Tämä selvitys	Kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheessa olevat TE-toimis- ton kotoutuja-asiakkaat
Maahanmuuttajabarometri 2012	Suomessa asuvat Venäjän, Viron, Thaimaan, Kiinan, Irakin, Somalian ja Turkin kansalaiset, jotka ovat muuttaneet Suo- meen vuosina 2007–2009 ja ovat 18–75 -vuotiaita.
FinMonik 2018–2019	Tutkimukseen valittiin satunnaisotannalla 13 650 ulkomaa- laistaustaista 18–64-vuotiasta.

¹ 8.11.2019–12.3.2020 päättyneiden loppuvaiheen koulutusten osallistujien määrä. Luku on suuntaa antava, sillä tarkkoja tietoja koulutuksen päättäneistä asiakkaista ei ole saatavilla.

² <https://tem.fi/documents/1410877/2872337/Maahanmuuttajabarometri+2012+21022013.pdf>

³ http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139210/URN_ISBN_978-952-343-034-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Selvityksen luvussa 2 esitellään yksityiskohtaisesti tiedonkeruun toteutus ja kerätty aineisto. Luvussa 3 esitellään tulokset kronologisesti palvelupolun alusta lähtien. Luvussa 3 on esitetty tilastollisesti merkitsevät tulokset ja tuotu erityisesti esille tilastollisesti merkitseviä eroja. Lisäksi esitetään eräitä muita havaintoja kyselyn vastauksista. Jakaumat kaikkien taustamuuttujien kaikissa luokissa on esitelty tämän selvityksen liitteessä 1. Kunkin alaluvun alkuun on koottu tiivistelmä keskeisistä havainnoista. Luvussa 4 esitetään pohdintaa tulosten merkityksestä. Kyselyn tulokset esitetään liitteessä 1 yksityiskohtaisesti keskeisten taustamuuttujien eri luokissa. Raporttia voi siis lukea tiivistelmien ja keskeisten tulosten näkökulmasta, mutta tarvittaessa on myös mahdollista hyödyntää tietyn kysymyksen vastausten jakaumia esimerkiksi jonkin maaryhmän osalta.

2 Aineisto ja menetelmät

Tässä luvussa tarkastellaan sähköisesti toteutettua kyselyä ja siinä kerättyä aineistoa.

2.1 Sähköinen kysely

Sähköinen kysely oli avoinna 8.11.2019–11.3.2020. Kyselylinkkiä levitettiin ELY-keskusten kotoutumiskoulutuksen hankkijoiden välityksellä niille työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen toteuttajille, joilla oli meneillään loppuvaiheen koulutuksia tai koulutusmoduuleja. Ohjeistuksena hankkijoille oli välittää kyselylinkki kotoutumiskouluttajille ja pyytää heitä teettämään kysely opiskelijoillaan, mieluiten oppitunnin aikana. Tammikuussa 2020 lähetettiin muistutusviesti maakuntiin, joista vastaajia oli vain vähän verrattuna päättyneiden loppuvaiheen koulutusten määrään. Lisäksi Uudellamaalla, jossa vastaajien tavoittaminen syksyn aikana oli erityisen vaikeaa, Uudenmaan ELY-keskuksesta lähestyttiin suoraan koulutuksen järjestäjien koulutuspäällikköjä. Lisätoimenpiteiden ansiosta talven aikana saatiin kasvatettua merkittävästi Uudenmaan vastaajamäärää.

Kysely koostui yhteensä 40 kysymyksestä tai kysymyskokonaisuudesta. Se käännettiin koulutuksessa olevien yleisimpiin äidinkieliin perustuen englanniksi, venäjäksi, arabiaksi, dariksi, farsiksi, somaliksi ja thaiksi. Kyselyyn oli myös mahdollista vastata suomeksi. Kotoutumiskoulutusten opettajille lähetettiin saatekirje, jossa ohjeistettiin kyselyyn vastaamisesta. Saatteessa ei erikseen esitetty vähimmäisvaatimuksia sille, millä tasolla vastaajan tulisi osata vastauskieltä. Osaan kysymyksistä oli mahdollista vastata kirjoittamalla tekstiä omalla kielellään. Nämä vastaukset käännettiin vieraasta kielestä suomeksi kyselyn päätyttyä. Muutama kääntäjä raportoi, että avovastauksia on annettu myös kielillä, joita vastaajat eivät ilmeisesti puhuneet äidinkielenään ja näin ollen joidenkin vastausta kerrottiin sisältävän huomattavia kirjoitusvirheitä. Kääntäjiä ohjeistettiin kääntämään mahdollisimman tarkasti se, mitä vastaaja on oletettavasti halunnut vastauksessaan sanoa.

Kyselyn kääntäminen useille kielille tuotti riskin siitä, että kyselyt poikkeavat sisällöltään toisistaan. Riskiä pyrittiin hallitsemaan esimerkiksi käyttämällä käännettävänä toimineessa suomenkielisessä kyselylomakkeessa mahdollisimman selkokielisiä sanoja ja ilmaisuja. Ainoastaan yksi vastaaja lähestyi selvityksen tekijöitä epäiltyyn käännösvirheeseen arabiankielisessä lomakkeessa liittyen. Vastaaja ei kuitenkaan tarkemmin eritellyt virheen luonnetta.

2.2 Aineiston kuvailu

Sähköiseen kyselyyn vastasi yhteensä 896 vastaajaa. Aineistoa on tarkasteltu systemaattisesti neljän keskeisen taustamuuttujan kautta: sukupuoli, ikä, maaryhmä ja koulutustausta. Vastausten jakautuminen näiden keskeisten taustamuuttujien luokkiin on esitetty taulukossa 2. Lisäksi

analyysissa on hyödynnetty muuttujina kielitaitoa, maassaoloaikaa, maahanmuuton syytä, asu-
mista, työtaustaa ja ystävien määrää. Tässä luvussa kuvaillaan vastaukset taustamuuttujittain.

Taulukko 2 Analyysissa käytetyt taustamuuttujat

Muuttuja	Muuttujan kategoriat	Määrä	Osuus
Sukupuoli	Nainen	563	65,5 %
	Mies	309	34,5 %
Ikäryhmä	18–24 vuotiaat	80	9,7 %
	25–34 vuotiaat	382	46,3 %
	Yli 34 vuotiaat	363	44,0 %
Maaryhmä	Aasia	174	19,7 %
	Afrikka	73	8,3 %
	EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	82	9,3 %
	Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat	68	7,7 %
	Lähi-itä	273	31,0 %
	Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	212	24,0 %
Koulutustausta	Peruskoulu tai vähemmän	111	16,8 %
	Ammattikoulu tai ylioppilas	230	34,8 %
	Korkeakoulu tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinto	320	48,4 %
	Vastaajia yhteensä	896	

Eri vaiheiden palveluita koskevista kysymyksistä muodostettiin taustamuuttujien yhteyden arvioimiseksi myös summamuuttujia laskemalla yhteen vastaajan tiettyä teemaa koskevien väittämien arvot ja jakamalla ne väittämien määrällä. Näin saatiin kullekin vastaajalle summaava keskiarvo esimerkiksi ohjauksen ja neuvonnan hyödyllisyydestä, jota sitten voitiin tarkastella ristiin eri taustamuuttujia vasten. On kuitenkin syytä huomioda, ettei käytetyillä menetelmillä ja rajallisella havaintojen määrällä voitu vastata siihen, mikä tai mitkä muuttujista ovat vahvimmin yhteydessä selitettäviin muuttujiin.

Osa vastaajista ei ole joko ehtinyt vastata kaikkiin kysymyksiin tai on jättänyt kyselyn jostain syystä kesken. Tästä syystä vastaajamäärät (n) vaihtelevat kysymyksittäin. On myös mahdollista, että vastaaja on jättänyt jostain syystä vastaamatta yksittäiseen kysymykseen. Osa taustamuuttujia mittaavista kysymyksistä esitettiin kyselyn loppupuolella, mikä selittää vaihtelua myös saman tyyppisten kysymysten vastausmäärissä.

Sukupuoli, ikä, maaryhmä ja koulutustausta

Sukupuoli määritettiin kaksiluokkaiseksi muuttujaksi. Kyselyssä oli mahdollista näiden kategorioiden lisäksi vastata "muu" tai "en halua kertoa". Näihin kategorioihin saatiin yksittäisiä vastauksia, ja ne koodattiin analyysissa puuttuviksi arvoiksi. Naiset painottuvat aineistossa: kyselyyn vastanneista kaksi kolmasosaa oli naisia.

Vastaajien ikä koodattiin kolmiluokkaiseksi muuttujaksi siten, että aineistosta tunnistettiin alle 25-vuotiaat, jotka TE-toimiston näkökulmasta katsotaan nuoriksi. Jäljelle jäävät ikäryhmät määritettiin mahdollisimman saman kokoisiksi. Kyselyyn vastaajista nuorin oli 18-vuotias ja vanhin 64-vuotias. Kyselyn vastaajien keski-ikä oli 34,8 vuotta ja vastaajien mediaani-ikä oli 33 vuotta.

Vastaajat luokiteltiin ilmoittamansa kotimaan perusteella maaryhmiin lähes samoin kuin ulkomaa-laisten terveyttä ja hyvinvointia mitanneessa FinMonik-tutkimuksessa.⁴ Erona aiempaan tutkimukseen oli, että virolaiset edustivat tämän kyselyn aineistossa suhteellisen pientä ryhmää ja heidät yhdistettiin ryhmään Venäjä ja entinen Neuvostoliitto. FinMonik-tutkimuksen kategoria Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka eroteltiin siten, että Lähi-itä tuli omaksi kategoriakseen ja Pohjois-Afrikan vastaajat yhdistettiin yhdeksi kategoriaksi muun Afrikan kanssa. Yhteensä vastaajat ilmoittivat yli 120 kotimaata. Suurimmat yksittäiset kotimaat olivat Venäjä, Irak, Syyria, Thaimaa, Ukraina ja Turkki.

Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan korkein suorittamansa tutkinto. Vastausten perusteella koulutustaustasta muodostettiin kolmiluokkainen muuttuja. Lähes puolet vastaajista ilmoitti olevansa korkeakoulutettuja.

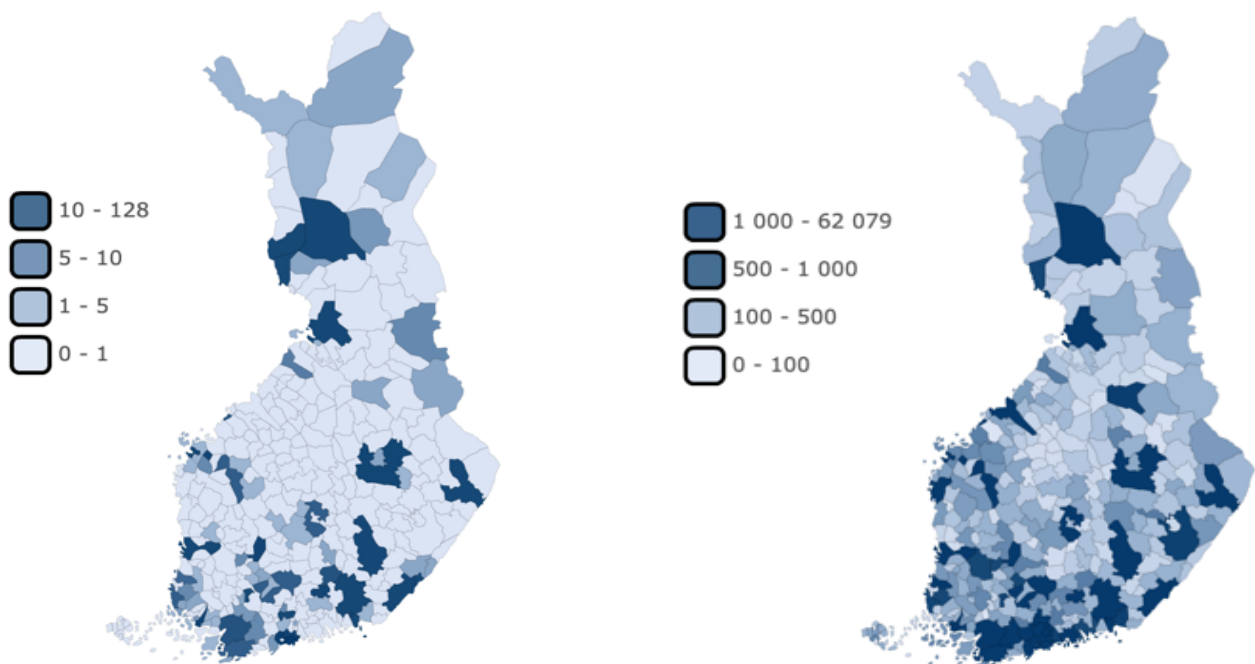
Maantieteellinen jakauma

Kyselyssä vastaajia pyydettiin ilmoittamaan kotikuntansa, ja vastauksia saatiin yhteensä 89 eri kunnasta. Oheisessa kuvassa 1 vasemmalla on esitetty kyselyn vastaajamäärät kunnittain kartalla. Kuvassa oikealla on puolestaan esitetty ulkomaalaistaustaisten määrä kunnittain vuonna 2018⁵.

Maakunnittain tarkasteltuna vastaajia oli eniten Uudeltamaalta (34 %), Varsinais-Suomesta (11 %) ja Pohjanmaalta (7 %). Vähiten vastaajia oli Kainuusta (< 1 %), Etelä-Pohjanmaalta (< 1 %) ja Keski-Suomesta (< 1 %). Keski-Pohjanmaalta kyselyyn ei tullut yhtään vastausta. Pieniä vastausmääriä tai vastausten puuttumista joiltain alueilta selittää osaksi se, että kaikilla alueilla ei kyselyn vastausaikana päättynyt kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheen ryhmiä. Lisäksi kaikkien ryhmien osallistujista kaikki eivät välttämättä pystyneet vastaamaan kyselyyn millään osaamallaan kielellä. Ei ole tiedossa, kuinka systemaattisesti eri kouluttajat kehottivat vastaamaan tai olemaan vastaamatta muilla kielillä kuin asiakkaan äidinkielellä.

⁴ http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139210/URN_ISBN_978-952-343-034-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁵ <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>

Kuva 1. Vastaajien jakautuminen kunnittain ja ulkomaalaistaustaisten määrä 2018 (Tilastokeskus).

Vaikka vastaajia kyselyyn oli eri puolilta maata, alueellista tarkastelua ei voitu tehdä mielekkäällä tavalla kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheen osallistuneiden vähäisestä määrästä johtuen. Maakuntien välillä saattaa olla joitakin eroja näkemyksissä alkuvaiheen kotoutumispalveluista, mutta näiden syitä ei pystytty luotettavasti arvioimaan, sillä huomioon pitäisi pystyä ottamaan samalla kaikki muut mahdollisesti vaikuttavat taustamuuttujat, joilla tämänkin selvityksen tulosten perusteella tiedetään olevan yhteys kotoutumispalveluiden onnistumiseen. Eri koulutuksiin osallistuneiden vastaajien lähtömaat, koulutustaustat, iät ja sukupuolet eivät ole jakautuneet täysin yhdenmukaisesti. Jos kaikkia vaikuttavia tekijöitä ei voitaisi huomioida, riskinä olisi täysin väärin tulkintojen tekeminen. Aineiston tarkastelun perusteella ei noussut esiin viitteitä siitä, että maakunta olisi ainakaan merkittävimpiä vastaajien kokemusten eroja selittävistä tekijöistä. Kokonaistulokset on kuitenkin raportoitu myös maakunnittain taulukossa 15 luvussa 3.

Äidinkieli ja kielitaito

Kyselystä toteutettiin yhteensä kahdeksan eri kieliversiota (suomi, englanti, venäjä, arabia, dari, farsi, thai ja somali). Suosituimmat kyselyn vastauskielet olivat englanti (26 %), venäjä (23 %) ja suomi (18 %). Vastaajat ilmoittivat yhteensä yli 150 eri äidinkieltä, mikä osittain selittää englannin- ja suomenkielisten kyselyiden suuret osuudet vastauksista. Hieman alle puolet vastaajista ei ole vastannut kyselyyn omalla äidinkielellään. Monet vastaajat ilmoittivat myös enemmän kuin yhden äidinkielen, ja vastauksista oli tulkittavissa, että äidinkieltä koskevaan kysymykseen oli osittain vastattu sen mukaan, mitä kaikkia kieliä vastaaja yhteensä osaa tai puhuu. Kyselyssä oli 31 vastaajaa, jotka ilmoittivat aloitussivulla, etteivät kykene vastaamaan yhdelläkään vaihtoehtona olleista kielistä. Heidän osaltaan kysely päättyi.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan omaa suomen tai ruotsin puhumisen taitoaan. Vastaajista 49 prosenttia (n=696) arvioi puhuvansa suomea tai ruotsia aloittelijana, 31 prosenttia keskitasoisesti, 4 prosenttia erinomaisesti ja 16 prosenttia ilmoitti puhuvansa suomea tai ruotsia vain hyvin vähän. Vastaajien arviot omista suomen tai ruotsin kielen taidoistaan koodattiin kaksiluokkaiseksi muuttujaksi siten, että "erinomaisesti" ja "keskitasoisesti" kotimaisia kieliä arvionsa mukaan osaavat koodattiin hyvin kieltä puhuviksi ja "heikosti" tai "hyvin vähän" -arvion antaneet huonosti kieltä puhuviksi.⁶ Kaikkein parhaaksi kielitaitonsa keskimäärin arvioivat EU-, EFTA- tai Pohjois-Amerikan maa-ryhmään kuuluvat vastaajat. Huonoimmaksi kielitaitonsa puolestaan arvioivat Venäjän ja entisen Neuvostoliiton maaryhmän vastaajat. Maaryhmien välisiä eroja tarkastellaan taulukossa 3.

Taulukko 3 Arvio suomen tai ruotsin kielen taidosta maaryhmittäin.

Maaryhmä	Puhuu huonosti suomea tai ruotsia	Puhuu hyvin suomea tai ruotsia
Aasia	64,1%	35,9%
Afrikka	63,2%	36,8%
EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	57,8%	42,2%
Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat	67,5%	32,5%
Lähi-itä	59,4%	40,5%
Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	74,4%	25,6%

Asuminen, työ ja ammatti

Vastaajista 85 prosenttia asui jonkun kanssa ja 15 prosenttia asui yksin. Miehet asuivat naisia useammin yksin.⁷ Naisista yksin asui 6,5 prosenttia vastaajista, kun miehistä yksin asuvien osuus oli 30,5 prosenttia. 42 prosenttia vastaajista ilmoitti asuvansa vain puolison kanssa ja 37 prosenttia asuvansa puolison sekä lasten kanssa. Yksinhuoltajia vastaajista oli 6 prosenttia.

Vastaajilta kysyttiin, ovatko nämä olleet töissä Suomessa tai ulkomailla. Vastaajista (n=653) 40 prosenttia ilmoitti olleensa töissä, 52 prosenttia ilmoitti, ettei ole ollut töissä ja 8 prosenttia ei osannut sanoa. Lähtökohtaisesti töissä olleiden osuuden odotettiin olevan suurempi. Kysymyksen osalta on mahdollista, että se on eri kieliversioissa ollut tulkittavissa eri tavoilla ja osa vastaajista on ymmärtänyt kysymyksen koskeneen aikaa Suomeen tulon jälkeen. Epäilyksiä nousi myös siitä, onko kysymyksen ymmärretty koskevan vain ulkomailla, mutta ei vastaajan omassa kotimaassa, hankittua työkokemusta.

Maaryhmien välillä oli eroja siinä, olivatko vastaajat olleet aikaisemmin töissä.⁸ Useimmiten työkokemusta oli EU-, EFTA- ja Pohjois-Amerikka -maaryhmään kuuluvilla ja harvimmalla Lähi-itä-maaryhmään kuuluvilla. Eroja vastaajien työkokemuksessa havaittiin myös koulutustaustan perusteella.

⁶ Kielitaitoa tarkasteltiin kaksiluokkaiseksi muuttujaksi siten, että "erinomaisesti" ja "keskitasoisesti" kotimaisia kieliä arvionsa mukaan osaavat koodattiin hyvin kieltä puhuviksi ja "heikosti" tai "hyvin vähän" -arvion antaneet huonosti kieltä puhuviksi.⁶ Kaikkein parhaaksi kielitaitonsa keskimäärin arvioivat EU-, EFTA- tai Pohjois-Amerikan maa-ryhmään kuuluvat vastaajat. Huonoimmaksi kielitaitonsa puolestaan arvioivat Venäjän ja entisen Neuvostoliiton maaryhmän vastaajat. Maaryhmien välisiä eroja tarkastellaan taulukossa 3.

⁷ $\chi^2(1, N = 861) = 89.19, p = .00.$

⁸ $\chi^2(4, N = 645) = 28.92, p = .00.$

Mitä korkeampi koulutustausta vastaajalla oli, sitä todennäköisemmin tällä oli työkokemusta. Vastanneilla miehillä oli myös hieman naisia enemmän työkokemusta.⁹ Tarkemmat erot työkokemuksessa tilastollisesti merkitsevien taustamuuttujien perusteella on esitetty taulukossa 4.

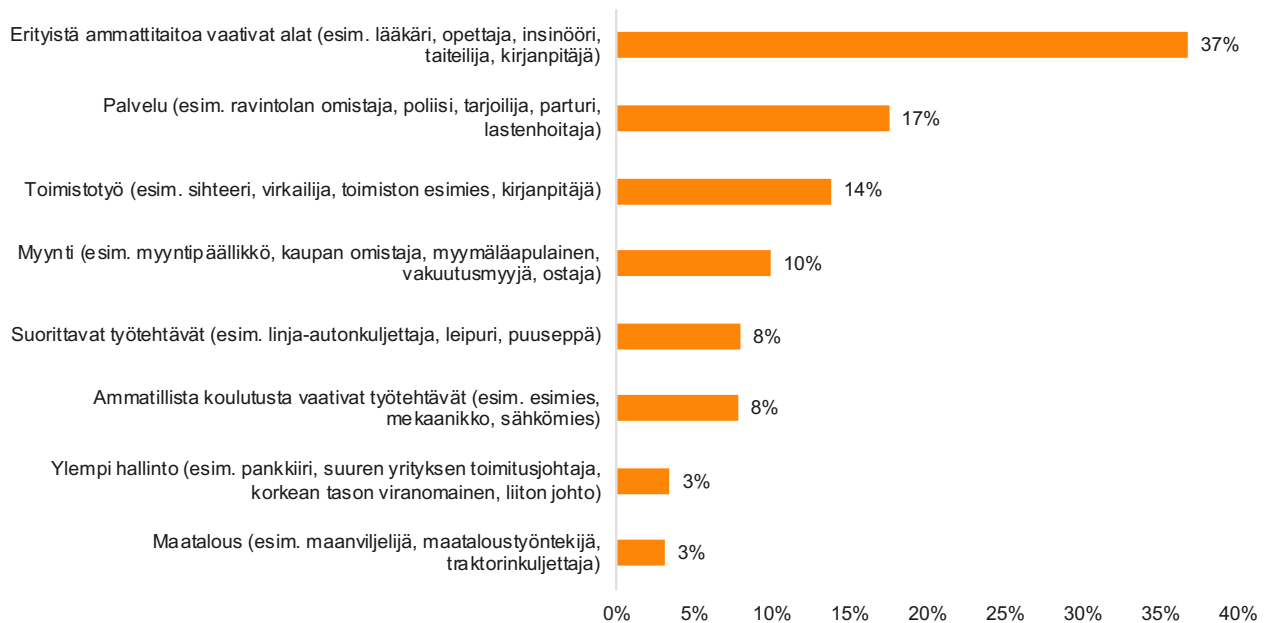
Taulukko 4 Vastaajien työkokemus taustamuuttujittain

Muuttuja	Luokka	On aikaisempaa työkokemusta	Ei ole aikaisempaa työkokemusta	En osaa sanoa
Maaryhmä	Aasia	38,4 %	58,0 %	3,6 %
	Afrikka	42,9 %	53,1 %	4,1 %
	EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	62,3 %	27,5 %	10,1 %
	Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat	37,8 %	45,6 %	16,2 %
	Lähi-itä	28,9 %	58,9 %	12,2 %
	Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	43,5 %	51,9 %	4,5 %
Koulutustausta	Korkeakoulu tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinto	49,1 %	46,5 %	4,4 %
	Ammattikoulu tai ylioppilas	36,0 %	53,8 %	10,2 %
	Peruskoulu tai vähemmän	22,6 %	67,6 %	9,8 %
Sukupuoli	Mies	41,2 %	47,4 %	11,4 %
	Nainen	39,5 %	55,1 %	5,4 %

Vastaajien (n=618) yleisin ammatti¹⁰ oli jokin erityistä ammattitaitoa vaativa ala, kuten lääkäri tai opettaja. Vähiten tyypillinen ammatti liittyi maatalouteen, jonka 3 prosenttia vastaajista ilmoitti omaksi ammattitaustakseen. Ammattiin liittyvän kysymyksen osalta on mahdollista, että kysymystä on tulkittu monella tavalla. Ammattitaustojen jakauma on nähtävissä kuvassa 2.

⁹ $\chi^2 (2, N = 639) = 8.64, p = .01$.

¹⁰ Vastaajia pyydettiin kertomaan oma ammattitaustansa ISSP1987 luokittelua mukaillen. (ks. Ganzeboom 2005)

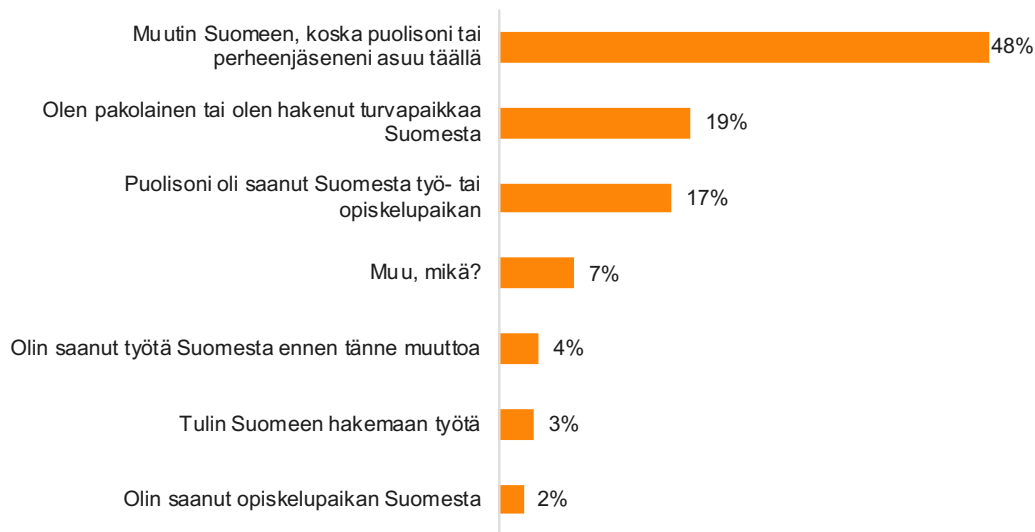

Kuva 2. Vastaajien ammattitusta (n=618)

Maassaoloaika ja maahantulo

55 prosenttia vastaajista (n=892) oli ollut Suomessa vähemmän kuin 3 vuotta ja 29 prosenttia vastaajista puolestaan 3 tai 4 vuotta. Yli 5 vuotta Suomessa olleita vastaajista oli 16 prosenttia. Voidaan esittää muutamia syitä siihen, miksi alkuvaiheen palveluksi tarkoitetun kotoutumiskoulutuksen osallistujissa on myös pidempään Suomessa asuneita. Yksi selitys voi olla se, että henkilö on ensin työskennellyt Suomessa jonkin aikaa ja vasta sen jälkeen tullut TE-toimiston asiakkaaksi ja tässä selvityksessä käsiteltyjen kotoutumispalveluiden piiriin. Joukossa lienee myös henkilöitä, jotka ovat olleet ensimmäiset Suomessa asumisen vuodet työmarkkinoiden ulkopuolella (esim. kotona hoitamassa lapsia) ja tulleet kotoutumispalveluiden piiriin joidenkin Suomessa asuttujen vuosien jälkeen.

Yleisin maahantulon syy vastaajilla (n=693) oli puolison tai perheenjäsenen asuminen Suomessa. 48 prosenttia vastaajista ilmoitti tullessa maahan, koska puoliso tai perheenjäsen asui jo täällä, ja 17 prosenttia vastaajista ilmoitti muuton syyksi puolisonsa saaneen työ- tai opiskelupaikan Suomesta. 19 prosenttia ilmoitti tullessa Suomeen pakolaisena tai turvapaikanhakijana. Maahantulon syyt on esitelty tarkemmin kuvassa 3.

Kuva 3. Maahantulon syy (n=693)

Ystävät ja yhdenvertaisuus

Vastaajilta kysyttiin, montako sellaista ystävää heillä on Suomessa, joihin he voivat luottaa. Vastaajat jaettiin vastausten perusteella niihin, joilla on vähintään yksi ystävä ja niihin, joilla ei ole yhtään ystävää. Vastaajista (n=694) 14 prosenttia ilmoitti, ettei heillä ole yhtään ystävää. Maaryhmien välillä oli eroa¹¹ sen suhteen, oliko vastaajilla ystäviä Suomessa. Yleisintä ystävien puuttuminen oli Lähi-idästä tulevilla vastaajilla, joista 21 prosenttia ilmoitti, ettei heillä ole yhtään ystävää Suomessa. Latinalaisesta Amerikasta ja entisen Jugoslavian maista tulevilla sekä Venäjältä ja entisestä Neuvostoliitosta tulevilla vastaajilla yksinäisyys oli puolestaan harvinaisempaa. Näiden maiden vastaajista vain 8 prosenttia ilmoitti, ettei heillä ole Suomessa yhtään ystävää.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kokevatko he olevansa yhdenvertaisia muiden suomalaisten kanssa.¹² Tämänkin osalta maaryhmien välillä oli eroja.¹³ Latinanalaisesta Amerikasta, entisen Jugoslavian alueelta ja muista maista tulleet vastaajat kokivat olevansa vähiten yhdenvertaisia. Useimmin yhdenvertaiseksi itsensä kokivat Aasiasta tulleet vastaajat. Myös yksinäisyys vaikutti yhdenvertaisuuden kokemiseen¹⁴ ja ne vastaajat, joilla oli vähintään yksi ystävä, kokivat itsensä

¹¹ χ^2 (5, N = 700) = 17.16, p = .00.

¹² Vastaajille esitettiin yhdenvertaisuudesta seuraava väite: "Silloin kun yhteiskunta on yhdenvertainen, eivät henkilöön liittyvät tekijät kuten uskonto tai syntymämaa vaikuta hänen mahdollisuuksiin saada työtä, päästä koulutukseen tai saada palveluita. Mitä mieltä olet seuraavan väitteen kanssa: Olen yhdenvertainen muiden Suomessa asuvien henkilöiden kanssa." Vastaajilla oli 6 vastausvaihtoehtoa: Täysin samaa mieltä, jossain määrin samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jossain määrin eri mieltä, täysin eri mieltä ja en osaa sanoa. Vastaajat luokiteltiin kahteen luokkaan "Kokee olevansa yhdenvertainen" ja "Ei koe olevansa yhdenvertainen" siten, että jossain määrin ja täysin samaa mieltä olevat luokiteltiin "Kokee olevansa yhdenvertainen" ja jossain määrin eri mieltä ja täysin eri mieltä olevat luokiteltiin "Ei koe olevansa yhdenvertainen".

¹³ χ^2 (5, N = 882) = 17.62, p = .00.

¹⁴ χ^2 (5, N = 704) = 5.92, p = .01.

useammin yhdenvertaisiksi kuin ne vastaajat, joilla ei ollut yhtään ystävää. Yhdenvertaisuuden kokemista on esitetty tarkemmin taulukossa 5.

Taulukko 5 Yhdenvertaisuuden kokeminen taustamuuttujittain.

Muuttuja	Luokka	Kokee olevansa yhdenvertainen muiden suomalaisten kanssa	Ei koe olevansa yhdenvertainen muiden suomalaisten kanssa
Maaryhmä	Aasia	62,6%	37,7%
	Afrikka	45,2%	54,8%
	EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	43,9%	56,1%
	Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat	36,7%	63,2%
	Lähi-itä	51,3%	48,7%
	Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	50,5%	49,5%
Ystävien määrä	Ei yhtään ystävää	52,6%	47,4%
	Vähintään 1 ystävä	65,9%	34,1%

3 Tulokset

Tässä luvussa esitellään kyselyaineiston tulokset kysymys kysymykseltä ja taustamuuttujien yhteys vastausten jakautumiseen.

3.1 Kokemukset ennen TE-palveluita

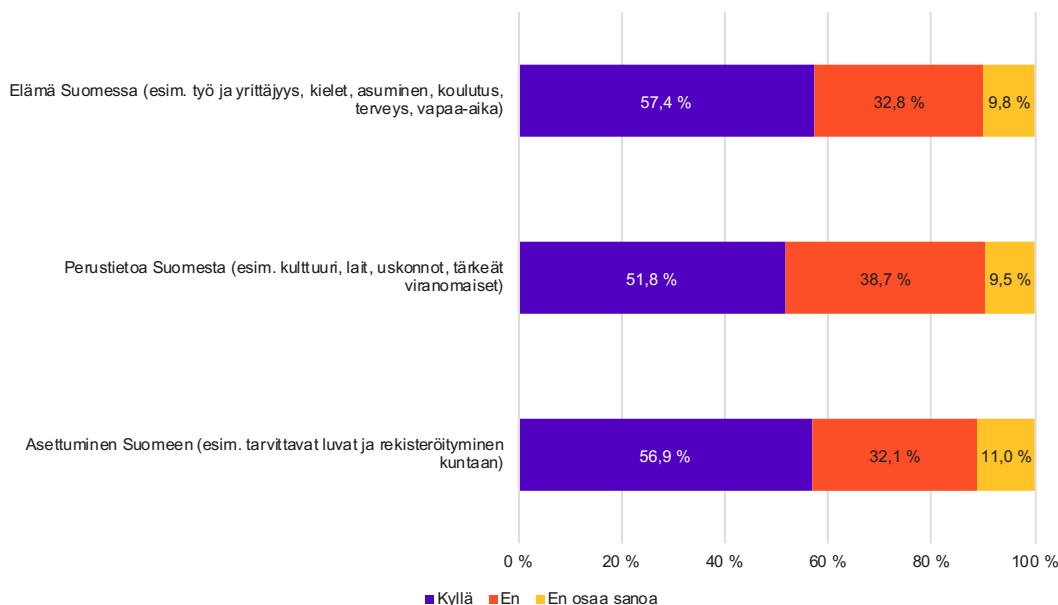
Keskeiset havainnot:

- » *Miehet kokivat naisia useammin saaneensa tietoa ja neuvoja Suomesta ja elämästä Suomessa.*
 - » *Lähi-idästä tulleet vastaajat ja korkeintaan peruskoulun käyneet vastaajat kokivat useimmin saaneensa ohjausta ja neuvontaa ennen TE-toimiston asiakkaaksi siirtymistä. Lisäksi maassaoloaika vaikutti ohjauksen ja neuvonnan saantiin siten, että 3–4 vuotta maassa olleet kokivat saaneensa ohjausta ja neuvontaa eniten.*
 - » *Yksin asuvat vastaajat kokivat saaneensa ohjausta ja neuvontaa enemmän kuin jonkun kanssa asuvat. Lisäksi yhdenvertaiseksi itsensä kokevat kokivat saaneensa ohjausta ja neuvontaa enemmän kuin ne vastaajat, jotka eivät kokeneet olevansa yhdenvertaisia.*
 - » *Läheskään kaikki eivät tunne Tervetuloa Suomeen -opasta. Oppaan tunsivat parhaiten vähemmän koulutetut sekä Lähi-idästä ja Aasiasta tulevat vastaajat.*
 - » *Matalammin koulutetut vastaajat, ne vastaajat, joilla oli vähintään yksi ystävä Suomessa ja itsensä yhdenvertaiseksi kokevat vastaajat olivat tyytyväisempiä palveluihin, joita he olivat saaneet ennen TE-toimiston asiakkaaksi ilmoittautumista.*
-

Ohjaus ja neuvonta

Vastaajia pyydettiin muistelemaan heille annettuja palveluita ennen TE-toimiston asiakkuuden alkamista. Heitä pyydettiin esimerkiksi kertomaan, olivatko he mielestään saaneet neuvoja ja tietoja ennen TE-toimiston asiakkaaksi menoa muilta viranomaisilta. Kysyttiin, ovatko he saaneet perustietoa Suomesta, tietoa elämästä Suomessa tai Suomeen asettumisesta.

Kaikista vastaajista hieman yli puolet koki saaneensa tietoa ja neuvoja yllä mainituista teemoista, ja noin kolmasosa koki, ettei ollut saanut tietoja ja neuvontaa. Muut eivät osanneet sanoa. Vastausten jakauma on esitetty kuvassa 4.

Kuva 4. Ennen kuin ilmoittauduit TE-toimiston asiakkaaksi, saitko muilta viranomaisilta (esim. sosiaalitoimistosta, neuvontapisteestä, maistraatista) neuvoja ja tietoja seuraavista asioista. (n=775–780)

Kokonaisuudessaan miehet olivat saaneet ohjausta ja neuvontaa useammin kuin naiset. Erot¹⁵ näkyivät siten, että miehet olivat saaneet naisia enemmän perustietoa Suomesta sekä tietoa elämästä Suomessa.

Eniten ohjausta ja neuvontaa olivat saaneet Lähi-idästä ja Aasiasta tulleet vastaajat. Vähiten puolestaan EU- ja EFTA-maista, Pohjois-Amerikasta sekä Venäjän ja entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet vastaajat. Maaryhmien välillä oli eroja kaikissa ohjauksen ja neuvonnan kategorioissa.¹⁶ Parhaiten tietoja ja neuvontaa kokivat saaneensa Lähi-idästä tulleet vastaajat ja heikoiten sekä Venäjän ja entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet vastaajat tai EU- ja EFTA-maista ja Pohjois-Amerikasta tulleet vastaajat.

Mitä matalampi koulutustausta vastaajalla oli, sitä todennäköisemmin tämä koki saaneensa ohjausta ja neuvontaa. Koulutustaustan perusteella eroja oli niin ikään kaikissa ohjauksen ja neuvonnan kategorioissa¹⁷ siten, että peruskoulun tai vähemmän käyneet kokivat useimmin saaneensa

¹⁵ Perustietoa Suomesta χ^2 (2, N = 759) = 20.54, p = .00. Elämä Suomessa χ^2 (2, N = 763) = 13.16, p = .00.

¹⁶ Asettuminen Suomeen χ^2 (10, N = 774) = 33.09, p = .00. Perustietoa Suomesta χ^2 (10, N = 769) = 62.94, p = .00. Elämä Suomessa χ^2 (10, N = 773) = 55.46, p = .00.

¹⁷ Asettuminen Suomeen χ^2 (4, N = 655) = 17.02, p = .00. Perustietoa Suomesta χ^2 (4, N = 652) = 22.29, p = .00. Elämä Suomessa χ^2 (4, N = 654) = 27.83, p = .00.

tietoja ja neuvontaa, kun taas korkeakoulutetut tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinnon omaavat kokivat saaneensa tietoja ja neuvontaa harvimminkin.

Useimmiten ohjausta ja neuvontaa kokivat saaneensa vastaajat, jotka olivat olleet Suomessa vähintään kaksi mutta enintään neljä vuotta. Eri ajan Suomessa asuneiden välillä oli eroja kaikissa ohjauksen ja neuvonnan kategorioissa.¹⁸ Ne vastaajat, jotka olivat olleet Suomessa yli 2 vuotta, mutta kuitenkin korkeintaan 4 vuotta, olivat todennäköisimmin saaneet ohjausta ja neuvontaa.

Yksin asuvat vastaajat ja vastaajat, jotka kokivat olevansa yhdenvertaisia, olivat todennäköisemmin saaneet ohjausta ja neuvontaa. Erot yksin asuvien ja jonkun kanssa asuvien välillä näkyivät kaikissa ohjauksen ja neuvonnan kategorioissa.¹⁹ Yhdenvertaiseksi itsensä kokevien ja ei-yhdenvertaiseksi kokevien väliset erot saadussa ohjauksessa ja neuvonnassa näkyivät samoin kaikissa kategorioissa.²⁰

¹⁸ Asettuminen Suomeen χ^2 (4, N = 780) = 13.90, p = .00. Perustietoa Suomesta χ^2 (4, N = 775) = 16.20, p = .00. Elämä Suomessa χ^2 (4, N = 779) = 26.85, p = .00.

¹⁹ Asettuminen Suomeen χ^2 (2, N = 771) = 12.00, p = .00. Perustietoa Suomesta χ^2 (2, N = 776) = 24.07, p = .00. Elämä Suomessa χ^2 (2, N = 770) = 21.75, p = .00.

²⁰ Asettuminen Suomeen χ^2 (2, N = 780) = 9.03, p = .01. Perustietoa Suomesta χ^2 (2, N = 775) = 9.10, p = .01. Elämä Suomessa χ^2 (2, N = 779) = 14.46, p = .00.

Taulukko 6. Saatu ohjaus ja neuvonta sekä taustamuuttajat, joiden luokkien välillä oli tilastollisesti merkitseviä eroja.

		Asettuminen Suomeen (esim. tarvittavat luvat ja rekisteröityminen kuntaan)			Perustietoa Suomesta (esim. kulttuuri, lait, uskonnot, tärkeät viranomaiset)			Elämä Suomessa (esim. työ ja yrittäjyys, kielet, asuminen, koulutus, terveys, vapaa-aika)		
		Kyllä	Ei	En osaa sanoa	Kyllä	Ei	En osaa sanoa	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Sukupuoli	Miehet	62 %	27 %	11 %	63 %	29 %	8 %	66 %	24 %	10 %
	Naiset	55 %	35 %	11 %	46 %	44 %	10 %	54 %	37 %	9 %
Maa-ryhmä	Aasia	61 %	36 %	4 %	50 %	42 %	8 %	63 %	34 %	3 %
	Afriikka	51 %	35 %	14 %	53 %	34 %	13 %	60 %	28 %	12 %
	EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	45 %	45 %	11 %	45 %	49 %	7 %	45 %	49 %	7 %
	Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat	54 %	34 %	13 %	58 %	33 %	9 %	49 %	36 %	15 %
	Lähi-itä	67 %	23 %	10 %	69 %	23 %	8 %	70 %	19 %	11 %
	Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	49 %	34 %	17 %	33 %	54 %	13 %	44 %	44 %	12 %
Koulutustausta	Peruskoulu tai vähemmän	65 %	19 %	16 %	62 %	24 %	14 %	66 %	19 %	15 %
	Ammattikoulu tai ylioppilas	59 %	31 %	10 %	53 %	39 %	8 %	61 %	31 %	8 %
	Korkeakoulu tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinto	52 %	39 %	9 %	44 %	49 %	8 %	48 %	44 %	8 %
Maassaoloaika	0–2 vuotta	53 %	36 %	12 %	47 %	43 %	10 %	49 %	40 %	11 %
	3–4 vuotta	67 %	25 %	8 %	63 %	29 %	8 %	69 %	23 %	9 %
	5 vuotta tai enemmän	54 %	33 %	14 %	50 %	41 %	10 %	65 %	27 %	8 %
Asutko yksin	Kyllä	70 %	18 %	12 %	71 %	18 %	11 %	70 %	14 %	15 %
	En	54 %	35 %	11 %	49 %	42 %	9 %	55 %	36 %	9 %
Yhdenvertaisuus	Kokee olevansa yhdenvertainen	61 %	31 %	9 %	57 %	36 %	8 %	63 %	29 %	8 %
	Ei koe olevansa yhdenvertainen	52 %	34 %	14 %	46 %	42 %	12 %	50 %	38 %	12 %

Avovastauksissa oli nähtävissä yleinen tyytyväisyys saatuun ohjaukseen ja neuvontaan. Vastaajat kertoivat saaneensa pääasiassa hyvin tietoa ja neuvontaa ennen TE-toimiston asiakkaaksi ilmoittautumistaan. Jossain määrin vastauksista oli nähtävissä, etteivät vastaajat täysin ymmärtäneet, mistä kaikista palveluista kotoutujan palvelut koostuvat. Muutamat vastaajat kuvasivat, että yhdeltä viranomaiselta saatujen tietojen perusteella on hankalaa muodostaa kokonaiskuvaa kaikista palveluista ja yleensä yhteiskunnassa toimimisesta.

Muutamit vastaajat korostivat ohjaus- ja neuvontapisteissä asioimisen auttaneen merkittävästi heidän kokonaisymmärrystään kotoutumisesta. Yleisesti vastauksissa haasteena nähtiin kokonaiskuvan muodostaminen, ja vastauksissa hyväksi käytännöksi kuvattiin yhden luukun periaatetta, josta ohjausta ja neuvontaa on saatavilla. Erityisesti ohjaus ja neuvonta kiinnosti vastaajia oman elämänsä suunnittelun kannalta, ja monissa vastauksissa olisi toivottu enemmän tietoa esimerkiksi työllistymismahdollisuuksista eri toimialoilla, tutkintojen hyväksi lukemisesta ja tukijärjestelmästä

(esim. toimeentulo- ja asumisetuudet), sekä eri koulutus- tai työllisyyspolkujen vaikutuksista eri tukiin.

Tervetuloa Suomeen -opas

Tervetuloa Suomeen -opasta pidettiin erittäin hyödyllisenä, joskin merkittävä osa ei tuntenut opasta. Niistä vastaajista, jotka tunsivat oppaan, 90 prosenttia piti sitä hyödyllisenä. Tervetuloa Suomeen -opas jaetaan kaikille maahan muuttaneille, ja se sisältää kotoutumislain mukaisen tietopakettien kotoutumisen tueksi.²¹ Vastaajilta kysyttiin, tunsivatko he tämän oppaan. Kysymykseen vastanneista (n=764) 48 prosenttia tunsi oppaan, 40 prosenttia ei tuntenut opasta ja 12 prosenttia ei osannut sanoa.

Tervetuloa Suomeen -oppaan tunsivat parhaiten vähemmän koulutetut ja Lähi-idästä tulleet vastaajat. Maaryhmien välillä oli ero oppaan tuntemisessa²². Lähi-idästä tulleet vastaajat tunsivat oppaan parhaiten ja Venäjältä ja entisen Neuvostoliiton maista tulleet tunsivat oppaan huonoiten.

Korkeammin koulutetut vastaajat tunsivat oppaan matalammin koulutettuja huonommin. Koulutusta vaikutti siihen, miten hyvin opas tunnettiin.²³ Peruskoulun tai vähemmän käyneet vastaajat tunsivat oppaan paremmin kuin ammattikoulun käyneet tai ylioppilaat. Korkeakoulutetut vastaajat puolestaan tunsivat oppaan huonommin kuin ammattikoulun käyneet vastaajat tai ylioppilaat.

Kysymys Tervetuloa Suomeen -oppaan tuntemisesta on voitu tulkita käännös- tai vastausvaiheessa ainakin kahdella tavalla: tunteeke vastaaja sisällöllisesti oppaan tai tietääkö vastaaja oppaan olemassaolosta. Tämä on syytä huomioida tuloksien tulkinnassa.

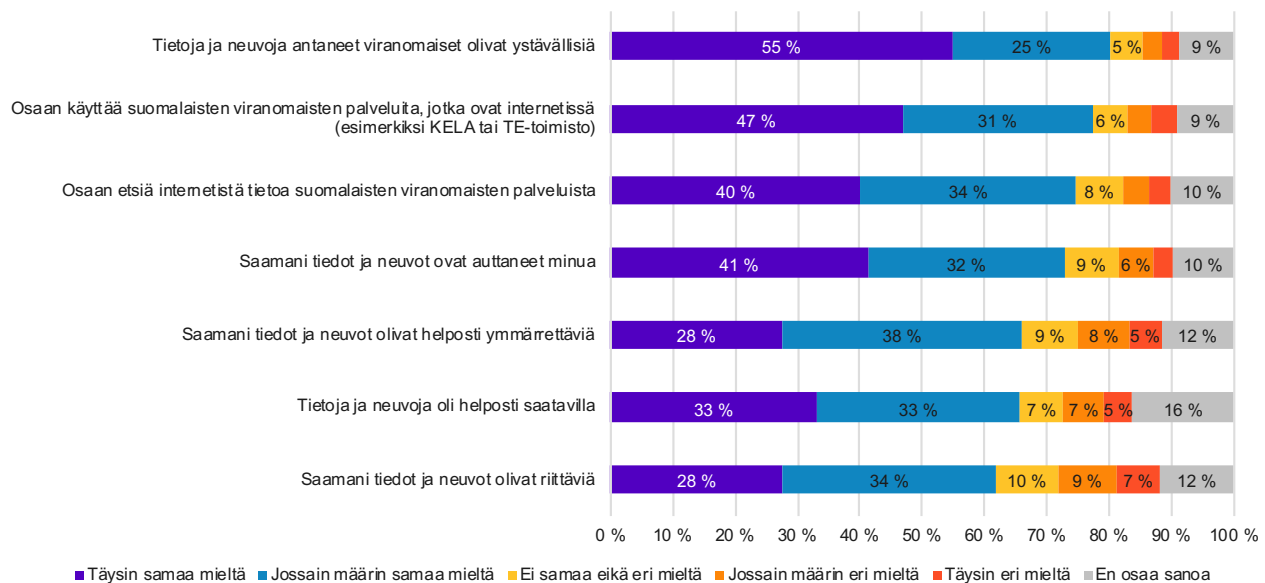
Ohjauksen ja neuvonnan hyödyllisyys

Vastaajat olivat pääosin tyytyväisiä saamiinsa alkuvaiheen palveluihin ja niiden hyödyllisyyteen. Varsinkin viranomaisten ystävällisyys ja internet-palvelut saivat positiivisia arvioita. Vastausten perusteella moni kykenee käyttämään viranomaisten verkkopalveluita ja osaa etsiä tarvittaessa tietoa internetistä. Vastausten jakautuminen hyödyllisyyteen liittyvissä väittämissä on esitetty kuvassa 5.

²¹ <https://tem.fi/tervetuloo-suomeen>

²² $\chi^2 (10, N = 758) = 20.87, p = .02.$

²³ $\chi^2 (4, N = 648) = 13.37, p = .01.$

Kuva 5. Vastaajien kokemukset ohjauksesta ja neuvonnasta ennen TE-toimiston asiakkaaksi ilmoittautumista. (n=581–609)

Matalammin koulutetut vastaajat ja ne vastaajat, joilla oli vähintään yksi ystävä Suomessa sekä itsensä yhdenvertaiseksi kokevat vastaajat olivat muita tyytyväisempiä ennen TE-toimiston asiakkaaksi ilmoittautumista saamiinsa palveluihin.²⁴ Koulutustaustojen välillä oli eroja siinä, miten ohjaus- ja neuvonta koettiin ennen TE-toimistoon ilmoittautumista.²⁵ Korkeasti koulutetut pitivät saamiensa palveluita vähemmän hyödyllisinä kuin peruskoulun käyneet tai vähemmän koulutetut vastaajat. Peruskoulun tai vähemmän käyneiden vastaajien keskiarvo oli 4,31 kun korkeakoulutetuilla vastaava keskiarvo oli 4,01.

Niiden vastaajien, joilla oli vähintään yksi ystävä, kokemukset olivat positiivisempia kuin niiden vastaajien, joilla ei ollut Suomessa yhtään ystävää.²⁶ Vastaajien, joilla oli vähintään yksi ystävä, kaikkien vastausten keskiarvo oli 4,11, kun puolestaan niiden vastaajien, joilla ei ollut yhtään ystävää, vastaava keskiarvo oli 3,91.

Ne vastaajat, jotka kokivat olevansa yhdenvertaisia, olivat todennäköisemmin tyytyväisiä saamiinsa palveluihin.²⁷ Yhdenvertaiseksi itsensä kokevien kaikkien vastausten keskiarvo oli 4,2 kun

²⁴ Vastaajia pyydettiin arvioimaan seitsemää väitettä, jotka koskivat ennen TE-toimiston asiakkaaksi ilmoittautumista saatujen palveluiden hyödyllisyyttä. Seitsemästä väitteestä muodostettiin summamuuttuja Ohjaus ja neuvonta ennen TE-toimistoon ilmoittautumista (Cronbachin $\alpha=0.91$), joka saa arvoja välillä 1-5. Summamuuttujan keskiarvojen eroja tarkasteltiin yhdensuuntaisella varianssianalyysillä.

²⁵ $F(2, 494) = 5.63, p = 0.01$.

²⁶ $F(1, 526) = 2.16, p = 0.05$.

²⁷ $F(1, 591) = 10.22, p = 0.00$.

vastaava keskiarvo niiden vastaajien osalta, jotka eivät kokeneet olevansa yhdenvertaisia oli 3,91. Tilastollisesti merkitsevät erot on kuvattu taulukossa 7.

Taulukko 7. Tilastollisesti merkitsevät erot summamuuttujan "Ohjaus ja neuvonta ennen TE-toimiston asiakkaaksi ilmoittautumista" luokissa.

		Summamuuttujan keskiarvo	Keskihajonta
Koulutustausta	Peruskoulu tai vähemmän	4,31	0,77
	Ammattikoulu tai ylioppilas	4,09	0,81
	Korkeakoulu tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinto	4,01	0,76
Ystävät	Ei yhtään ystävää	3,91	0,91
	Vähintään yksi ystävä	4,11	0,78
Yhdenvertaisuus	Ei koe olevansa yhdenvertainen	3,93	0,87
	Kokee olevansa yhdenvertainen	4,2	0,76

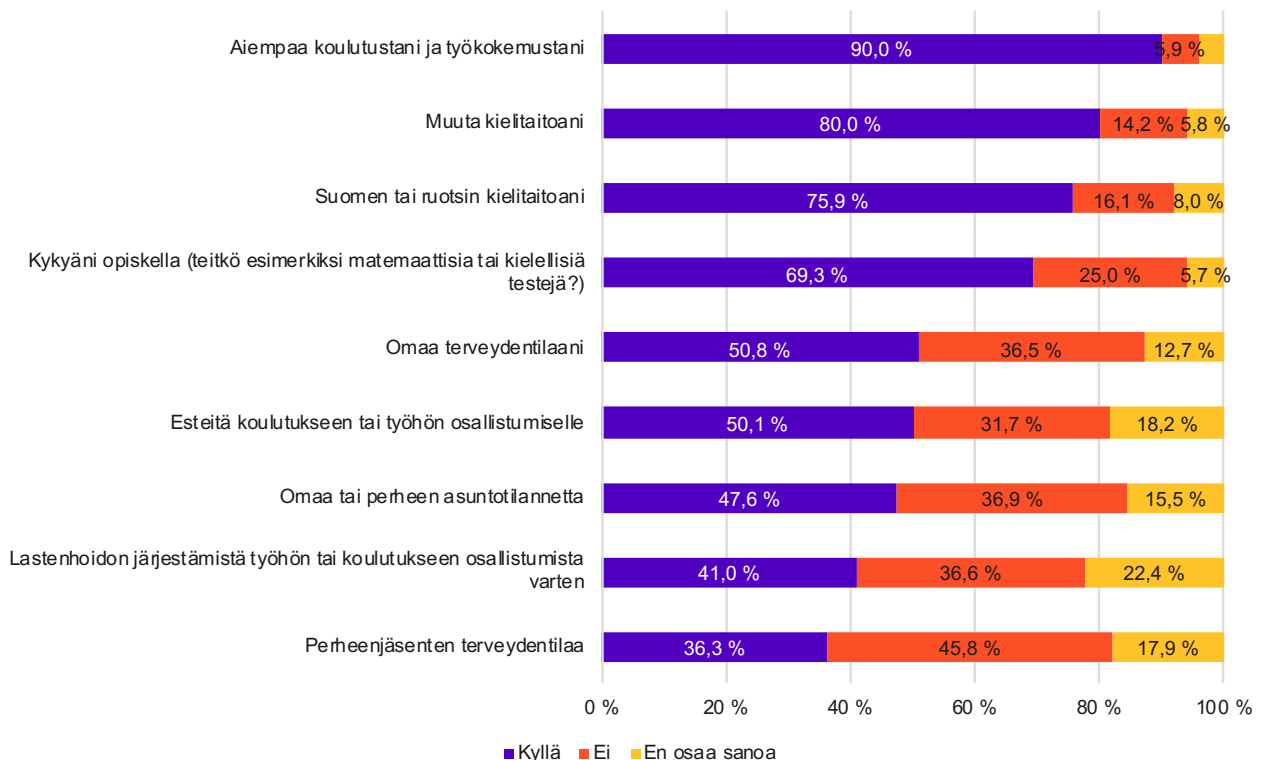
3.2 Kokemukset TE-toimistosta ennen kotoutumiskoulutusta

Keskeiset havainnot:

- » *Ennen kotoutumiskoulutuksen alkua TE-toimistoissa vastaajilta oli pääasiassa selvitetty koulutustaustaan, ammattiin tai työtaustaan ja kielitaitoon liittyviä seikkoja. Naisilta tietoja oli selvitetty hieman miehiä useammin. Myös vastaajan lähtömaalla ja maassaoloajalla vaikuttaisi olevan merkitystä suhteessa siihen, missä määrin kotoutumiseen vaikuttavia eri tekijöitä oli tiedusteltu.*
 - » *Kolme neljästä vastaajasta tiesi, että hänelle oli tehty kotoutumissuunnitelma. Niistä vastaajista, jotka tiesivät itselleen tehdyn kotoutumissuunnitelman, neljä viidestä tunsivat myös sen sisällön. Sekä kotoutumissuunnitelman olemassaolon tiedostaminen että kotoutumissuunnitelman sisältöjen tunteminen oli yleisempää naisilla kuin miehillä. Heikommin suomea tai ruotsia puhuvat vastaajat tunsivat kotoutumissuunnitelman olemassaolon tai sen sisällön huonommin kuin paremmin kotimaisia kieliä osaavat. Suunnitelman olemassaolon tunsivat parhaiten ne vastaajat, jotka olivat asuneet Suomessa yli kaksi vuotta mutta eivät yli viittä vuotta. Lähi-idästä tulleet vastaajat tunsivat kotoutumissuunnitelmansa sisällöt heikoiten. Mikäli vastaajalla ei ollut yhtään ystävää tai hän ei kokenut olevansa yhdenvertainen, tunsivat kotoutumissuunnitelmansa ja sen sisällöt heikommin.*
 - » *Kokemukset kotoutumissuunnitelmasta olivat hyvin positiivisia. Matalammin koulutetut henkilöt kokivat kotoutumissuunnitelman hieman positiivisemmaksi kuin koulutetummat vastaajat. Yksin asuminen ja kokemus siitä, ettei ole yhdenvertainen, heikensivät mielikuvia kotoutumissuunnitelmasta.*
-

TE-toimistossa selvitettyt asiat

Tässä kyselyn osiossa keskityttiin tarkastelemaan vastaajien kokemuksia TE-toimistossa annetuista palveluista. Vastaajilta tiedusteltiin, mitä eri asioita heiltä oli selvitetty, kun he tulivat TE-toimiston asiakkaiksi. Vastaajilta oli oman käsityksensä mukaan selvitetty erityisesti koulutukseen, työkokemukseen ja kielitaitoon liittyviä seikkoja, joita oli selvitetty yli kahdelta kolmasosalta. Vähiten TE-toimistoissa oli selvitetty esimerkiksi perheenjäsenten terveyteen tai asumiseen liittyviä seikkoja. Kysymyksen jakaumat ovat nähtävissä kuvassa 6.

Kuva 6 Kun tulit TE-toimiston asiakkaaksi, selvitettiin sinulta seuraavia asioita ennen kotoutumiskoulutuksen aloittamista. (n=721–751)

TE-toimistossa naisilta kysyttiin tai selvitettiin asioita useammin kuin miehiltä. Erot sukupuolten välillä näkyivät väittämissä "Selvitettiin sinulta aiempaa koulutustani ja työkokemustani", "Kykyäni opiskella (teitkö esimerkiksi matemaattisia tai kielellisiä testejä?)" ja "Lastenhoidon järjestämistä työhön tai koulutukseen osallistumista varten". Erot näkyivät kaikissa väittämissä siten, että näitä asioita oli tiedusteltu useammin naisilta kuin mieheltä.²⁸

Lähi-idästä tulleilta vastaajilta oli selvitetty harvemmin kuin muilta vastaajilta työkokemukseen tai kielitaitoon liittyviä seikkoja mutta useammin kuin muilta koulutukseen liittyviä seikkoja. EU- ja EFTA- maista sekä Pohjois-Amerikasta tulleilta vastaajilta oli tiedusteltu muita harvemmin perheeseen tai perheen tilanteeseen liittyviä seikkoja tai muita esteitä koulutukseen osallistumiselle kuin muilta vastaajilta. Maaryhmittäin tarkasteltuna kaikissa selvitettyissä asioissa oli tilastollisesti merkitsevä ero.²⁹ Esimerkiksi aasialaiset vastaajat kokivat huomattavasti useammin, että heiltä oli

²⁸ Aiempaa koulutustani ja työkokemustani $\chi^2 (4, N = 751) = 26.04, p = .00$. Kykyäni opiskella $\chi^2 (4, N = 748) = 19.34, p = .00$. Lastenhoidon järjestämistä työhön tai koulutukseen osallistumista varten $\chi^2 (4, N = 729) = 13.15, p = .01$.

²⁹ Aiempaa koulutustani ja työkokemustani $\chi^2 (10, N = 744) = 26.24, p = .00$. Suomen tai ruotsin kielitaitoani $\chi^2 (10, N = 729) = 24.27, p = .01$. Muuta kielitaitoani $\chi^2 (10, N = 717) = 25.75, p = .00$. Kykyäni opiskella $\chi^2 (10, N = 741) = 17.62, p = .05$. Lastenhoidon järjestämistä työtä tai opiskelua varten $\chi^2 (10, N = 722) = 24.50, p = .01$. Oma terveydentilaani $\chi^2 (10, N = 718) =$

selvitetty esteitä koulutukseen tai työhön osallistumiselle (60 % vastaajista) kuin EU- ja EFTA-maista sekä Pohjois-Amerikasta tulleet vastaajat (37 % vastaajista). Tarkemmat erot ja maaryhmittäinen tarkastelu löytyvät tämän raportin liitteestä 1.

Korkeasti koulutetuilta oli selvitetty muita useammin koulutukseen, työkokemukseen ja kielitaitoon liittyviä asioita, kun taas matalammin koulutetuilta terveyteen ja perheen tilanteeseen liittyviä asioita. Vastausten erot eri koulutustaustojen välillä näkyivät siten, että koulutukseen, työkokemukseen ja kielitaitoon sekä oppimisvalmiuteen liittyvissä väittämässä näitä tekijöitä oli tiedusteltu sitä todennäköisemmin, mitä korkeampi koulutus vastaajalla oli.³⁰ Seuraavissa neljässä väittämässä, jotka koskivat vastaajan omaa tai perheen terveydentilaa, asumistilannetta tai esteitä opiskelulle tai työnteolle, erot näkyivät niin, että mitä matalampi koulutus vastaajalla oli, sitä todennäköisemmin näitä oli häneltä tiedusteltu.³¹ Väittämässä "Työhön tai koulutukseen osallistumisen esteissä" ei havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa koulutustaustan perusteella.

Niiltä vastaajilta, jotka olivat olleet Suomessa kaksi vuotta mutta eivät vielä viittä vuotta, oli selvitetty asioita TE-toimistossa useammin kuin muilta. Maassaoloajan perusteella tarkasteltuna selvitettyissä asioissa oli eroja kohdissa "Selvitettiinkö sinulta muuta kielitaitoani", "Omaa terveydentilaani", "Perheenjäsenten terveydentilaa" ja "Omaa tai perheeni asuntotilannetta" siten, että yli kaksi vuotta mutta alle viisi vuotta maassa olleilta näitä asioita oli selvitetty useammin kuin muilta.³² Kysymyksen kuvaajat taustamuuttujittain löytyvät tämän raportin liitteestä 1.

Kotoutumissuunnitelma

Seuraavaksi vastaajilta tiedusteltiin näille tehdystä kotoutumissuunnitelmasta. Valtaosalle kotoutumiskoulutuksessa olevista on jossain vaiheessa kotoutumispolkua laadittu kotoutumissuunnitelma TE-toimistossa. On myös mahdollista, että kotoutujalle on laadittu kotoutumissuunnitelma kunnassa tai kuntayhtymässä. Kyselyssä tarkoitettiin nimenomaan TE-toimistossa tehtyä kotoutumissuunnitelmaa.

Vastaajista 73 prosenttia kertoi, että heille on tehty kotoutumissuunnitelma, 12 prosenttia vastasi, ettei heille ole tehty kotoutumissuunnitelmaa ja 15 prosenttia ei osannut sanoa (n=723). Vastaajilta kysyttiin heidän tuntemustaan oman kotoutumissuunnitelmansa sisällöstä. Niistä, jotka vastasivat, että heille oli tehty kotoutumissuunnitelma, 81 prosenttia tunsi kotoutumissuunnitelman sisällön, 10 prosenttia ei tuntenut kotoutumissuunnitelman sisältöä ja 9 prosenttia ei osannut sanoa.

49.32, $p = .00$. Perheenjäsenten terveydentilaa χ^2 (10, $N = 715$) = 54.64, $p = .00$. Omaa tai perheen asuntotilannetta χ^2 (10, $N = 716$) = 21.55, $p = .02$. Esteitä koulutukseen tai työhön osallistumiselle χ^2 (10, $N = 724$) = 19.66, $p = .03$.

³⁰ Aiempaa koulutustani ja työkokemustani χ^2 (4, $N = 658$) = 36.13, $p = .00$. Suomen tai ruotsin kielitaitoani χ^2 (4, $N = 648$) = 14.08, $p = .01$. Muuta kielitaitoani χ^2 (4, $N = 644$) = 12.94, $p = .01$. Kykyäni opiskella χ^2 (4, $N = 657$) = 15.98, $p = .00$.

³¹ Lastenhoidon järjestämistä työtä tai opiskelua varten χ^2 (4, $N = 643$) = 13.74, $p = .01$. Omaa terveydentilaani χ^2 (4, $N = 637$) = 31.18, $p = .00$. Perheenjäsenten terveydentilaa χ^2 (4, $N = 635$) = 54.64, $p = .00$. Omaa tai perheen asuntotilannetta χ^2 (4, $N = 639$) = 16.88, $p = .00$.

³² Muuta kielitaitoani χ^2 (4, $N = 723$) = 10.47, $p = .03$. Omaa terveydentilaani χ^2 (4, $N = 723$) = 16.18, $p = .00$. Perheenjäsenten terveydentilaa χ^2 (4, $N = 721$) = 11.88, $p = .02$. Omaa tai perheen asuntotilannetta χ^2 (4, $N = 722$) = 10.04, $p = .04$.

Naiset tunsivat kotoutumissuunnitelmansa olemassaolon miehiä useammin³³. Naisista 76 prosenttia ja miehistä 69 prosenttia tiesi, että heille oli tehty kotoutumissuunnitelma. Miesten ja naisten välillä ei ollut eroa siinä, miten hyvin vastaajat tunsivat kotoutumissuunnitelmansa sisällön.

Lähi-idästä kotoisin olevat vastaajat tiesivät heikoiten heille tehdystä kotoutumissuunnitelmasta. Maaryhmien välillä oli eroja³⁴ sen suhteen, tiesivätkö vastaajat, onko heille tehty kotoutumissuunnitelma. Maaryhmistä parhaiten kotoutumissuunnitelman teosta tiesivät aasialaiset vastaajat, joista 83 prosenttia tiesi kotoutumissuunnitelmansa olemassaolosta ja heikoiten Lähi-idästä tulleet vastaajat, joista 64 prosenttia tiesi kotoutumissuunnitelmansa olemassaolosta.

Mitä vähemmän aikaa vastaaja oli ollut Suomessa, sitä paremmin hän tunsi oman kotoutumissuunnitelmansa sisällön. Eri ajan Suomessa olleiden vastaajien välillä oli eroja³⁵ sen suhteen, tunsiiko vastaaja kotoutumissuunnitelmansa sisällön. Esimerkiksi alle kaksi vuotta Suomessa oleskeleista 70 prosenttia tunsi kotoutumissuunnitelmansa sisällön, ja yli viisi vuotta olleista vastaava osuus oli 53 prosenttia. Vastaavaa eroa ei havaittu siinä, tiesikö vastaaja, että hänelle on tehty kotoutumissuunnitelma.

Oman arvionsa mukaan heikommin suomea tai ruotsia puhuvat tunsivat huonommin kotoutumissuunnitelmansa sisällön kuin paremmin suomea tai ruotsia puhuvat.³⁶ Hyvin suomea tai ruotsia puhuvista 73 prosenttia tunsi kotoutumissuunnitelmansa sisällön, ja heikosti suomea tai ruotsia puhuvista vastaava osuus oli 64 prosenttia. Vastaavaa eroa ei havaittu kotoutumissuunnitelman olemassaolon tuntemisessa.

Vastaajat, joilla ei ollut yhtään suomalaista ystävää, tiesivät suunnitelmastaan³⁷ ja tunsivat sen sisällön harvemmin kuin ne, joilla on vähintään yksi ystävä.³⁸ Niistä vastaajista, joilla ei ollut yhtään ystävää, 62 prosenttia tiesi kotoutumissuunnitelmansa olemassaolosta ja 50 prosenttia tunsi kotoutumissuunnitelmansa sisällön. Vastaavasti niistä, joilla oli vähintään yksi ystävä, 75 prosenttia tiesi kotoutumissuunnitelmansa olemassaolosta ja 70 prosenttia tunsi suunnitelman sisällön.

Yhdenvertaiseksi muiden suomalaisten kanssa itsensä kokevat tiesivät useammin suunnitelmasta ja tunsivat paremmin sen sisällön. Ne vastaajat, jotka eivät kokeneet olevansa yhdenvertaisia muiden suomalaisten kanssa, tiesivät todennäköisesti huonommin, että heille oli tehty kotoutumissuunnitelma³⁹. He tiesivät myös todennäköisesti huonommin, mitä kotoutumissuunnitelma pitää sisällään⁴⁰. Itsensä yhdenvertaiseksi kokevista 78 prosenttia tiesi suunnitelman olemassaolosta ja

³³ $\chi^2 (4, N = 722) = 9.99, p = .04.$

³⁴ $\chi^2 (10, N = 717) = 30.88, p = .00.$

³⁵ $\chi^2 (4, N = 723) = 11.39, p = .02.$

³⁶ $\chi^2 (2, N = 688) = 6.43, p = .04.$

³⁷ $\chi^2 (2, N = 687) = 7.62, p = .02.$

³⁸ $\chi^2 (2, N = 691) = 14.53, p = .00.$

³⁹ $\chi^2 (2, N = 722) = 15.36, p = .00.$

⁴⁰ $\chi^2 (2, N = 724) = 20.37, p = .00.$

72 prosenttia tunsi sen sisällön. Vastaavat osuudet niillä, jotka eivät kokeneet olevansa yhdenvertaisia, olivat 65 prosenttia ja 59 prosenttia.

Useissa avovastauksissa kuvattiin, että kotoutumissuunnitelmaan kirjattu kotoutumisaika on liian lyhyt. Osa vastaajista kertoi, ettei ollut täysin ymmärtänyt kotoutumissuunnitelman laadinnassa, mistä sisällöistä oman kotoutumispolun kohdalla keskustellaan ja miten ne tulevat vaikuttamaan omaan tulevaisuuteen. Yleisesti ottaen avovastausten perusteella vastaajat olisivat kotoutumissuunnitelman laadinnan yhteydessä toivoneet enemmän keskustelua ja pohdintaa siitä, miten esimerkiksi aiemmin suoritettu tutkinto voidaan tunnustaa Suomessa tai millaisia vaikutuksia kotoutumissuunnitelmaan kirjoitetuilla seikoilla on maahanmuuttajan tulevaisuudessa. Lisäksi vastaajia olisi kiinnostanut jo tässä vaiheessa saada laajemmin tietoa siitä, miten vastaajat voisivat edetä kohti työelämää kotoutumiskoulutuksen jälkeen. Osa kuvasi kotoutumissuunnitelman haasteeksi pitkiä odotusaikoja kurssien välillä.

Taulukko 8 Kotoutumissuunnitelman tekeminen ja sen tunteminen tilastollisesti merkitsevien taustamuuttujien luokissa

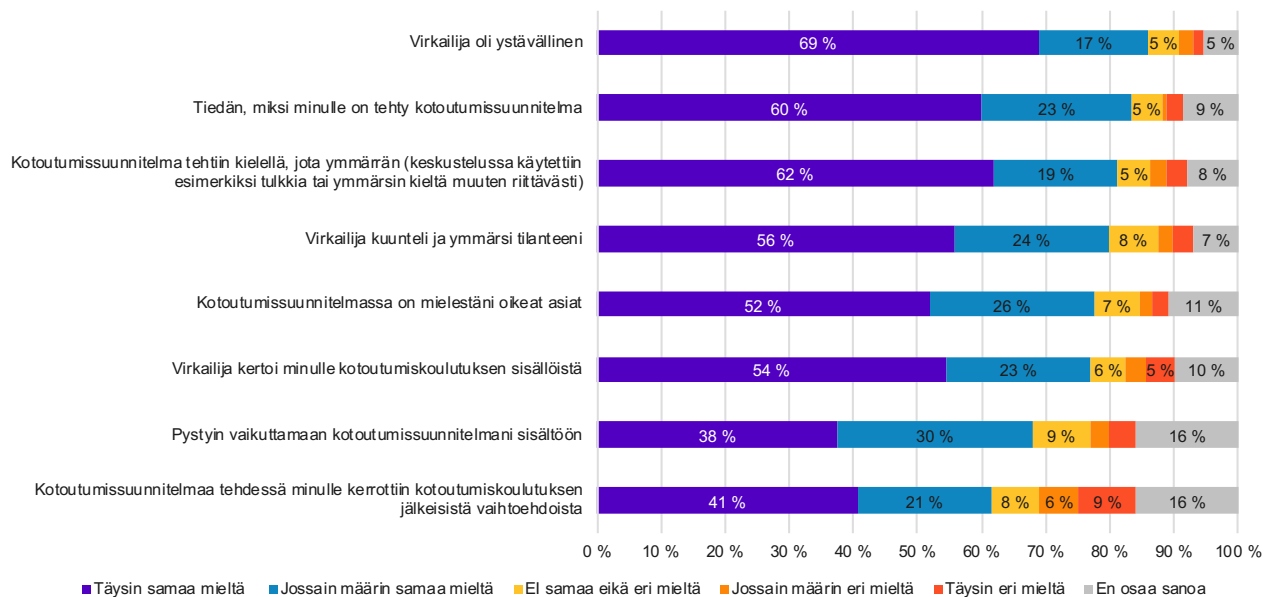
		Onko sinulle tehty ennen kotoutumiskoulutuksen aloittamista TE-toimistossa kotoutumissuunnitelma, jossa on sovittu sinulle sopivista työllistymiseen ja kielen oppimiseen liittyvistä palveluista?		
		Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Sukupuoli	Mies	69 %	11 %	20 %
	Nainen	76 %	13 %	12 %
Maaryhmä	Aasia	83 %	11 %	6 %
	Afrikka	74 %	17 %	9 %
	EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	74 %	16 %	9 %
	Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat	69 %	18 %	13 %
	Lähi-itä	64 %	12 %	23 %
	Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	75 %	9 %	16 %
Ystävät	Ei yhtään ystävää Suomessa	62 %	20 %	18 %
	Vähintään yksi ystävä Suomessa	75 %	11 %	14 %
Yhdenvertaisuus	Kokee olevansa yhdenvertainen	78 %	11 %	11 %
	Ei koe olevansa yhdenvertainen	65 %	14 %	21 %

		Tunnetko kotoutumissuunnitelmasi sisällön		
		Kyllä	En	En osaa sanoa
Maassaoloaika	0–2 vuotta	70 %	17 %	13 %
	3–4 vuotta	68 %	17 %	15 %
	5 vuotta tai enemmän	53 %	24 %	23 %
Suomen tai ruotsin kielitaito	Puhuu hyvin suomea tai ruotsia	73 %	14 %	13 %
	Puhuu huonosti suomea tai ruotsia	64 %	20 %	16 %
Ystävät	Ei yhtään ystävää Suomessa	50 %	25 %	25 %
	Vähintään yksi ystävä Suomessa	70 %	17 %	13 %
Yhdenvertaisuus	Kokee olevansa yhdenvertainen	72 %	17 %	11 %
	Ei koe olevansa yhdenvertainen	59 %	18 %	23 %

Kotoutumissuunnitelman laatiminen

Kokemukset kotoutumissuunnitelman laatimisesta olivat pääosin hyvin positiivisia. Erityisen tyytyväisiä vastaajat olivat virkailijan ystävällisyyteen (86 % samaa mieltä), siihen että virkailija kuunteli ja ymmärsi tilanteen (80 %) sekä siihen, että kotoutumissuunnitelma sisältää oikeat asiat (78 %).

Eniten vähintään "jossain määrin eri mieltä" ja "täysin eri mieltä" -vastauksia sai väittämä "kotoutumissuunnitelmaan tehtäessä minulle kerrottiin kotoutumiskoulutuksen jälkeisistä vaihtoehdoista", tosin senkin osalta vain 15 prosenttia vastaajista oli eri mieltä. Tämä on linjassa suhteessa koko kyselyn avovastauksiin, joissa vastaajat ovat korostaneet haasteita tunnistaa erilaisia jatkopolkuja ja niiden edellytyksiä. Kysymyksen jakaumat ovat nähtävissä alla kuvassa 7.

Kuva 7. Vastaajien kokemukset kotoutumissuunnitelman teosta (n=705)

Korkeakoulutettujen kokemukset kotoutumissuunnitelman tekemisestä olivat vähemmän positiivisia kuin alemmin koulutettujen. Vastaava yhteys havaittiin yksin asuvien ja itsensä vähemmän yhdenvertaiseksi kokevien osalta.⁴¹ Vaikka vastaajien arviot kotoutumissuunnitelman teosta olivat erittäin positiivisia, vähemmän koulutetut olivat vieläkin tyytyväisempiä kotoutumissuunnitelman tekemiseen kuin korkeammin koulutetut.⁴² Peruskoulun tai vähemmän käyneiden keskiarvo vastauksille oli 4,53 kun vastaava keskiarvo korkeakoulutetuille oli 4,23.

Ne vastaajat, jotka asuivat jonkun kanssa, kokivat kotoutumissuunnitelman teon positiivisemmin kuin yksin asuvat vastaajat.⁴³ Yksin asuvien vastaajien keskiarvo oli väittämässä 4,15 ja jonkun kanssa asuvien vastaajien keskiarvo 4,35. Samanlainen, mutta hieman suurempi vaikutus oli myös siinä, kokiko vastaaja olevansa yhdenvertainen muiden suomalaisten kanssa. **Ne vastaajat, jotka**

⁴¹ Kahdeksasta väittämästä muodostettiin summamuuttuja Kokemukset kotoutumissuunnitelmasta (Cronbachin $\alpha = .91$) laskemalla vastausten keskiarvot, jotka vaihtelevat välillä 1–5. Summamuuttujien keskiarvojen eroja eri taustamuuttujien luokissa tarkasteltiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä.

⁴² $F(2, 633) = 6.51, p = 0.00$.

⁴³ $F(1, 693) = 5.7, p = 0.02$.

kokivat olevansa yhdenvertaisia, arvioivat myös kotoutumissuunnitelman tekoa positiivisemmin.⁴⁴ Tilastollisesti merkitsevät erot summamuuttujan Kokemukset kotoutumissuunnitelmasta keskiarvoista on kuvattu taulukossa 9.

Taulukko 9. Tilastollisesti merkitsevät erot summamuuttujan "Kokemukset kotoutumissuunnitelmasta" taustamuuttujien luokissa.

		Keskiarvo	Keskihajonta
Koulutustausta	Peruskoulu tai vähemmän	4,53	0,65
	Ammattikoulu tai ylioppilas	4,4	0,85
	Korkeakoulu tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinto	4,23	0,75
Yksin asuminen	Asuu yksin	4,15	0,87
	Asuu jonkun kanssa	4,35	0,77
Yhdenvertaisuus	Kokee olevansa yhdenvertainen	4,45	0,73
	Ei koe olevansa yhdenvertainen	4,14	0,84

3.3 Kokemukset kotoutumiskoulutuksesta

Keskeiset havainnot:

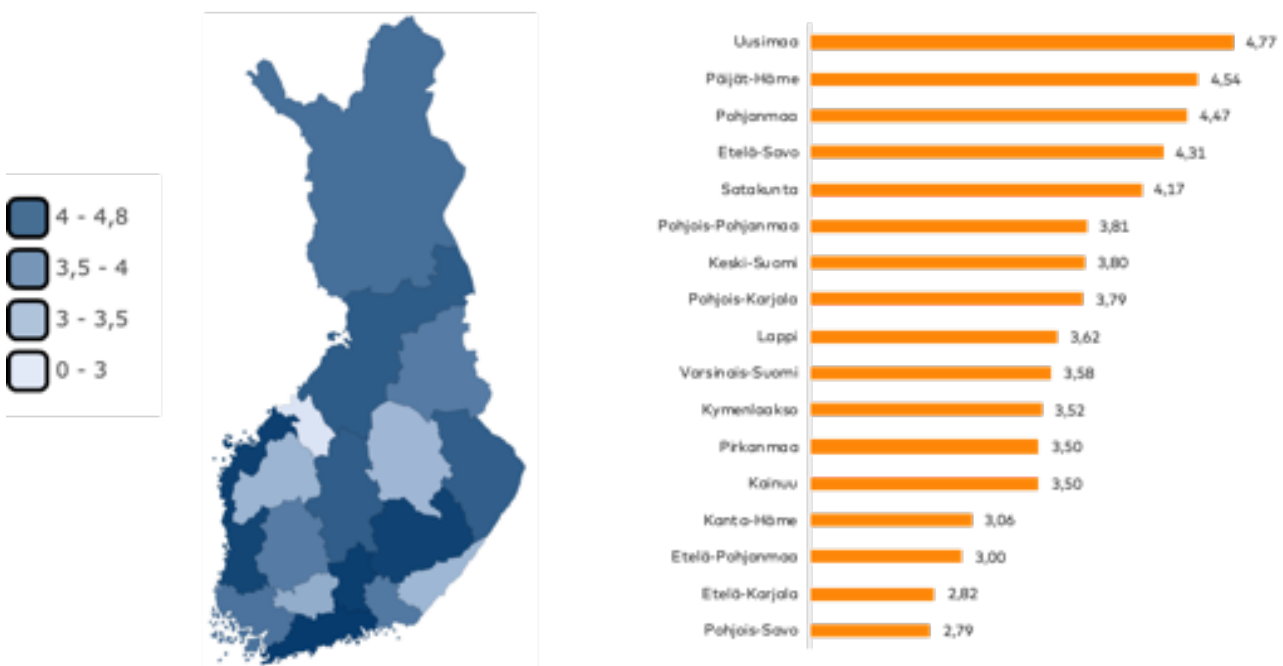
- » Keskimäärin vastaajat olivat hyvin tyytyväisiä kotoutumiskoulutukseen.
- » Koetuissa odotusajoissa oli eroja maakunnittain. Myös vastaajan lähtömaa, maassaoloaika ja ystävien määrä vaikuttivat siihen, kauanko vastaajat kokivat odottaneensa kotoutumiskoulutukseen pääsyä.
- » Naisten kokemukset kotoutumiskoulutuksista olivat miehiä positiivisempia. Myös vastaajan lähtömaalla oli vaikutusta kokemuksiin. Matalammin koulutetut kokivat kotoutumiskoulutuksen parempana kuin korkeammin koulutetut. Hyvä kielitaito, vähintään yksi ystävä ja itsensä yhdenvertaiseksi kokeminen vaikuttivat kaikki positiivisesti kokemuksiin kotoutumiskoulutuksesta.
- » Siihen, miten hyödylliseksi vastaajat kotoutumiskoulutuksen kokivat, vaikuttivat kotoutujan lähtömaa ja koulutustausta. Lisäksi vähintään yhden ystävän olemassaolo ja yhdenvertaiseksi itsensä kokeminen vaikuttivat positiivisesti kotoutumiskoulutuksen hyödylliseksi kokemiseen.

⁴⁴ $F(1, 703) = 26.42, p = 0.00$.

Odotusajat kotoutumiskoulutukseen

Kyselyn seuraavassa osassa vastaajilta kysyttiin kysymyksiä kotoutumiskoulutuksesta, jonka loppuvaiheessa he juuri olivat. Keskimäärin vastaajat olivat odottaneet koulutukseen pääsyä hieman yli 4 kuukautta. On huomioitava, että kysymyksessä ei sen tarkemmin ollut eritelty, mistä ajankohdasta vastaajan odotusaika alkaa ja minkä nimenomaisen koulutuksen tai koulutusmoduulin alkuun asti odotusaikaa tulisi tarkastella. Kysymyksessä ei myöskään otettu huomioon, että vastaaja on saatanut aiemmin aloittaa kotoutumiskoulutuksen, mutta keskeyttää sen. Vastauksista ei ole mielekästä tehdä johtopäätöksiä kotoutumiskoulutuksen saatavuudesta.

Vastaajien kokemat pisimmät odotusajat koulutuksiin olivat Uudellamaalla, Päijät-Hämeessä ja Pohjanmaalla. Etelä-Karjalassa ja Pohjois-Savossa odotusajat on koettu lyhyimmiksi. Odotusaikojen keskiarvot vaihtelivat maakunnittain alle kolmesta kuukaudesta lähes viiteen kuukauteen. On syytä huomioida, että osasta maakunnista vastaajia on vain vähän, jolloin keskiarvo kuvaa vain pienen joukon tilannetta. Maakunnallisia odotusaikoja on kuvattu oheisessa kuvassa 8.

Kuva 8. Koettu odotusaika koulutukseen kuukausissa. (n=602)

Afrikasta tulleet vastaajat raportoivat keskimäärin muita pidemmän odotusajan kotoutumiskoulutukseen. Samoin vastaajat, joilla ei ollut yhtään ystävää. Koettu odotusaika oli sitä lyhyempi, mitä vähemmän aikaa vastaaja oli ollut Suomessa.⁴⁵ Maaryhmien välillä ainoa selvä ero oli se, että Afrikasta tulleet vastaajat raportoivat keskimäärin pidemmän odotusajan kuin Venäjän ja entisen

⁴⁵ Kotoutumiskoulutukseen pääsyn keskimääräisten odotusaikojen eroja tarkasteltiin taustamuuttujittain yksisuuntaisella varianssianalyysillä.

Neuvostoliiton alueilta tulleet⁴⁶. Afrikasta tulleet vastaajat kertoivat odottaneensa koulutukseen pääsyä keskimäärin 4,87 kuukautta kun venäläiset ja entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet raportoivat odotusajan olleen 3,43 kuukautta.

Ne vastaajat, joilla ei ollut Suomessa yhtään ystävää, kokivat odottaneensa kotoutumiskoulutukseen pääsyä pidempään kuin ne vastaajat, joilla oli vähintään yksi ystävä Suomessa.⁴⁷ Ne vastaajat, joilla oli vähintään yksi ystävä, olivat ilmoituksensa mukaan odottaneen keskimäärin 3,92 kuukautta kotoutumiskoulutukseen pääsyä, kun vastaava odotusaika niillä, joilla ei ollut yhtään ystävää oli 4,93 kuukautta.

Alle kaksi vuotta Suomessa olleet raportoivat keskimäärin lyhyemmän odotusajan kuin yli viisi vuotta Suomessa olleet.⁴⁸ Alle 2 vuotta Suomessa asuneet ilmoittivat odottaneensa keskimäärin 3,72 kuukautta kun yli 5 vuotta Suomessa olleet raportoivat koetun odotusajan olleen keskimäärin 4,71 kuukautta.

Koetut odotusajat vaihtelevat suuresti myös ryhmien sisällä ja odotusaikojen keskihajonnat ovat suuria.

Tilastollisesti merkitsevät koettujen odotusaikojen keskiarvojen erot on esitetty oheisessa taulukossa 10.

Taulukko 10. Koettujen odotusaikojen ero taustamuuttujittain.

		Odotusaika (kk)	Keskihajonta
Maaryhmä	Afrikka	4,87	3,54
	Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	3,43	2,3
Ystävät	Ei yhtään ystävää	4,93	3,95
	Vähintään yksi ystävä	3,92	3,11
Maassaoloaika	0–2 vuotta	3,72	2,76
	3–4 vuotta	4,42	3,75
	Yli 5 vuotta	4,71	3,82

Kyselyn odotusaikoja tulkitessa tulee huomioida, että ne edustavat vastaajien subjektiivista käsitystä odottamastaan ajasta ja vastaajat todennäköisesti eivät ole raportoineet oman odotusajansa alkamispistettä samasta kohtaa. He eivät myöskään oletettavasti ole raportoineet odotusajan päättymistä ensimmäiseen tarjottuun koulutukseen, jos he esimerkiksi eivät ole ottaneet tarjottua koulutusta vastaan tai ovat keskeyttäneet heille tarjotun ensimmäisen koulutuksen.

⁴⁶ $F(5, 595) = 2.66, p = 0.02.$

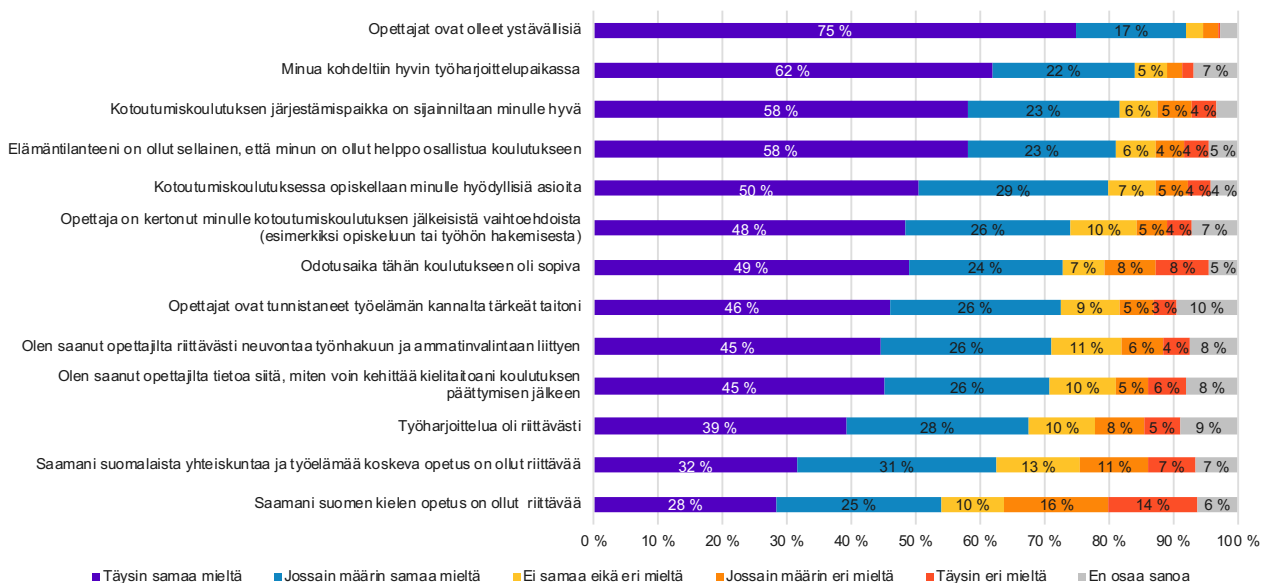
⁴⁷ $F(1, 587) = 5.55, p = 0.02.$

⁴⁸ $F(2, 600) = 4.77, p = 0.01.$

Koulutusportista⁴⁹ saatujen maakunnallisten odotusaikojen mediaanit vuoden 2019 osalta vaihtelevat 1,2 kuukauden ja 3,2 kuukauden välissä. Koulutusportissa oleva odotusaika kuvaa aikaa ensimmäisestä kielitaidon lähtötasoarvioinnista ensimmäisen Koulutusportti-järjestelmässä olevan koulutuksen aloittamiseen.

Kotoutumiskoulutuksen toteutus

Seuraavaksi vastaajia pyydettiin arvioimaan kotoutumiskoulutukseen liittyviä väittämiä. Pääasiassa vastaajat kokivat kotoutumiskoulutuksen hyvin positiivisesti. Erityisesti opettajan ystävällisyyteen oli tyytyväisiä 92 prosenttia vastaajista. Suomen kielen opetusta ja suomalaista työelämää ja yhteiskuntaa koskeva opetus ei ollut kaikkien mielestä riittävästi, joskin yli puolet vastaajista oli tähänkin tyytyväisiä (Kuva 9).⁵⁰

Kuva 9. Vastaajien kokemukset kotoutumiskoulutuksesta. (n=696–711)

Naiset kokivat kotoutumiskoulutuksen hieman miehiä positiivisemmin. Maaryhmistä vähiten positiivisesti kotoutumiskoulutukseen suhtautuivat EU- ja EFTA-maista sekä Pohjois-Amerikasta tulleet vastaajat. Kaikkein positiivisimmin kotoutumiskoulutuksen kokivat Aasiasta ja Afrikasta sekä Latinalaisesta Amerikasta ja entisen Jugoslavian maista tulleet vastaajat. Lisäksi matalammin

⁴⁹ Koulutusportti on tietojärjestelmä, jonka avulla TE-toimistoon työnhakijaksi tulevat maahanmuuttajat ohjataan kielitaidon tai ammatillisen osaamisen kartoituksiin ja kotoutumista edistävään koulutukseen. <https://kotouttaminen.fi/koulutus-portti>

⁵⁰ Väittämistä muodostettiin summamuuttuja Kokemukset kotoutumiskoulutuksesta (Cronbachin $\alpha = .91$) laskemalla vastausten keskiarvot, jotka vaihtelevat välillä 1–5. Summamuuttujien keskiarvojen eroja eri taustamuuttujien luokissa tarkasteltiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä.

koulutetut vastaajat, paremmin suomea tai ruotsia puhuvat vastaajat ja ne, joilla on vähintään yksi ystävä, arvioivat kotoutumiskoulutusta positiivisemmin.

Naiset kokivat kotoutumiskoulutuksen hieman miehiä positiivisemmin. Sukupuolten välillä oli ero kotoutumiskoulutuksen kokemisessa siten, että⁵¹ naisten keskiarvo vastauksille oli 4,17 kun miesten vastaava keskiarvo oli 4,05.

Maaryhmien välisessä tarkastelussa maaryhmien välillä havaittiin eroja.⁵² Aasiasta tulleiden vastaajien keskiarvot (4,26) olivat korkeampia kuin EU- ja EFTA-maista sekä Pohjois-Amerikasta tulleiden (3,88) sekä Lähi-idästä tulleiden (4,01) vastaajien keskiarvot. Afrikkalaisten vastaajien keskiarvo (4,28) oli puolestaan matalampi kuin Latinalaisesta Amerikasta, entisestä Jugoslaviasta ja muista maista tulleiden keskiarvo (4,34). Samoin EU- ja EFTA-maista sekä Pohjois-Amerikasta tulleiden vastaajien keskiarvo oli matalampia kuin Latinalaisesta Amerikasta, entisestä Jugoslaviasta ja muista maista tulleiden keskiarvot.

Koulutustasoltaan matalammin koulutetut vastaajat kokivat kotoutumiskoulutuksen positiivisemmin kuin korkeammin koulutetut vastaajat.⁵³ Peruskoulun tai vähemmän kouluja käyneiden vastaajien vastausten keskiarvo oli 4,32 kun taas korkeakoulutettujen keskiarvo oli 4,07.

Hyvin suomea tai ruotsia puhuvat vastaajat kokivat kotoutumiskoulutuksen positiivisemmin kuin huonosti suomea tai ruotsia puhuvat.⁵⁴ Hyvin suomea tai ruotsia puhuvien keskiarvo oli 4,27 kun vastaavasti huonosti suomea tai ruotsia puhuvien keskiarvo oli 4,05.

Ne vastaajat, joilla on vähintään yksi ystävä, kokivat kotoutumiskoulutuksen positiivisemmin kuin ne vastaajat, joilla ei ollut yhtään ystävää.⁵⁵ Vastaajat, joilla oli vähintään yksi ystävä, keskiarvo oli 4,18 kun vastaavasti niiden vastaajien, joilla ei ollut yhtään ystävää Suomessa keskiarvo oli 3,75.

Ne vastaajat, jotka kokivat olevansa yhdenvertaisia muiden suomalaisten kanssa, näkivät kotoutumiskoulutuksen positiivisempänä kuin ne vastaajat, jotka eivät kokeneet olevansa yhdenvertaisia.⁵⁶ Yhdenvertaiseksi itsensä kokevien keskiarvo vastauksissa oli 4,28 kun vastaava keskiarvo niillä, jotka eivät kokeneet itseään yhdenvertaiseksi oli 3,85.

⁵¹ $F(1, 686) = 3.80, p = 0.05.$

⁵² $F(5, 692) = 4.85, p = 0.00.$

⁵³ $F(2, 644) = 4.94, p = 0.01.$

⁵⁴ $F(1, 679) = 13.27, p = 0.00.$

⁵⁵ $F(1, 681) = 28.82, p = 0.00.$

⁵⁶ $F(1, 701) = 58.32, p = 0.00.$

Taulukko 11. Tilastollisesti merkitsevät summamuuttujan "Kokemukset kotoutumiskoulutuksesta" taustamuuttujien keskiarvojen erot.

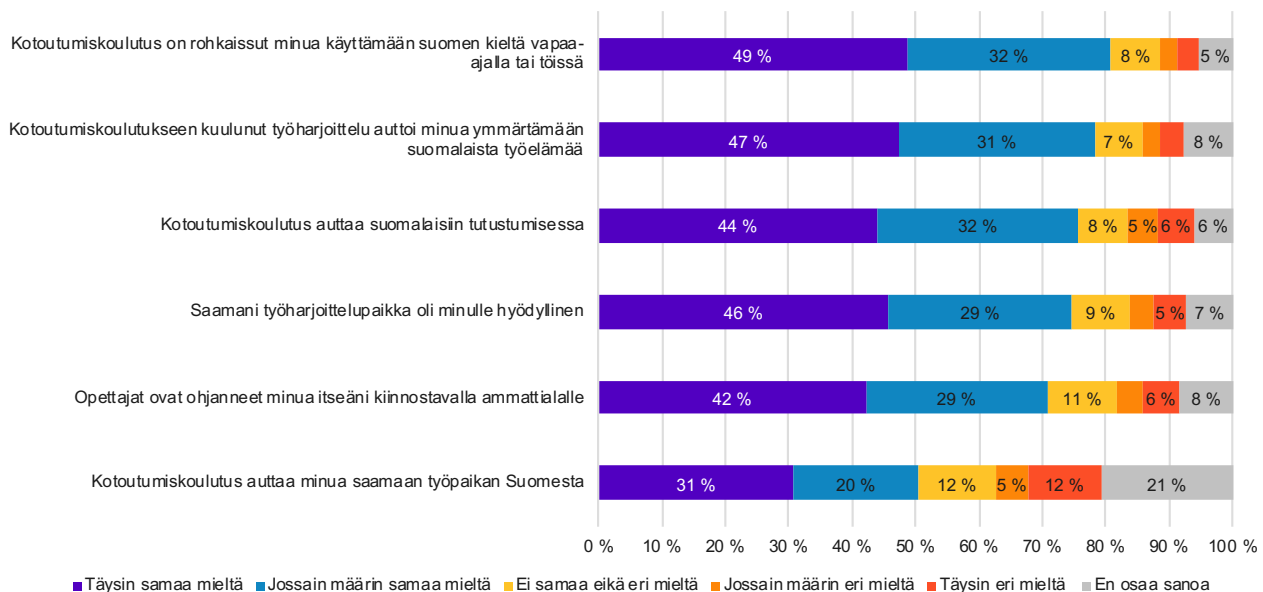
		Keskiarvo	Keskihajonta
Sukupuoli	Miehet	4,05	0,78
	Naiset	4,17	0,72
Maaryhmä	Aasia	4,26	0,7
	EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	3,88	0,78
	Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat	4,34	0,65
	Lähi-itä	4,01	0,78
Koulutustausta	Peruskoulu tai vähemmän	4,32	0,76
	Ammattikoulu tai ylioppilas	4,11	0,74
	Korkeakoulu tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinto	4,07	0,72
Ystävät	Vähintään yksi ystävä	4,18	0,83
	Ei yhtään ystävää	3,75	0,71
Kielitaito	Puhuu hyvin suomea tai ruotsia	4,27	0,63
	Puhuu huonosti suomea tai ruotsia	4,05	0,78
Yhdenvertaisuus	Kokee olevansa yhdenvertainen	4,28	0,64
	Ei koe olevansa yhdenvertainen	3,85	0,83

Kotoutumiskoulutuksen hyödyllisyys

Vastaajat kokivat pääasiassa kotoutumiskoulutuksen olleen hyödyllistä, ja vastaukset olivat lähes kauttaaltaan erittäin positiivisia. Vastaajien kokemuksissa kotoutumiskoulutuksen hyödyllisyydestä oli eroja esimerkiksi maaryhmien välillä siten, että Aasiasta tulleet sekä maaryhmään "Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat" kuuluvat vastaajat kokivat kotoutumiskoulutuksen kaikkein hyödyllisimpänä. Mitä alempi vastaajan taustakoulutus oli, sitä hyödyllisemmäksi hän kotoutumiskoulutuksen koki. Ne vastaajat, jotka puhuivat hyvin suomea tai ruotsia, joilla oli vähintään yksi ystävä ja jotka kokivat olevansa yhdenvertaisia, kokivat hyötynensä kotoutumiskoulutuksesta enemmän.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan kotoutumiskoulutuksen hyödyllisyyttä kuuden väittämän kautta.⁵⁷ Väittämä "kotoutumiskoulutus auttaa minua saamaan työpaikan Suomesta" sai väittämistä vähiten positiivisia vastauksia. 51 prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa vähintään jossain määrin samaa mieltä ja 17 prosenttia puolestaan oli väittämän kanssa vähintäänkin jossain määrin eri mieltä. Väittämien jakaumat ovat nähtävissä alla kuvassa 10.

⁵⁷ Kuudesta väittämästä muodostettiin summamuuttuja Kotoutumiskoulutuksesta saatu apu (Cronbachin $\alpha=.84$) laske-
malla vastausten keskiarvot, jotka vaihtelevat välillä 1–5. Summamuuttujien keskiarvojen eroja eri taustamuuttujien luo-
kissa tarkasteltiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä.

Kuva 10. Vastaajien näkemykset kotoutumiskoulutuksen hyödyllisyydestä (n=699–702)

Vähiten hyödylliseksi kotoutumiskoulutuksen kokivat EU- ja EFTA-maista, Pohjois-Amerikasta sekä Venäjän ja entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet vastaajat.⁵⁸ EU- ja EFTA-maista sekä Pohjois-Amerikasta tulleiden vastaajien vastausten keskiarvo oli 3,70 ja Venäjän ja entisen Neuvostoliiton alueelta tulleiden vastaajien keskiarvo 3,8. Latinalaisesta Amerikasta tulleiden vastaajien vastausten keskiarvo oli puolestaan huomattavasti korkeampi 4,46. Aasiasta tulleiden vastaajien keskiarvo 4,31 ja Lähi-idästä tulleiden vastaajien keskiarvo 4,2.

Koulutustasoltaan matalammin koulutetut vastaajat kokivat kotoutumiskoulutuksen hyödyllisemmäksi kuin korkeammin koulutetut vastaajat.⁵⁹ Peruskoulun käyneiden tai vähemmän koulua käyneiden vastausten keskiarvo oli 4,46, kun korkeakoulutettujen vastaajien keskiarvo oli puolestaan 3,94.

Hyvin suomea tai ruotsia puhuvat vastaajat kokivat kotoutumiskoulutuksen hyödyllisemmäksi kuin ne vastaajat, joiden suomen tai ruotsin taita oli huono.⁶⁰ Hyvin suomea tai ruotsia puhuvien vastausten keskiarvo oli 4,26, kun heikommin kotimaisia kieliä puhuvien vastaava keskiarvo oli 3,98.

Ne vastaajat, jotka kokivat olevansa yhdenvertaisia, näkivät todennäköisemmin kotoutumiskoulutuksen hyödyttäneen heitä enemmän kuin ne vastaajat, jotka eivät kokeneet olevansa

⁵⁸ $F(5, 679) = 11.42, p = 0.00.$

⁵⁹ $F(2, 636) = 13.93, p = 0.00.$

⁶⁰ $F(1, 669) = 16.04, p = 0.00.$

yhdenvertaisia.⁶¹ Yhdenvertaiseksi itsensä kokevien vastausten keskiarvo oli 4,27 kun vastaava keskiarvo niille, jotka eivät kokeneet olevansa yhdenvertaisia, oli 3,74.

Ne vastaajat, joilla oli vähintään yksi ystävä, kokivat kotoutumiskoulutuksen hyödyllisemmäksi kuin ne vastaajat, joilla ei ollut yhtään ystävää Suomessa.⁶² Vastaajien, joilla oli vähintään yksi ystävä, kaikkien vastausten keskiarvo oli 4,27 kun vastaava keskiarvo niillä vastaajilla, joilla ei ollut yhtään ystävää, oli 3,87. Tarkemmat väittämäkohtaiset erot taustamuuttujittain on kuvattu tämän selvityksen liitteessä 1.

Taulukko 12. Tilastollisesti merkitsevät erot summamuuttujan "Kotoutumiskoulutuksesta saatu apu" luokissa.

		Keskiarvo	Keskihajonta
Maaryhmä	Aasia	4,31	0,73
	Afrikka	4,19	0,95
	EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	3,7	0,87
	Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat	4,46	0,62
	Lähi-itä	4,2	0,75
	Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	3,8	1,02
Koulutus-tausta	Peruskoulu tai vähemmän	4,46	0,89
	Ammattikoulu tai ylioppilas	4,05	0,9
	Korkeakoulu tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinto	3,94	0,73
Kielitaito	Puhuu hyvin suomea tai ruotsia	4,26	0,75
	Puhuu huonosti suomea tai ruotsia	3,98	0,93
Yhdenver-taisuus	Kokee olevansa yhdenvertainen	4,27	0,74
	Ei koe olevansa yhdenvertainen	3,74	1,00
Ystävät	Ei yhtään ystävää	3,87	0,96
	Vähintään yksi ystävä	4,11	0,86

⁶¹ $F(1, 686) = 63.94, p = 0.00.$

⁶² $F(1, 671) = 5.27, p = 0.02.$

3.4 Kokemukset kaikista kotoutumispalveluista, tulevaisuuden suunnitelmat ja sopeutuminen Suomeen

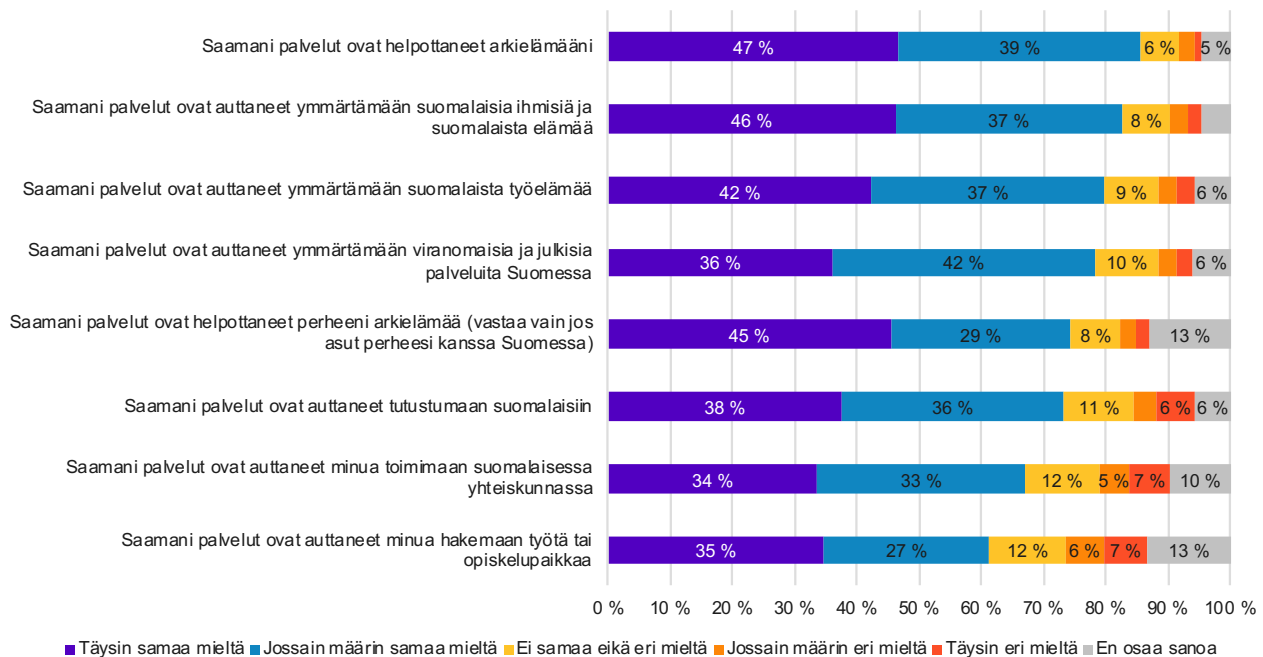
Keskeiset havainnot:

- » *Selvityksen keskeisenä kaikkia kotoutumispalveluita koskevana havaintona on, että kotoutumispalvelut koetaan positiiviksi ja hyödyllisiksi. Eri taustamuuttujien perusteella tarkasteltuna vastaajissa on eroja siinä, kuinka toimiviksi ja hyödyllisiksi palvelut koetaan.*
 - » *Vastaajien näkemykset olivat positiivisia kaikista saaduista kotoutumispalveluista kokonaisuutena. Kokonaisuudesta esitetyissä arvioissa oli eroja vastaajan lähtömaan, koulutustaustan, kielitaidon, ystävien ja yhdenvertaisuuden suhteen.*
 - » *Tekijät kuten sukupuoli, ikä, lähtömaa ja koulutustausta näyttäisivät olevan yhteydessä niihin odotuksiin, joita kotoutumispalveluihin kohdennetaan.*
 - » *Suomen tai ruotsin kieltä paremmin puhuvat olivat tyytyväisempiä saamiinsa palveluihin kuin ne, joiden suomen tai ruotsin taito oli heikompi.*
 - » *Kyselyn vastaajat viihtyivät hyvin Suomessa ja kokivat että Suomi voisi olla heidän uusi kotimaansa. Suomeen asettumista ja Suomessa elämistä olivat vastaajien mielestä edistäneet eniten suomen kielen oppiminen, oikeanlaisten terveyspalveluiden saaminen ja suomalaisen yhteiskunnan turvallisuus. Vaikeuttaneena tekijänä esiin nousi se, ettei vastaaja ole oppinut riittävästi suomen kieltä.*
-

Kotoutumispalveluiden kokonaisuuden hyödyllisyys ja kotoutuminen

Vastaajia pyydettiin lopuksi arvioimaan kaikkia saamiaan kotoutumispalveluita vastaamalla kahdeksaan väitteeseen. Samoin kuin muutkin kyselyssä esitetyt väittämät, olivat myös kaikkia saatuja palveluita koskevien väittämien arviot positiivisia. Väittämien jakaumat on esitetty oheisessa kuvassa 11.⁶³

⁶³ Kuudesta väittämästä muodostettiin summamuuttuja Kaikki kotoutumispalvelut (Cronbachin $\alpha=.91$) laskemalla vastausten keskiarvot, jotka vaihtelevat välillä 1–5. Summamuuttujien keskiarvojen eroja eri taustamuuttujien luokissa tarkasteltiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä.

Kuva 11 Vastaajien kokemukset kaikista saamistaan kotoutumispalveluista (n=626–704)

Tulokset palveluiden kokonaisuuden osalta vastasivat odotetusti tuloksia, joita kyselyn aiemmissa kohdissa saatiin palvelupolun yksittäisten vaiheiden osalta. Maaryhmien välillä voitiin havaita eroja, ja tyytyväisempiä palveluiden kokonaisuuteen olivat matalammin koulutetut vastaajat sekä kielitaidoltaan edistyneemmät vastaajat. Lisäksi yhdenvertaisemmaksi itsensä kokevat vastaajat ja vastaajat, joilla on vähintään yksi ystävä, olivat muita tyytyväisempiä palveluiden kokonaisuuteen.

Maaryhmien välillä oli eroja kotoutumispalveluiden kokonaisuuden kokemisessa.⁶⁴ Maaryhmien osalta vähiten tyytyväisiä kaikkiin saamiinsa kotoutumispalveluihin olivat EU- ja EFTA-maista sekä Pohjois-Amerikan alueilta tulleet vastaajat (3,82) sekä Venäjän ja entisen Neuvostoliiton alueilta tulleet vastaajat (3,96). Kaikkein tyytyväisimpiä olivat Latinalaisesta Amerikasta, entisen Jugoslavian alueilta ja muista maista tulleet vastaajat (4,43) sekä Aasiasta tulleet vastaajat (4,32).

Koulutustaustan osalta peruskoulun käyneet tai vähemmän koulua käyneet vastaajat olivat keskimäärin tyytyväisempiä saamiinsa kotoutumispalveluihin kuin korkeammin koulutetut.⁶⁵ Peruskoulun tai vähemmän käyneiden kaikkien vastausten keskiarvo oli 4,46, kun korkeasti koulutettujen vastaava keskiarvo kaikille vastauksille oli 4,02.

⁶⁴ $F(5, 683) = 6.57, p = 0.00.$

⁶⁵ $F(2, 642) = 12.27, p = 0.00.$

Ne, jotka puhuivat suomea tai ruotsia hyvin, kokivat saamansa kotoutumispalvelut keskimäärin paremmiksi kuin ne vastaajat, jotka puhuivat suomea tai ruotsia huonosti.⁶⁶ Niiden vastaajien, jotka puhuivat hyvin suomea tai ruotsia, kaikkien vastausten keskiarvo oli 4,27, kun taas huonosti näitä kieliä puhuvien keskiarvo oli 4,03.

Vastaajat, joilla ei ollut yhtään ystävää, olivat keskimäärin vähemmän tyytyväisiä saamiinsa kotoutumispalveluihin kuin ne vastaajat, joilla oli vähintään yksi ystävä.⁶⁷ Havainto on linjassa tämän selvityksen muiden havaintojen kanssa. Niiden vastaajien, joilla ei ollut yhtään ystävää, kaikkien vastausten keskiarvo oli 3,86, kun vastaava keskiarvo niiden osalta, joilla oli vähintään yksi ystävä, oli 4,15.

Lisäksi ne vastaajat, jotka kokivat, etteivät ole yhdenvertaisia, olivat keskimäärin vähemmän tyytyväisiä saamiinsa kotoutumispalveluihin kuin vastaajat, jotka kokivat olevansa yhdenvertaisia.⁶⁸ Yhdenvertaiseksi itsensä kokevien vastaajien vastausten keskiarvo koskien kaikkia saatuja kotoutumispalveluita oli 4,36, kun niiden vastaajien, jotka eivät kokeneet itseään yhdenvertaiseksi, vastaava keskiarvo oli 3,86.

Taulukko 13. Tilastollisesti merkitsevät erot summamuuttujan "Kaikki kotoutumispalvelut" luokissa.

		Keskiarvo	Keskihajonta
Maaryhmä	Aasia	4,32	0,67
	Afrikka	4,25	0,89
	EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	3,82	0,79
	Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja	4,43	0,61
	Lähi-itä	4,11	0,82
	Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	3,96	0,91
Koulutustausta	Peruskoulu tai vähemmän	4,46	0,66
	Ammattikoulu tai ylioppilas	4,08	0,84
	Korkeakoulu tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinto	4,02	0,83
Kielitaito	Puhuu hyvin suomea tai ruotsia	4,27	0,88
	Puhuu huonosti suomea tai ruotsia	4,03	0,7
Yhdenvertaisuus	Kokee olevansa yhdenvertainen	4,31	0,71
	Ei koe olevansa yhdenvertainen	3,76	0,91
Ystävät	Ei yhtään ystävää	3,86	0,91
	Vähintään yksi ystävä	4,15	0,81

⁶⁶ $F(1, 676) = 13.23, p = 0.00.$

⁶⁷ $F(1, 678) = 9.42, p = 0.00.$

⁶⁸ $F(1, 690) = 75.96, p = 0.00.$

72 prosenttia vastaajista oli mielestään saanut kotoutumispalveluista riittävän kielitaidon ja ymmärryksen Suomessa toimimisesta, jotta osaisi esimerkiksi hakea töitä. Kyselyn lopussa vastaajia pyydettiin arvioimaan väitettä "olen saanut kotoutumispalveluissa riittävän suomen kielen taidon ja ymmärryksen siitä, miten Suomessa toimitaan (jotta osaat toimia yhteiskunnassa ja esimerkiksi hakea töitä)?" (N=667). Kysymyksen oli tarkoitus toimia validoivana kysymyksenä, jolla voidaan arvioida muiden tämän selvityksen summamuuttujien selitysvoimaa. Oheiseen taulukkoon 14 on koottu kaikkien selvityksessä muodostettujen summamuuttujien keskiarvot taustamuuttujittain. Tilastollisesti merkitsevät erot eri taustamuuttujien luokissa on merkitty oranssilla. Taulukon oikeanpuolimmaisessa sarakkeessa on esitetty myös yllä mainitun kaikkia kotoutumispalveluita yhteen vetävän kysymyksen vastausten keskiarvot taustamuuttujittain. Erot vastasivat edellä esitettyjä havaintoja: yhdenvertaisuuden kokemisella, ystävien määrällä, kielitaidolla ja lähtömaaryhmällä oli yhteys myös siihen, onko vastaaja saanut kotoutumispalveluissa mielestään riittävän kielitaidon ja ymmärryksen siitä, miten Suomessa toimitaan. Taulukosta muodostuvaa kokonaiskuvaa kyselyn vastauksista voidaan tämänkin suhteen pitää loogisena kokonaisuutena, josta hahmottuvat selvästi merkittävimmät tyytyväisyyteen vaikuttavat tekijät.

Taulukko 14. Yhteenvedo eri taustamuuttujien ja kotoutumispalveluita koskevien summamuuttujien välisestä yhteydestä.

Taustamuuttuja	Taustamuuttujan kategoria	Ohjaus ja neuvonta ennen TE-toimistoon ilmoittautumista	Kokemukset kotoutumissuunnitelmasta	Kokemukset kotoutumiskoulutuksesta	Kotoutumiskoulutuksesta saatu apu	Kokemukset kaikista kotoutumispalveluista	Olen saanut kotoutumispalveluissa riittävän suomen kielen taidon ja ymmärryksen siitä, miten Suomessa toimitaan
Sukupuoli	Miehet	4,07	4,27	*4,05	4,08	4,08	3,9
	Naiset	4,11	4,37	*4,17	4,09	4,13	3,99
Ikäryhmä	18–24-vuotiaat	4,14	4,4	4,19	4,24	4,16	4,15
	25–34-vuotiaat	4,01	4,26	4,08	4,01	4,06	3,91
	Yli 34-vuotiaat	4,13	4,39	4,18	4,09	4,17	3,98
Maaryhmä	Aasia	4,11	4,44	*4,26	*4,31	*4,32	*4,35
	Afrikka	4,1	4,29	4,28	*4,19	*4,25	4,09
	EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	3,96	4,22	*3,88	*3,7	*3,82	3,76
	Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat	4,3	4,33	*4,34	*4,46	*4,43	4,21
	Lähi-itä	4,16	4,3	*4,01	*4,2	*4,11	*3,74
	Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	3,96	4,34	4,16	*3,8	*3,96	*3,8
Koulustausta	Peruskoulu tai vähemmän	*4,31	*4,53	*4,32	*4,46	*4,46	*4,25
	Ammattikoulu tai ylioppilas	*4,09	*4,4	*4,11	*4,05	*4,08	4,03
	Korkeakoulu tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinto	*4,01	*4,23	*4,07	*3,94	*4,02	*3,82
Massaoloaika	0–2 vuotta	4,14	4,37	4,11	4,03	4,08	3,94
	3–4 vuotta	4,04	4,32	4,13	4,14	4,16	3,97
	Yli 5 vuotta	4,04	4,19	4,19	4,17	4,14	3,96
Asuminen	Asuu yksin	4,13	*4,15	4,04	4,03	3,95	3,89
	Asuu jonkun kanssa	4,07	*4,35	4,14	4,09	4,13	3,95
Kielitaito	Puhuu hyvin suomea tai ruotsia	4,22	4,38	*4,27	*4,26	*4,27	*4,11
	Ei puhu hyvin suomea tai ruotsia	4,01	4,3	*4,05	*3,98	*4,03	*3,85
Ystävät	Vastaajalla ei ole yhtään ystävää	*3,91	4,21	*4,18	*3,87	*3,86	*3,66
	Vastaajalla on vähintään yksi ystävä	*4,11	4,35	*3,75	*4,11	*4,15	*3,99
Yhdenvertaisuus	Kokee olevansa yhdenvertainen	*3,93	*4,45	*4,28	*4,27	*4,31	*4,15
	Ei koe olevansa yhdenvertainen	*4,2	*4,14	*3,85	*3,74	*3,76	*3,55

Taulukossa 15 on esitetty summamuuttujien ja kotoutumispalveluiden onnistumista mittaavan kysymyksen keskiarvot myös vastaajan maakunnan mukaisesti. Kokonaisuutena vaihtelu maakunnittain on suhteellisen vähäistä. Taulukossa ei ole huomioitu vastaajien eroja esimerkiksi lähtömaan,

kielitaidon tai koulutustaustan osalta. Näillä kaikilla on oletettavasti vaikutusta vastausten keskiarvoihin myös maakunnittain tarkasteltuna. Vastaajia yksittäistä maakuntaa kohden oli myös vähän (esimerkiksi Kainuussa 8), mikä myös estää tulkintojen tekemisen maakunnallisista eroista.

Taulukko 15 Kotoutumispalveluita koskevat summamuuttujat maakunnittain.

Maakunta (n=vastaajat yhteensä)	Ohjaus ja neuvonta en- nen TE-toi- mistoon il- moittautu- mista	Kokemukset kotoutumis- suunnitel- masta	Kokemukset kotoutumis- koulutuk- sesta	Kotoutumis- koulutuk- sesta saatu apu	Kokemukset kaikista ko- toutumispal- veluista	Olen saanut kotou- tumispalveluissa riittävän suomen kielen taidon ja ym- märryksen siitä, miten Suomessa toimitaan
Etelä-Karjala (n=29)	4,1	4,2	4,2	3,9	4,1	4,2
Etelä-Pohjanmaa (n=10)	4,2	4,7	4,2	4,0	4,0	4,0
Etelä-Savo (n=22)	4,4	4,4	4,1	4,4	4,5	4,0
Kainuu (n=8)	3,0	4,5	3,6	3,4	3,1	2,4
Kanta-Häme (n=29)	4,0	4,2	3,8	4,0	4,0	4,0
Keski-Suomi (n=10)	3,8	4,2	4,2	4,2	4,0	3,8
Kymenlaakso (n=35)	4,0	4,5	4,1	3,7	4,0	4,0
Lappi (n=53)	4,3	4,5	4,5	4,5	4,4	4,2
Pirkanmaa (n=53)	4,2	4,5	4,4	4,5	4,6	4,3
Pohjanmaa (n=61)	4,3	4,5	4,3	4,4	4,4	4,1
Pohjois-Karjala (n=22)	4,0	4,7	4,3	3,8	3,6	3,8
Pohjois-Pohjanmaa (n=29)	4,1	4,1	4,0	4,0	3,9	3,6
Pohjois-Savo (n=43)	4,0	4,0	4,0	3,9	4,0	4,0
Päijät-Häme (n=51)	4,3	4,6	4,5	4,4	4,5	4,5
Satakunta (n=30)	3,8	3,7	3,9	3,7	3,6	3,6
Uusimaa (n=305)	4,0	4,3	4,0	4,0	4,1	3,8
Varsinais-Suomi (n=97)	4,2	4,4	4,2	4,0	4,1	4,1

Tulevaisuuden suunnitelmat ja sopeutuminen Suomeen

Vastaajilta kysyttiin, missä he haluaisivat olla vuosi kotoutumiskoulutuksen päättymisen jälkeen. Kysymykseen oli mahdollista valita enemmän kuin yksi vastaus. Huomioitavaa on, että esimerkiksi Lähi-idästä tulevat vastaajat valitsivat suhteellisesti vähemmän vaihtoehtoja, kun taas EU- ja EFTA-maista, Pohjois-Amerikasta sekä Aasiasta tulevat vastaajat valitsivat enemmän vaihtoehtoja. Tämä on tulkittavissa esimerkiksi niin, etteivät esimerkiksi Lähi-idästä tulleet vastaajat eivätkä nähneet tulevaisuuttaan yhtä täynnä mahdollisuuksia kuin esimerkiksi Aasiasta tulleet vastaajat. Vastaajissa voi myös olla esimerkiksi kriisien keskeltä tulleita, minkä voi arvioida vaikuttavan tulevaisuutta koskeviin odotuksiin. Tuloksin voi tehdä myös kääntäen, jolloin erot voivat selittyä sillä, että esimerkiksi Euroopasta tulleiden vastaajien odotukset suhteessa omaan tulevaisuuteen Suomessa ovat Lähi-idästä tulleita vastaajia korkeammat.

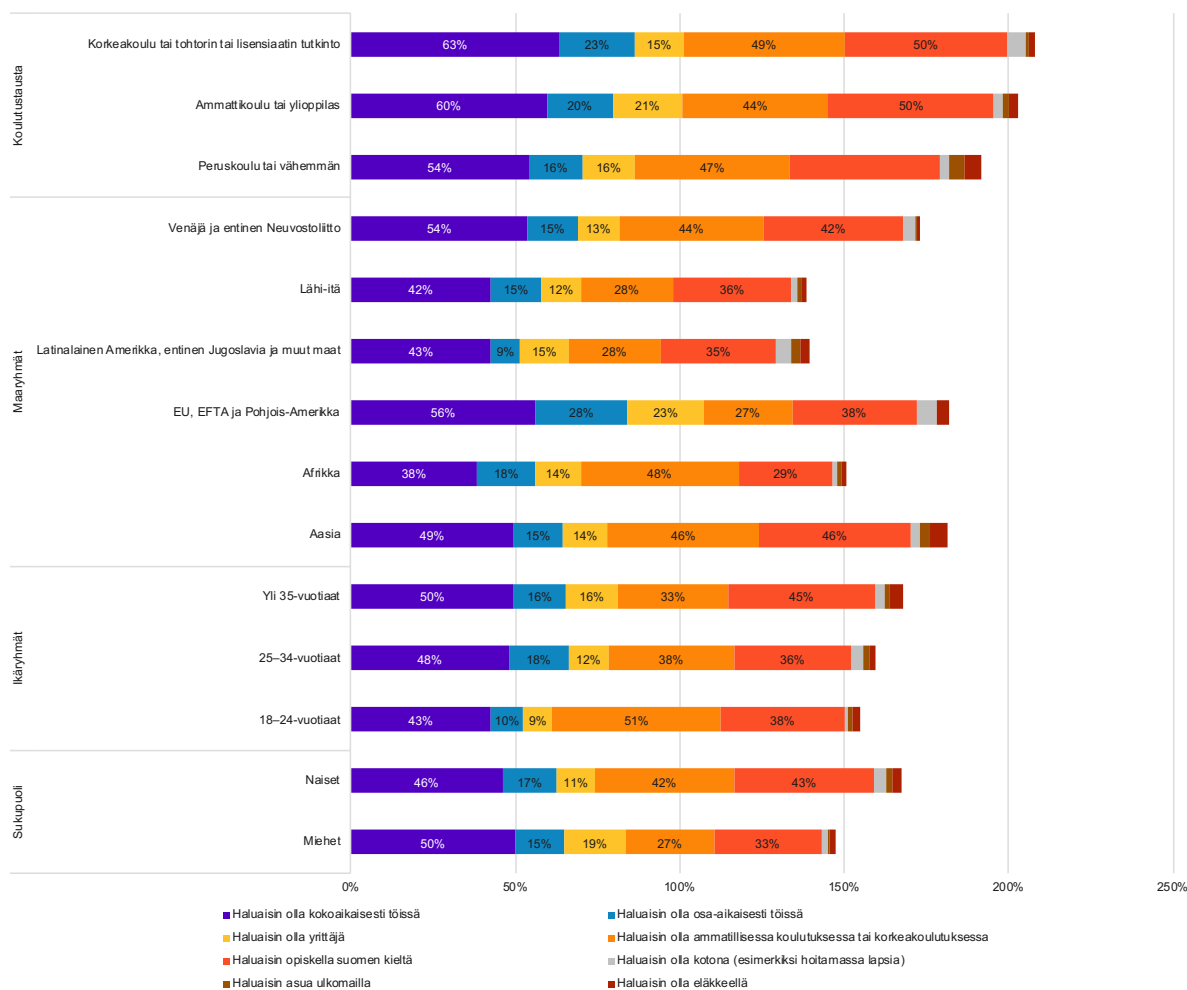
Kaikista vastaajista 47 prosenttia haluaisi olla töissä, osa-aikaisesti haluaisi työskennellä 16 prosenttia ja yrittäjänä 14 prosenttia vastaajista. Vajaat 40 prosenttia haluaisi opiskella suomen

kieltä tai olla ammatillisessa tai korkeakoulutuksessa. Kuvassa 12 on esitetty jakaumat vastaajien tulevaisuuden toiveista. Tarkasteltaessa vastauksia taustamuuttujittain (kuva 13) huomattiin kahdenlaisia eroja. Toisaalta taustamuuttujien luokkien välillä oli eroja siinä, miten paljon eri vastauksia oli valittu. Esimerkiksi EU- ja EFTA-maista, Pohjois-Amerikasta ja Aasiasta tulleet vastaajat näkivät itselleen useampia vaihtoehtoja kuin muista maista tulleet vastaajat.

Koulutustausta näytti vaikuttavan niin, että mitä matalampi koulutus vastaajalla oli, sitä vähemmän hän keskimäärin näki itselleen erilaisia vaihtoehtoja. Toisaalta tarkasteluissa huomattiin laadullisia eroja sen suhteen, missä vastaajat halusivat olla vuosi kotoutumiskoulutuksen päättymisen jälkeen. Esimerkiksi työnteko ja yrittäjyys olivat EU-, EFTA- ja Pohjois-Amerikasta tulleille vastaajille suositumpia vaihtoehtoja kuin muille. Tämän ryhmän vastaajilla oli aiempaa työkokemusta myös muita enemmän (ks. luku 2.2). Nuorille 18–24-vuotiaille tai vain peruskoulun käyneille tai sitäkin vähemmän koulua käyneille koulutuksessa oleminen oli yleisempi toive kuin muilla ryhmillä.

Kuva 12. Vastaajien näkemyksiä siitä, missä nämä halusivat olla vuosi kotoutumiskoulutuksen päättymisen jälkeen. (n=872)

Kuva 13. Vastaajien näkemyksiä siitä, missä nämä halusivat olla vuosi kotoutumiskoulutuksen päättymisen jälkeen taustamuuttujittain. (n=872)

Kyselyn vastaajat viihtyivät hyvin Suomessa, ja he kokivat, että Suomi voisi olla heidän uusi kotimaansa. 95 prosenttia vastaajista viihtyi Suomessa erittäin hyvin tai jokseenkin hyvin. Vain 5 prosenttia vastaajista ei viihtynyt Suomessa kovinkaan hyvin tai ollenkaan. Vastaavasti vastaajista 87 prosenttia koki, että Suomi voisi olla heidän uusi kotimaansa. 11 prosenttia ei osannut sanoa, ja vain 2 prosenttia vastaajista oli vastakkaista mieltä. Maaryhmien, koulutustaustan tai muiden taustamuuttujien välillä oli vain hyvin vähän eroja vastausten jakautumisessa näiden kysymysten osalta.

Suomeen asettumista ja Suomessa elämistä olivat vastaajien mielestä edistäneet eniten suomen kielen oppiminen, oikeanlaisten terveyspalveluiden saaminen ja suomalaisen yhteiskunnan turvallisuus. Vastaajia pyydettiin valitsemaan korkeintaan viisi tekijää, joiden he kokivat edistäneen Suomeen asettumista ja täällä elämistä. Edistäneistä tekijöistä erottuivat selkeästi kolme tekijää:

kielen oppiminen, terveyspalvelut ja turvallisuus. Näistä kielen oppiminen ja turvallisuus nähtiin tärkeinä kaikissa eri taustamuuttujien luokissa.

Vaikeuttaneena tekijänä esiin nousi se, ettei vastaaja ole oppinut riittävästi suomen kieltä. Kuten edellä, vastaajia ohjeistettiin valitsemaan korkeintaan viisi tekijää, joiden he kokivat vaikeuttaneen Suomeen asettumista ja Suomessa elämistä. Kääntöpuolena kielitaidon puute nousi yksittäisenä tekijänä kaikkein eniten asettumista ja Suomessa elämistä haitanneeksi tekijäksi, mutta myös työn puute koettiin usein tällaisena. Edistäneiden ja vaikeuttaneiden tekijöiden vastausten jakaumat on esitetty kuvissa 14 ja 15 ja yksityiskohtaisemmin taustamuuttujittain liitteessä 2.

Kuva 14 Vastaajien näkemyksiä tekijöistä, jotka ovat auttaneet heitä asettumaan ja elämään Suomessa. (n=872)

Kuva 15 Vastaajien näkemyksiä Suomeen asettumista ja Suomessa elämistä haittaavista tekijöistä. (n=872)

4. Pohdinta

Tässä luvussa esitetään johtopäätökset edellisessä kappaleessa esitettyjen tulosten pohjalta. Lopuksi esitetään selvityksen laatijoiden pohdintaa suositusten muodossa. Suositukset perustuvat selvityksen tuloksiin ja laatijoiden toteuttamiin muihin viime aikaisiin selvityksiin.⁶⁹

4.1 Johtopäätökset

Yhteenveto:

- » *Kotoutumista edistäviä palveluja pidetään hyvin toimivina.*
- » *Alkuvaiheen palvelut eivät tavoita kotoutujia yhdenvertaisesti.*
- » *Tietoja ja neuvoja halutaan heti alkuvaiheessa.*
- » *Vastaajat, joilla on ystäviä ja jotka kokevat itsensä yhdenvertaiseksi, olivat tyytyväisempiä palveluihin.*
- » *Tietoisuus kotoutumissuunnitelmasta vaihtelee, mutta kokemukset suunnitelmista ovat positiivisia.*
- » *Kotoutumiskoulutus toimii osallistujien mielestä hyvin.*
- » *Kotoutumiskoulutuksen jälkeen halutaan yleensä töihin.*
- » *Kyselyn vastaajat viihtyvät hyvin Suomessa, ja he kokevat, että Suomi voisi olla heidän uusi kotimaansa.*

Kotoutumista edistäviä palveluja pidetään hyvin toimivina

Kokonaisuudessaan kotoutumista edistäviä palveluja pidetään hyvin toimivina. Vastaajia ja vastauksia eri tavoin tarkasteltaessa on näkemyksissä eroja, mutta kyse on ennemminkin positiivisuuden asteen eroista kuin miltään osin merkittävästä tai laaja-alaisesta kritiikistä palveluja kohtaan.

Palveluiden muodostamaa kokonaisuutta koskevista arvioista oli eroja vastaajan lähtömaan, koulutustaustan, kielitaidon, ystävien ja yhdenvertaisuuden kokemuksen suhteen. Korkeammin koulutetut ovat hieman vähemmän tyytyväisiä saamiinsa palveluihin. Korkeammin koulutetut oletettavasti osaavat vaatia enemmän palveluilta. Lisäksi korkeammin koulutetuilla on kokemusta

⁶⁹ Owal Group Oy (2020). Työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttaja-asiakkaiden ohjaus ja palvelut kunnissa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:32 ja Owal Group Oy (2020). Kotoutuja-asiakkaiden ohjaus ja palvelut TE-toimistoissa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:31.

erilaisista koulutuksista, joten he osaavat myös verrata saamaansa kotoutumiskoulutusta muihin koulutuksiin. Lisäksi eri puolilla Suomea on eroja sen osalta, missä määrin kotoutumiskoulutuksessa on mahdollista muodostaa eri tavoin ja eri nopeudella eteneviä ryhmiä tai toteuttaa saman ryhmän sisällä opetuksen eriyttämistä, mikä voi heijastua vähemmän positiivisina arvioina palveluista yleensä ja kotoutumiskoulutuksesta erityisesti. Voihan myös olla, että kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheen sijaan osaa korkeakoulutetuista vastaajista voisi paremmin palvella jokin muu palvelu.

Korkeammin koulutettujen palvelupolkuihin on kiinnitettävä huomiota, mutta lisäksi on tärkeää muistaa, että korkeammin koulutetuilla on usein paremmat valmiudet ja mahdollisuudet edetä ilman erityistä tukea. Näin ajateltuna kotoutumista edistävillä palveluilla ja kotoutumiskoulutuksella tulee tukea varsinkin niitä, jotka eivät pääse eteenpäin omin avuin.

Alkuvaiheen palvelut eivät tavoita kotoutujia yhdenvertaisesti

Ennen TE-toimiston asiakkuutta ohjausta ja neuvontaa katsoivat useimmin saaneensa Lähi-idästä tulleet vastaajat ja korkeintaan peruskoulun käyneet vastaajat. Lähi-Idästä tulleiden vastaukset voivat selittyä esimerkiksi sillä, että tältä alueelta tulevat ovat usein tulleet maahan humanitäärisistä syistä. Mikäli henkilö on ollut vastaanottokeskuksessa tai saapunut Suomeen kiintiöpakolaisena, on hänellä ollut jo mahdollisuuksia saada ohjausta ja neuvontaa enemmän kuin vaikkapa puolisona tulleella. Palvelujärjestelmä kohtaa eri syistä Suomeen tulevat eri tavoin. Muista selvityksistä tiedetään, että esimerkiksi maahanmuuttajien matalan kynnyksen neuvontaa ja ohjausta on eri puolilla Suomea tarjolla eri verran ja eri tavoin järjestettynä. Lisäksi tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut perustuvat osin verkkopalveluihin ja sähköiseen asiointiin, johon ihmisillä on vaihtelevat valmiudet.⁷⁰

Tietoa ja neuvoja halutaan heti alkuvaiheessa

Kiinnostavaa kyselyn tuloksissa on, että monet vastaajat halusivat tietoa ja neuvoja heti alkuvaiheessa – jo ennen kotoutumiskoulutusta. Vaikka on varmasti perusteltua pohtia, minkä verran tietoa on mahdollista ottaa vastaan ja sisäistää heti maahanmuuton jälkeen, on silti tämä havainto syytä ottaa vakavasti palvelujärjestelmän kehittämisen näkökulmasta. Kyselyn tulosten perusteella kotoutumiskoulutuksen jälkeisistä poluista tai mahdollisuuksista tulisi pystyä kertomaan nykyistä enemmän ja paremmin, jotta kotoutumiskoulutuksen merkityskin ymmärrettäisiin paremmin osana koulutus- ja työllistymispolkua.

Toimivien monikielisten verkkopalvelujen lisäksi tämä korostaa monikielisten matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluiden roolia sekä myös omakielisten yhteiskuntaorientaatiojaksojen merkitystä. Varhaisessa vaiheessa – parhaassa tapauksessa omakielisesti – saatu tieto voi vaikuttaa palvelupolkuihin sekä myös siihen, mitä vaikkapa kotoutumiskoulutuksessa ylipäätänsä on

⁷⁰ Owal Group Oy (2020). Maahanmuuttajien matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelut: Selvityksen loppuraportti, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:27, s. 40.

tarkoituksenmukaista tehdä ja käydä läpi. Jos asiat on jo ymmärretty omalla kielellä, ei samoja – monimutkaisiakin - asioita ole välttämättä tarpeen selittää yksinkertaisemmassa muodossa suomeksi.

Kotoutumista edistäviä palveluita koskevat näkemykset osoittavat myös sen, että vastaajien on vaikeaa eritellä näkemyksiään eri palveluiden osalta. Todennäköisesti vastaajan on melko vaikeaa hahmottaa tai muistaa, millaista palvelua hän on missäkin kohtaa saanut ja kenen toimesta. Lisäksi riippuen maahantulon syistä ja siitä, missä henkilö Suomessa asuu tai on asunut, hän on saattanut saada erilaisia palveluja eri puolilla Suomea.

Vastaajat, joilla on ystäviä ja jotka kokevat itsensä yhdenvertaiseksi, olivat tyytyväisempiä palveluihin

Keskeinen havainto koskee kokemusta yhdenvertaisuudesta sekä ystävien olemassaoloa. Ystävien puuttuminen tai se, ettei koe itseään yhdenvertaiseksi, laskevat kauttaaltaan kokemusta kotoutumispalveluista negatiivisempaan suuntaan. Vastaajat, joilla oli vähintään yksi ystävä, ja itsensä yhdenvertaiseksi kokevat vastaajat olivat tyytyväisempiä palveluihin. Esimerkiksi yksin asuvat vastaajat kokivat saaneensa ohjausta ja neuvontaa vähemmän kuin jonkun kanssa asuvat. Yhdenvertaiseksi itsensä kokevat kokivat saaneensa ohjausta ja neuvontaa enemmän kuin ne vastaajat, jotka eivät kokeneet olevansa yhdenvertaisia. Selvityksen tuloksista ei voi suoraan päätellä, mistä tällaiset kokemukset johtuvat eikä sitä, mikä on syy ja mikä on seuraus.

Yksi mahdollinen selitys on se, että tilanne, jossa henkilö ei koe olevansa yhdenvertainen muihin nähden tai jossa hänellä ei ole juurikaan ystäviä, vaikuttaa kokonaisvaltaisesti siihen, miten hänen arkinsa sujuu ja sen myötä myös siihen, miten hän suhtautuu palveluihin ja ympäröivään yhteiskuntaan. Voi myös olla niin, että vastaajat ovat saaneet esimerkiksi kotoutumiskoulutuksesta ystäviä ja yhdenvertaisuuden kokemuksia, mikä vaikuttaa positiivisempiin näkemyksiin palveluista.

Ohjauksen ja neuvonnan osalta saattaa olla niin, että vastaajien on vaikeaa erotella erityisesti viranomaisilta saamaansa ohjausta ja neuvontaa muiden sosiaalisten suhteiden kautta saatavista tiedoista ja vinkeistä. Laajemmat sosiaaliset verkostot kiinnittävät yksilön ympäröivään yhteiskuntaan.

Tulokset ovat tietyllä tavalla samansuuntaisia THL:n FinMonik-kyselytutkimuksen tulosten kanssa.⁷¹ Vaikka FinMonik-tutkimuksen kohdejoukko ja käsitellyt sisällöt olivat tätä selvitystä laajempia, on kokonaiskuva samansuuntainen, vaikkakaan tässä selvityksessä ei selvitetty erityisesti syrjinnän kokemuksia. FinMonik-tutkimuksen tuloksissa piirtyi monin tavoin myönteinen kuva ulkomaalaistaustaisen aikuisväestön terveydestä, hyvinvoinnista ja osallisuudesta siten, että suurimmalla osalla oli ystäviä ja läheisiä, joilta he saivat tarvittaessa tukea. Haasteiksi terveydelle ja hyvinvoinnille nähtiin erityisesti kokemukset syrjityksi tulemisesta.

⁷¹ THL (2020). Hannamaria Kuusio, Anna Seppänen, Satu Jokela, Laura Somersalo, Eero Lilja (toim). Ulkomaa-laistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: FinMonik-tutkimus 2018-2019. Raportti 1/2020.

Tietoisuus kotoutumissuunnitelmasta vaihtelee, mutta kokemukset suunnitelmista ovat positiivisia

Kotoutumislain mukaan kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Kolme neljästä vastaajasta tiesi, että hänelle oli tehty kotoutumissuunnitelma. Niistä vastaajista, jotka tiesivät itselleen tehdyn kotoutumissuunnitelman, neljä viidestä tunsi myös sen sisällön. Todellisuudessa lähes kaikille kotoutumiskoulutuksessa oleville on tehty jossain vaiheessa kotoutumissuunnitelma TE-toimistossa. Kotoutumiskoulutuksessa voi toki olla henkilöitä, jotka ovat ylittäneet kotoutumissuunnitelmaan oikeuttavan ajan, jolloin suunnitelman laadinnasta voi olla pitkä aika. Joissain tapauksissa puolestaan kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava aika on saattanut kulua kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolella tai työssä, joten henkilölle ei ole laadittu kotoutumissuunnitelmaa lainkaan, vaan hänelle on laadittu TE-toimiston asiakkuuden alkaessa työllistymissuunnitelma.

Vuonna 2012 tehdyssä maahanmuuttajabarometrissa noin viidesosa ei tiennyt, oliko heille tehty kotoutumissuunnitelmaa vai ei. Tältä osin tilanne ei siis ole merkittävästi muuttunut – ainakaan parempaan suuntaan. Toisaalta muista selvityksistä tiedetään, että esimerkiksi TE-toimiston asiantuntijoiden näkemyksen mukaan suunnitelmia tehdään, päivitetään ja seurataan systemaattisesti. Asiakkaan tietoisuuden puutteen sijaan asiantuntijat pitävät ongelmina ennemminkin puutteellisia ohjausresursseja ja joiltain osin soveltuvien palveluiden riittävyyttä.⁷² Joka tapauksessa tämän selvityksen valossa vaikuttaa siltä, että kotoutumissuunnitelma ei aina ole varsinainen vuoro-vaikutteinen yhdessä laadittu ja molempien osapuolten hyvin tuntema ja ymmärtämä työkalu, jollainen sen ajoittain ainakin oletetaan olevan.

Kokemukset kotoutumissuunnitelmasta olivat vastaajilla kuitenkin hyvin positiivisia. Matalammin koulutetut henkilöt kokivat kotoutumissuunnitelman hieman positiivisemmaksi kuin enemmän koulutetut vastaajat.

Kotoutumiskoulutus toimii osallistujien mielestä hyvin

Kotoutumislain mukaan kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä

⁷² Owal Group Oy (2020). Kotoutuja-asiakkaan ohjaus ja palvelut TE-toimistoissa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2020:31.

tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon.

Tämän selvityksen tuottama tärkeä tieto on, että vastaajat pitivät saamaansa kotoutumiskoulutusta hyvänä ja hyödyllisenä. Siihen, miten hyödylliseksi vastaajat kotoutumiskoulutuksen kokivat, vaikuttivat erityisesti vastaajan lähtömaa ja koulutustausta. Hieman vähemmän hyödylliseksi kotoutumiskoulutuksen kokivat EU-, EFTA- ja Pohjois-Amerikan maaryhmän maista sekä Venäjän ja entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet vastaajat. Matalammin koulutetut puolestaan kokivat kotoutumiskoulutuksen hyödyllisempänä kuin korkeammin koulutetut.

Voitaneen olettaa, että vastaajien näkemyksissä heijastuu koulutuksesta saatujen kokemusten lisäksi odotukset omasta asemasta ja mahdollisuuksista ympäröivässä yhteiskunnassa koulutuksen jälkeen. Kielitaito, vähintään yksi ystävä ja itsensä yhdenvertaiseksi kokeminen vaikuttivat kaikki positiivisesti kokemuksiin kotoutumiskoulutuksesta. Kotoutumiskoulutus on toki voinut myös myötävaikuttaa näihin asioihin esimerkiksi mahdollisuutena saada ystäviä sekä nähdä itsellään samantaisia etenemismahdollisuuksia muiden kanssa. Toisin sanoen, jos kotoutuja on saanut joitain "kiin-topisteitä" elämäänsä ja positiivisia kokemuksia omista mahdollisuuksistaan, niin koulutuskin näyttää vievän häntä eteenpäin. Jos yksilöllinen kotoutuminen ei näiltä osin ole edennyt, niin koulutukseen ei ehkä tunnu auttavan.

Kotoutumiskoulutusta tarkastellaan usein lähinnä kielitaidon kehittymisen ja työllistymis- ja koulutuspolkujen näkökulmasta, mutta kyselyn tulokset johtavat miettimään laajemmin myös sitä, miten kotoutumiskoulutus voisi osaltaan vaikuttaa kokemuksiin yhdenvertaisuudesta ja myötävaikuttaa siihen, että koulutukseen osallistuja löytäisi itselleen sopivia sosiaalisia verkostoja. Jatkossa kotoutumiskoulutusta tulisikin tarkastella laaja-alaisemmin yksilöllisen kotoutumisprosessin osana, ei ainoastaan "kielikurssina" tai työllistymisvalmiuksien lisääjänä. Kotoutumiskoulutus voi vaikuttaa positiivisesti luomalla ystävyysuhteita sekä tarjoamalla kokemuksia yhdenvertaisuudesta.

Kotoutumiskoulutuksen jälkeen halutaan yleensä töihin

Kotoutumiskoulutuksen kehittämisessä on viime vuosina painotettu työelämälähtöisyyttä. Kotoutumiskoulutuksen työelämälähtöisyydessä onkin kyselyn tulosten valossa onnistuttu melko hyvin. Esimerkiksi 75 prosenttia vastaajista koki työharjoittelun olleen hyödyllistä. Vastaajista 78 prosenttia näki, että työharjoittelu auttoi ymmärtämään suomalaista työelämää. Suomen kielen opetusta ja suomalaista työelämää ja yhteiskuntaa koskevaa opetusta ei kuitenkaan ollut kaikkien mielestä riittävästi, joskin yli puolet vastaajista oli tähänkin tyytyväisiä. Toisaalta tiedetään, ettei kotoutumiskoulutus monien kohdalla vielä anna riittävää pohjaa työllistymiselle. Kyselyn tulosten perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että kotoutumiskoulutus on onnistunut melko hyvin antamaan osallistujille näkymää suomalaisesta työelämästä.

Kaikista vastaajista 47 prosenttia haluaisi kotoutumiskoulutuksen jälkeen olla töissä, osa-aikaisesti haluaisi työskennellä 16 prosenttia ja yrittäjänä 14 prosenttia vastaajista. Vajaat 40 prosenttia vastaajista haluaisi opiskella suomen kieltä tai olla ammatillisessa koulutuksessa tai

korkeakoulutuksessa. Työ siis kiinnostaa kotoutumiskoulutuksessa olleita, mikä voidaan laskea osaltaan myös koulutuksen onnistumiseksi.

Kyselyn vastaajat viihtyvät hyvin Suomessa, ja he kokevat, että Suomi voisi olla heidän uusi kotimaansa

Vastaajista 95 prosenttia viihtyi Suomessa erittäin tai jokseenkin hyvin. Vastaajista 87 prosenttia koki, että Suomi voisi olla heidän uusi kotimaansa. Suomeen asettumista ja Suomessa elämistä olivat vastaajien mielestä edistäneet eniten suomen kielen oppiminen, oikeanlaisten terveyspalveluiden saaminen ja suomalaisen yhteiskunnan turvallisuus. Vaikeuttaneena tekijänä esiin nousi erityisesti se, ettei vastaaja kokenut vielä oppineensa riittävästi suomen kieltä. Vastaajat pitivät siis kielen oppimista avainasiana. Yleisesti ottaen tämä korostaa kielituen yhdistämistä erilaisiin koulutus- ja työllisyyspalveluihin niin kotoutumisajalla kuin sen jälkeenkin.

4.2 Suositukset

Pelkästään tässä raportissa esitettyjen maahanmuuttajille suunnattujen kyselyn tulosten perusteella ei voida suoraan esittää kovinkaan monipuolisia suosituksia koskien koko palvelujärjestelmän tai yksittäisten palveluiden kehittämistä. Alla esitetyt selvityksen laatijoiden suositukset perustuvatkin tämän selvityksen tulosten lisäksi muihin laatijoiden toteuttamiin viime aikaisiin kotoutumista edistäviä palveluja käsitteleviin selvityksiin.⁷³ Suositusten pyrkimyksenä on kytkeä kyselyn tulokset laajempaan kotoutumispalveluiden uudistamista koskevaan keskusteluun.

Yhteenveto:

- » Palveluilla on tuettava yksilöllistä kotoutumisprosessia.
- » Katse yksittäisten palveluiden kehittämisestä "palveluekosysteemiin".
- » Palveluiden pitää mahdollisuuksien mukaan kyetä mukautumaan erilaisiin tarpeisiin.
- » Kotoutujien omaa etenemistä koskevien odotusten hallintaan tulee kiinnittää huomiota.
- » Kotoutumiskoulutuksen jatkokehittämisessä on tärkeää säilyttää nykyiset vahvuudet.
- » Kotoutujien näkemyksiä palveluista tulisi kerätä ja ne tulisi huomioida kehittämisessä.

⁷³ Owal Group Oy (2020). Työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttaja-asiakkaiden ohjaus ja palvelut kunnissa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:32 ja Owal Group Oy (2020). Kotoutuja-asiakkaiden ohjaus ja palvelut TE-toimistoissa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:31.

Kotoutumista edistävillä palveluilla on tuettava yksilöllistä kotoutumisprosessia. Palveluita kehitettäessä oleellista on pitää katse asiakkaassa. Tällöin on tunnistettava, miten palvelut tukevat yksilöllistä kotoutumisprosessia, jonka oleellisia osia ovat kokemus yhdenvertaisuudesta ja sosiaalisten verkostojen muodostuminen. Palvelut eivät tietystikään yksin voi aikaansaada näitä, vaan kyse on yksilöstä ja hänen toiminnastaan sekä yhteisöistä ja yhteiskunnasta laajasti. Silti kotoutumista edistävien palveluiden (esim. ohjaus- ja neuvontapalvelut ja kotoutumiskoulutus) tulee tukea positiivista kokemusta yhdenvertaisuudesta ja auttaa sosiaalisten verkostojen luomisessa. Kyse on positiivisen kierteen aikaansaamisesta, sillä osallisuuden kokemus auttaa hyödyntämään olemassa olevia palveluja entistä paremmin. Hyvätkään palvelut eivät kuitenkaan itsessään riitä. Laajemmin tarkasteltuna yhteiskunta ja se, miten maahanmuuttajia kohdellaan ja millaisia mahdollisuuksia heille tarjotaan, joko myötävaikuttaa tai tekee tyhjäksi sen, mitä yksittäisissä palveluissa saadaan aikaan.

Katse yksittäisten kotoutumista edistävien palveluiden kehittämisestä "palveluekosysteemiin". Usein kotoutumista edistävien palveluiden kehittämistä koskeva keskustelu jakautuu tarpeettomasti "koviin" (esim. työllisyys ja suomen tai ruotsin kielitaito) ja "pehmeisiin" (esim. verkostot ja vapaa-aika sekä osallisuuden lisääminen) teemoihin. Tämänkin selvityksen tulosten perusteella olisi tarkoituksenmukaisempaa ymmärtää positiivinen kehitys näiden osalta "systeeminä", jossa kaikki osat vaikuttavat toisiinsa. Tästä johtuen on tärkeää ymmärtää, ettei viranomaispalvelujakaan tule ajatella vain "kovina" kotoutumista edistävinä palveluja ja vaikkapa järjestöjen tekemää työtä puolestaan "pehmeänä". Yksilön näkökulmasta on kyse aina hänen asettautumisestaan ja kotoutumisestaan, johon vaikuttavat kaikki hänen kohtaamansa asiat.

Kotoutumista edistävien palveluiden pitää mahdollisuuksien mukaan pystyä mukautumaan erilaisiin tarpeisiin. Kotoutujien tuen tarpeet vaihtelevat suuresti. Osa ei tarvitse juuri ollenkaan tukea, kun taas osa saattaa tarvita tukea intensiivisesti ja pitkäkestoisesti. Tästä johtuen asiakkaan etenemistä on seurattava ja tuettava tarpeen mukaisilla palveluilla. Asiakkaan tehtävä ei ole mukautua erilaisiin palveluihin, vaan palvelun tehtävä on mukautua erilaisiin tarpeisiin. Koska jokaiseen erilaiseen tarpeeseen ei ole mahdollista luoda omaa palvelua, on enemmän tarkasteltava palveluiden kykyä joustaa ja hoitaa monenlaisia tarpeita yksittäisen palvelun sisällä. Erityisesti on tuettava niitä, jotka tarvitsevat eniten kotoutumista edistäviä palveluja. Tähän tehtävään on varattava riittävästi ohjausresursseja.

Kotoutujien omaa etenemistä koskevien odotusten hallintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota. Asiakas "omistaa" oman palveluprosessinsa. TE-palveluissa tarkoitus on asettaa yhteistoiminnassa asiakkaan kanssa etenemiselle sellaisia tavoitteita, jotka johtavat työmarkkinoille. Kuntien palveluissa on oltava tämä sama elementti mukana jo silloin kun työmarkkinat ovat henkilön näkökulmasta vielä kauempana oleva asia. Kotoutujille on kyettävä luomaan realistisia – niin kielitaitoa, työelämää, kouluttautumista kuin verkostoitumista ja sosiaalisia suhteita koskevia – tavoitteita, jonka avulla henkilö voi sekä työllistyä että tuntea itsensä osaksi ympäröivää yhteiskuntaa. Joidenkin kohdalla tämä tarkoittaa epärealististen tavoitteiden madaltamista, kun taas toisten kohdalla tämä tarkoittaa tavoitteiden nostamista tai luomista tilanteessa, jossa niitä ei ole paljoakaan. Tämä taito on epäilemättä yksi keskeinen ohjausta tekevien työntekijöiden osaamisalue. On

tärkeää ymmärtää, että näihin odotuksiin vaikuttaminen on myös edellytys sille, että on mahdollista luoda toimivia ja vaikuttavia palveluja. Kotoutumista edistävien palveluiden hyvä laatu syntyy siis osaltaan kykynä vastata asiakkaan odotuksiin.

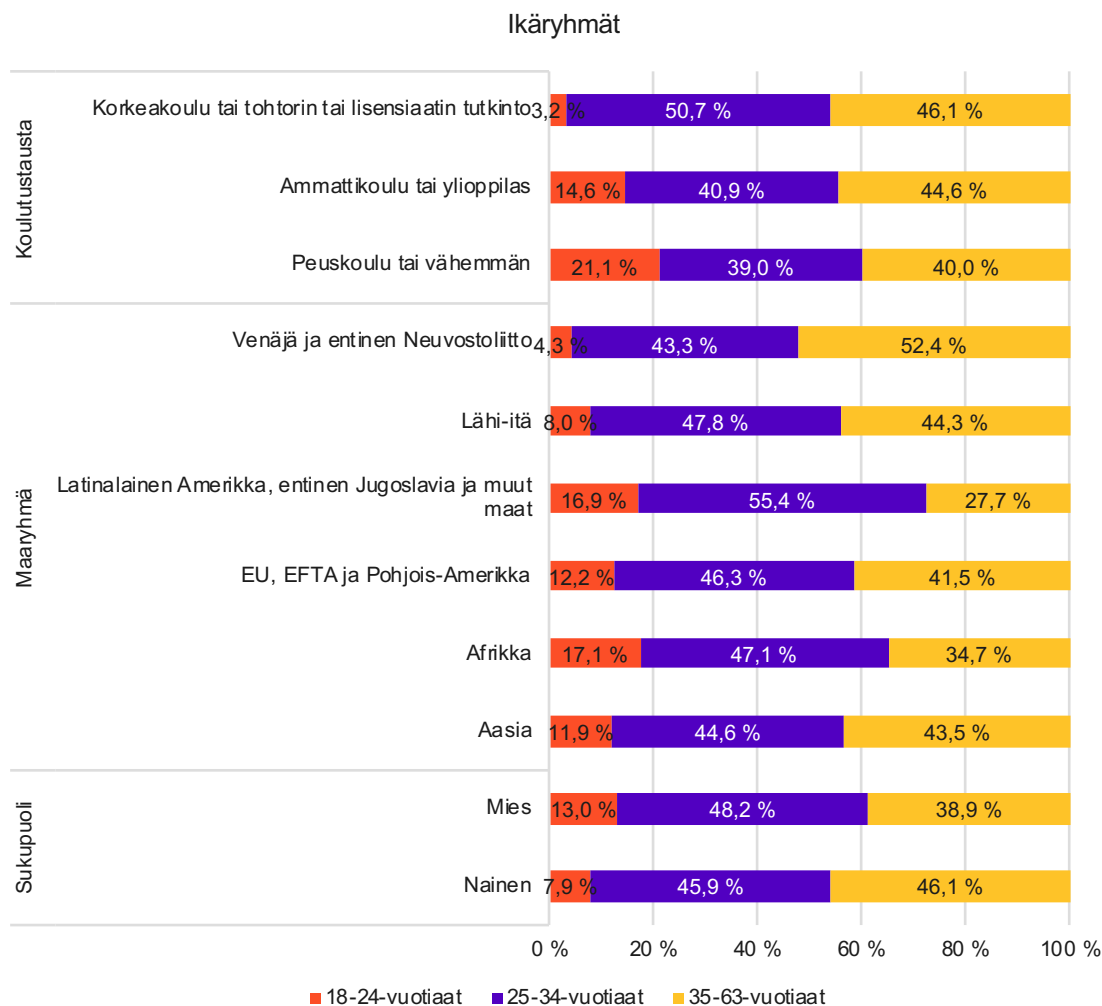
Kotoutumiskoulutuksen jatkokehittämisessä on tärkeää säilyttää nykyiset vahvuudet. Vastaajat pitivät kotoutumiskoulutusta hyvänä. Lisäksi merkittävä osa vastaajista haluaa pian töihin. Ajantasaisen työelämätietouden antaminen, työelämäorientaation luominen ja vahvistaminen sekä mahdollisuudet työharjoitteluun ovat kotoutumiskoulutuksen vahvuuksia, joista tulee pitää kiinni kehitettäessä kotoutumiskoulutusta jatkossa. Kotoutumiskoulutuksen työelämälähtöisyyteen on jatkossakin panostettava, ja sitä on myös kehitettävä edelleen vastaamaan erilaisten koulutettavien tarpeisiin.

Kotoutujien näkemyksiä kotoutumista edistävästä palveluista tulisi kerätä ja ne tulisi huomioida kehittämisessä. Tässä selvityksessä esitettyjen näkemysten kerääminen ja seuranta luo pohjaa palveluiden kehittämiseksi. Vastaavaa tiedonkeruuta tulee jatkaa määräjain. Tämän rinnalla on tärkeää, että yksittäisistä palveluista pyritään paikallisesti ja toimijoittain keräämään palautetta välittömästi tai pian palvelun saannin jälkeen. Tällöin palaute kohdistuu suoraan vasta saatuun palveluun, ja se on mahdollista huomioida välittömästi palveluiden kehittämisessä. Palautetta tulisi kerätä eri keinoin kuten esimerkiksi haastatteluiden ja asiakasraatien avulla sähköisten kyselyiden lisäksi.

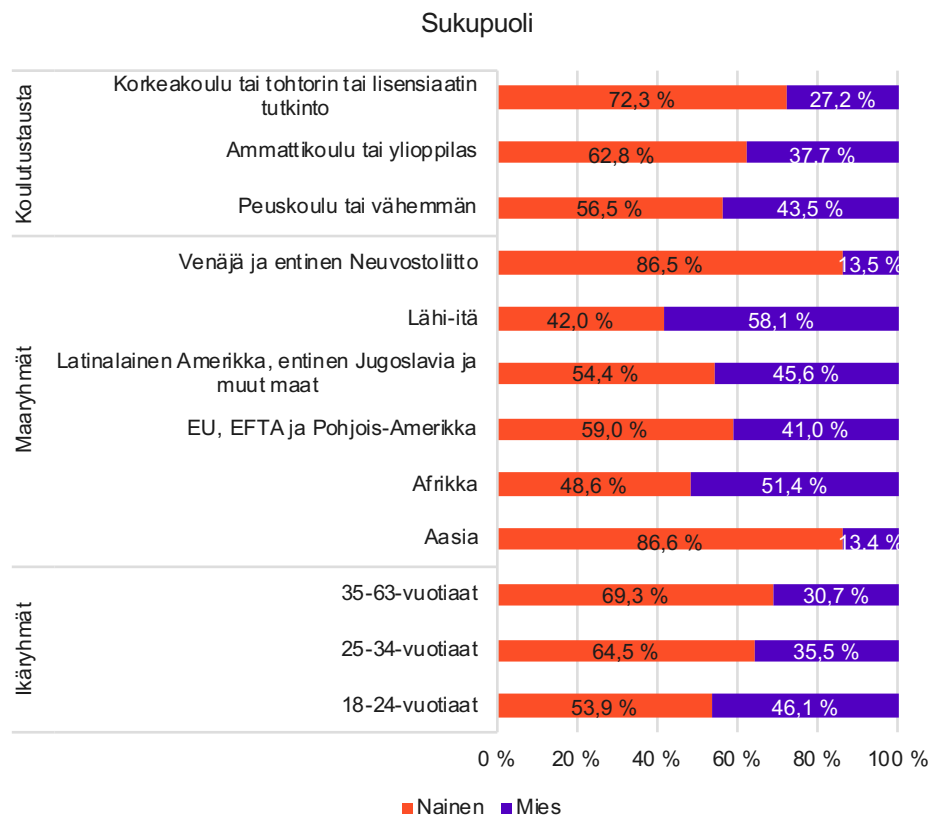
Liite 1 – Kyselyiden tulokset taustamuuttujittain

Tausta

Kysymys 2. Minä vuonna olet syntynyt?

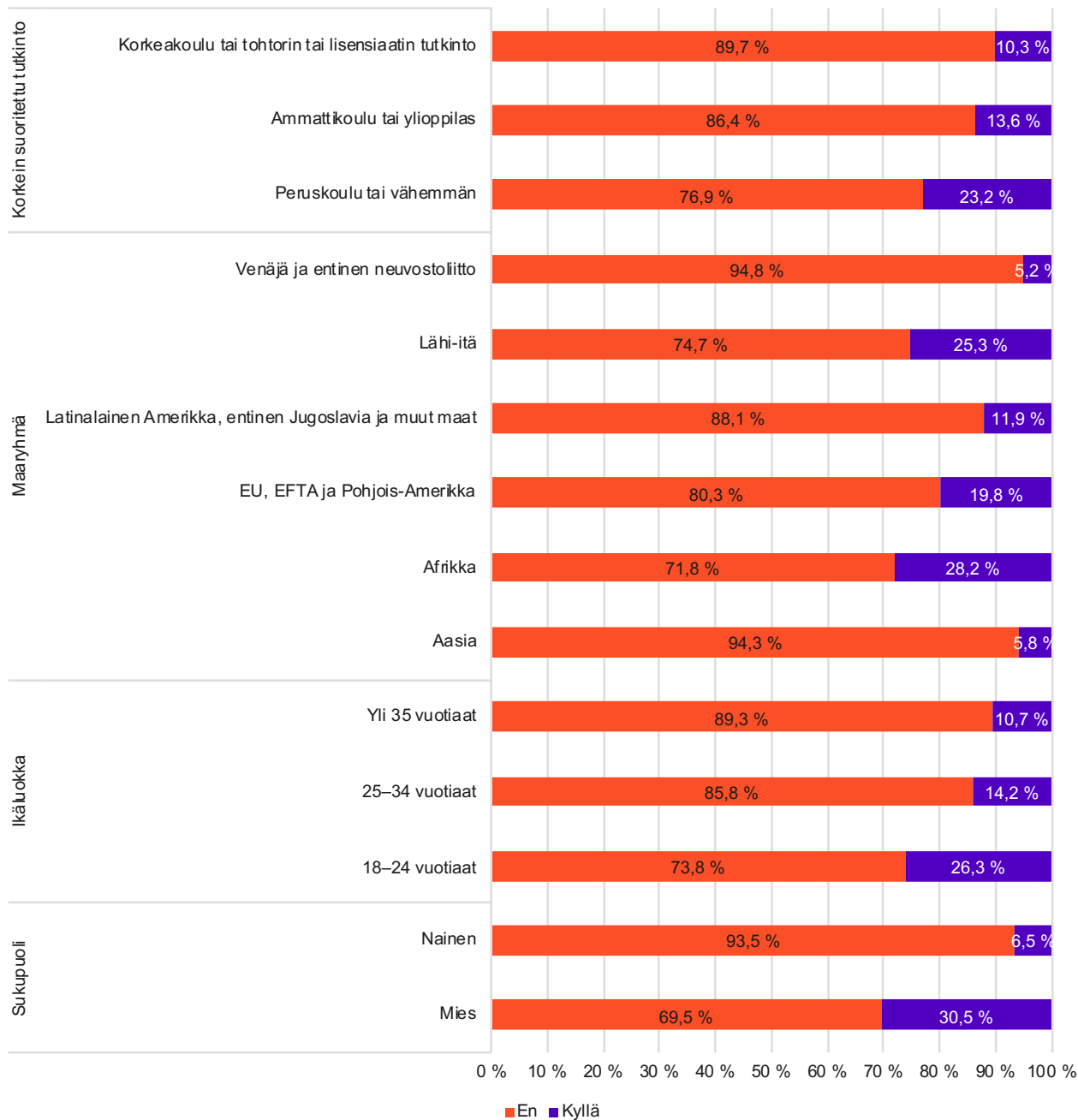

Kysymys 3. Mikä on sukupuolesi?

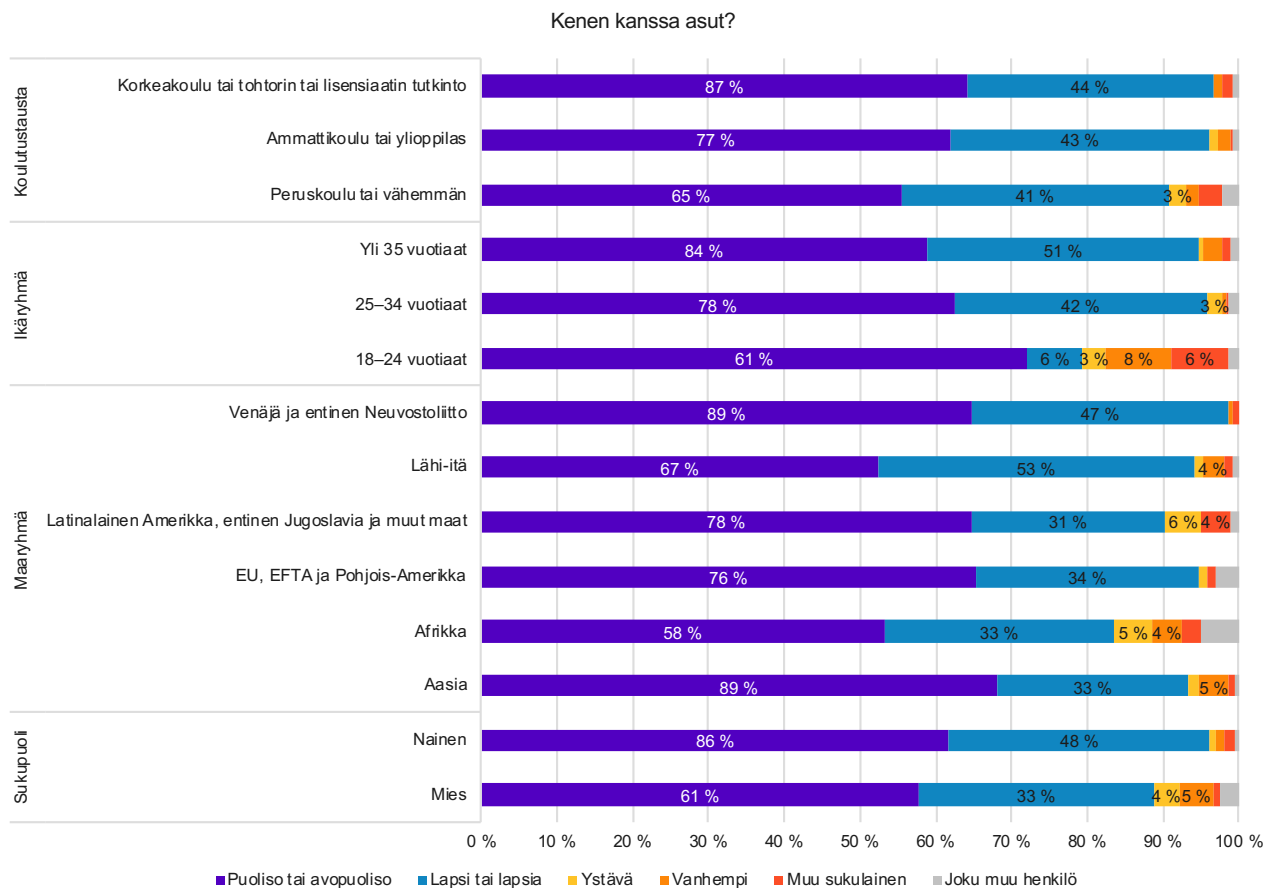

Kysymys 4. Asutko tällä hetkellä yksin?

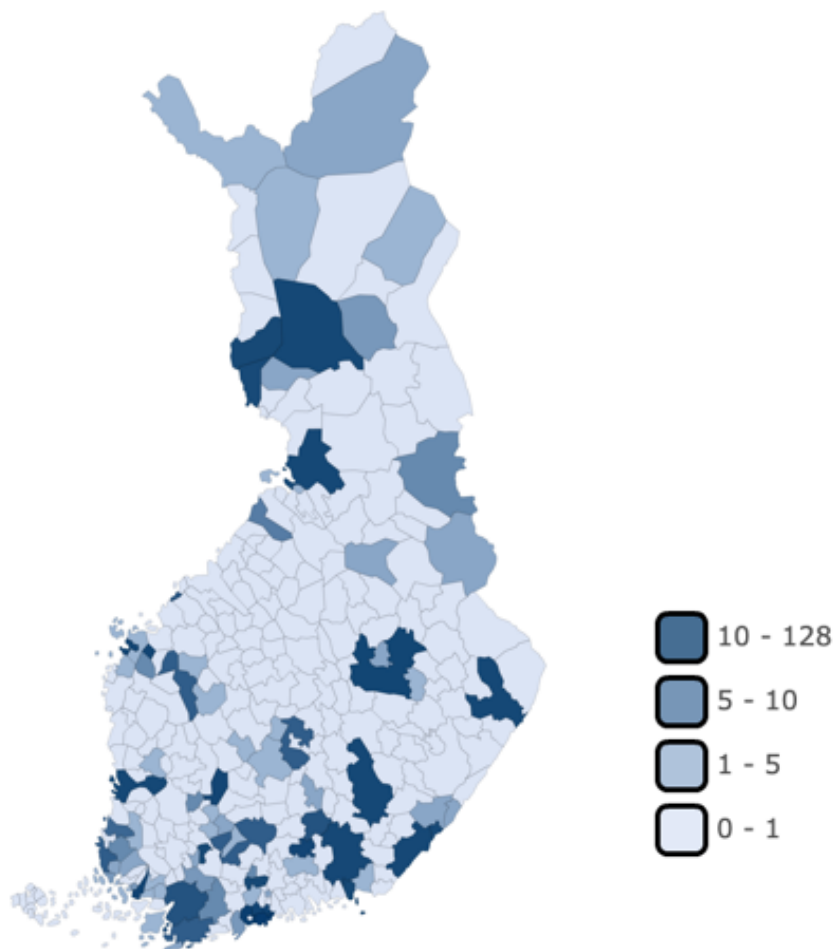
Asutko yksin?

Kysymys 5. Keitä henkilöitä kanssasi asuu?

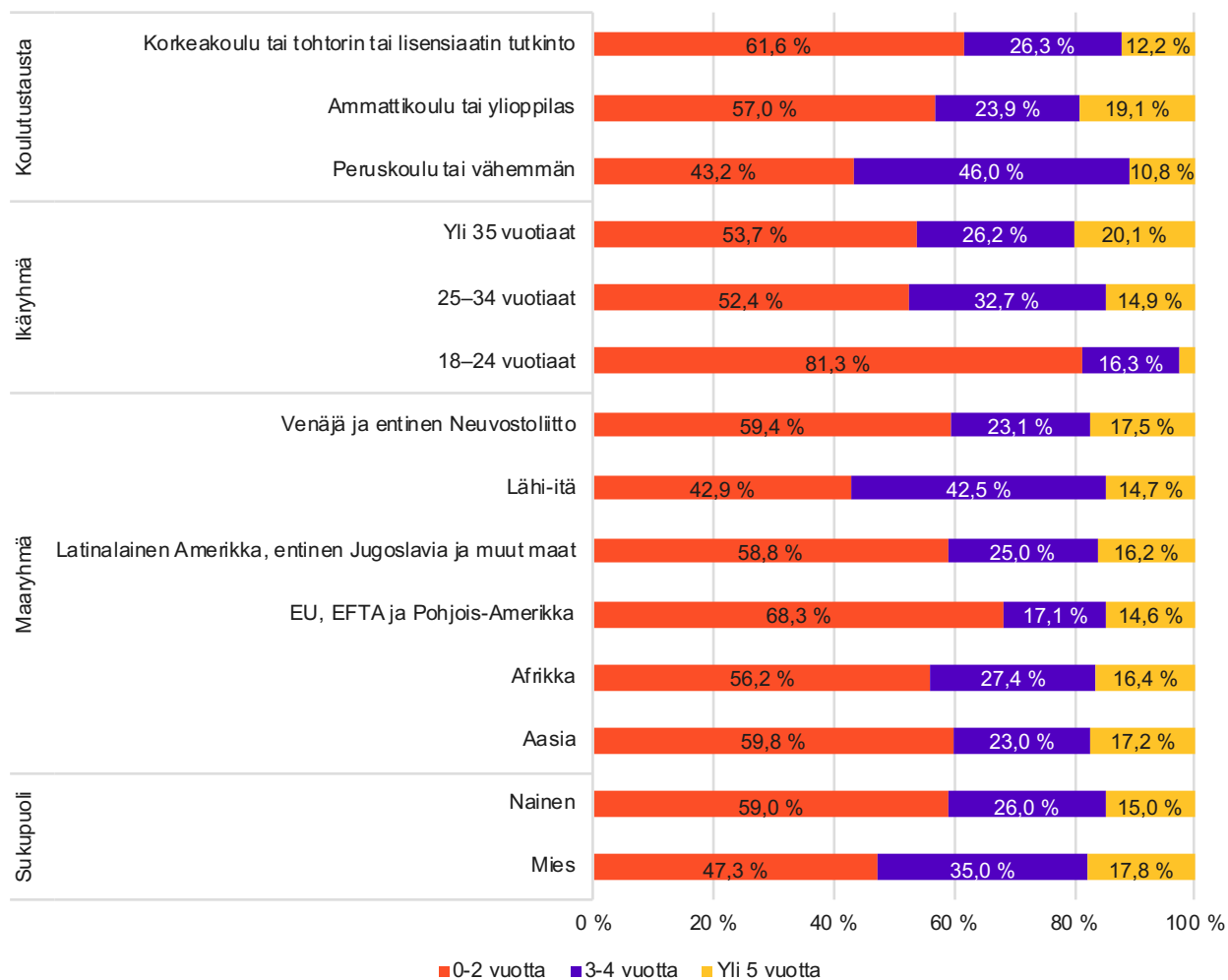

Kysymys 6. Missä asut, eli mikä on kotikuntasi Suomessa (vastaajaa)?

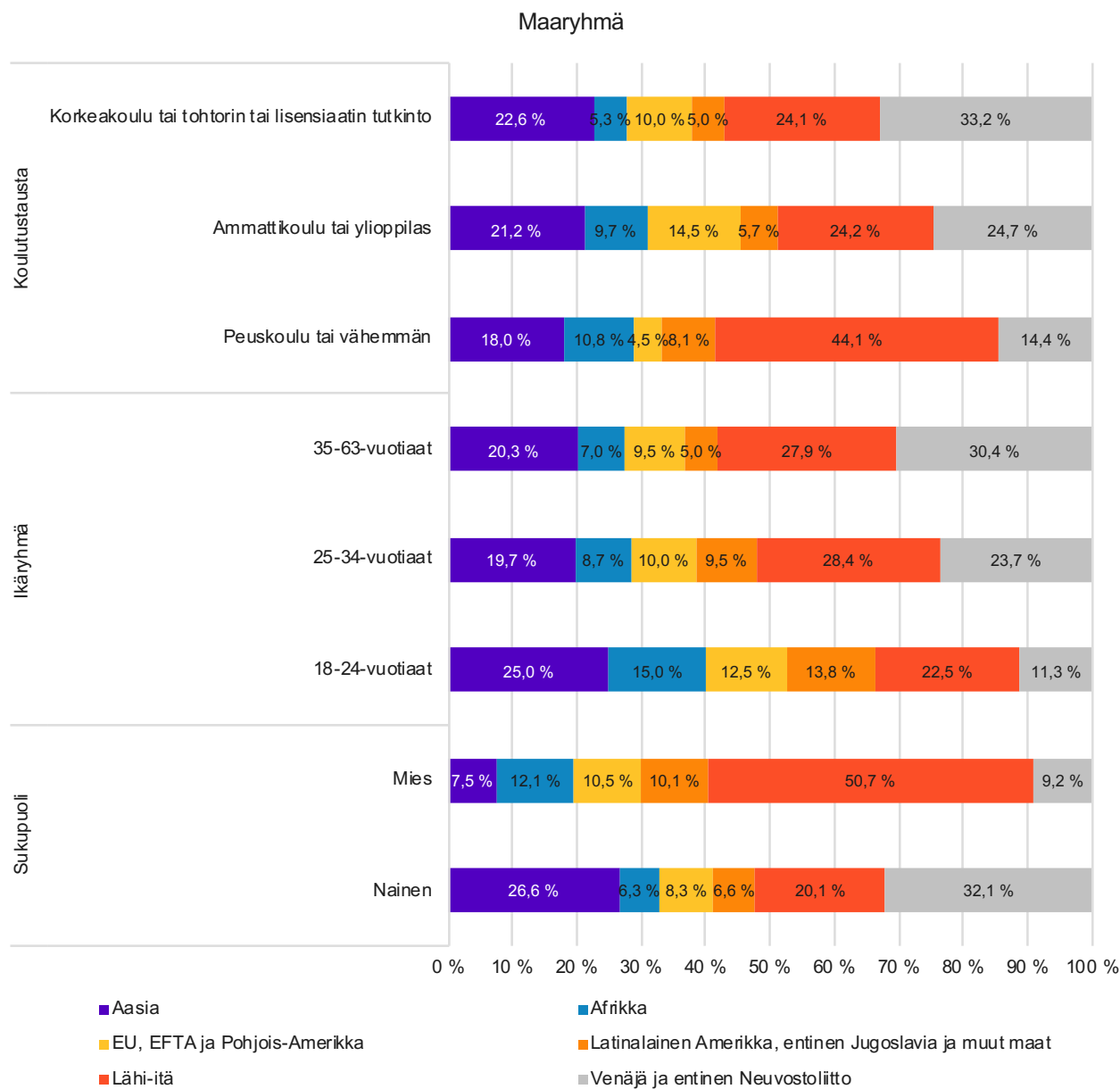

Kysymys 7. Kuinka monta vuotta olet asunut Suomessa?

Kuinka monta vuotta olet asunut Suomessa?

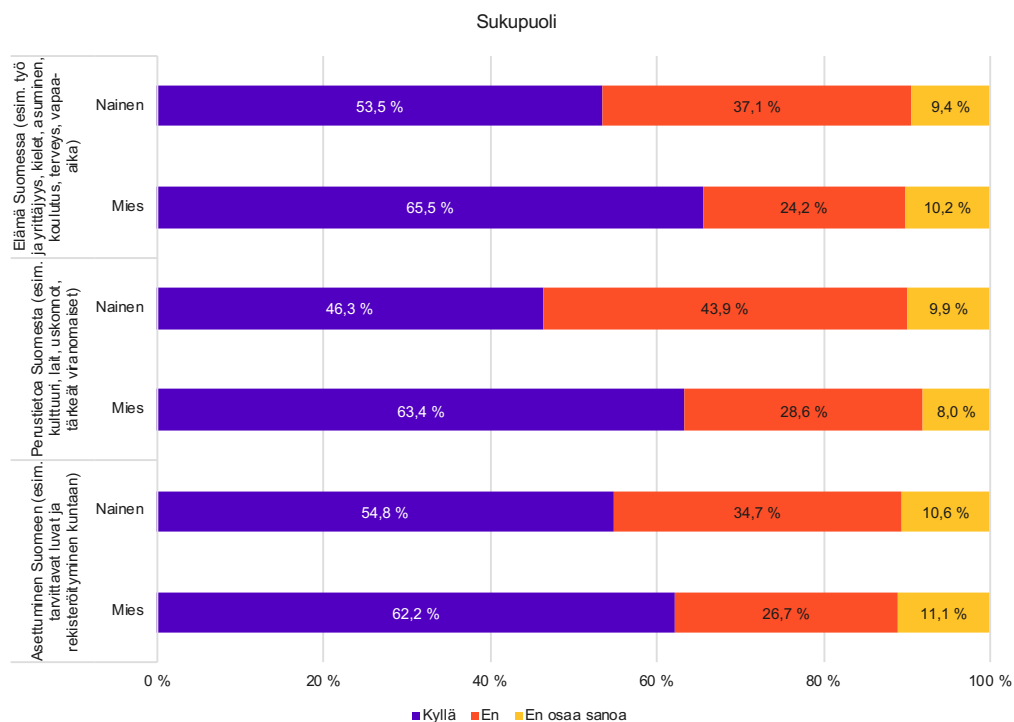

Kysymys 8. Missä maassa olet syntynyt?

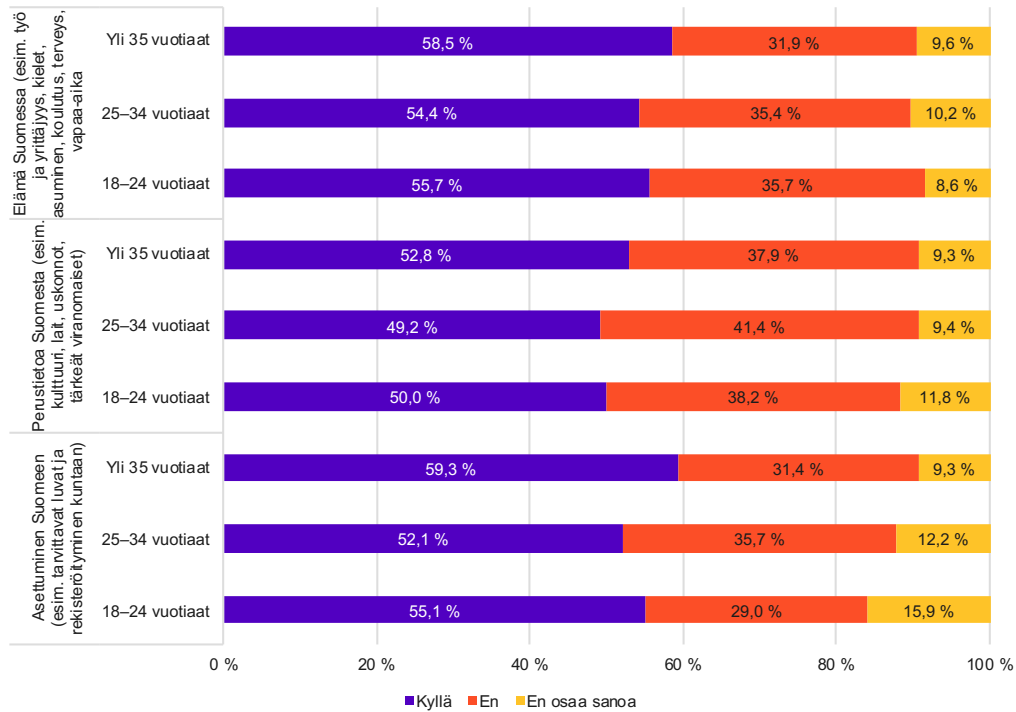

3.1 Kokemukset ennen TE-toimiston asiakkuutta

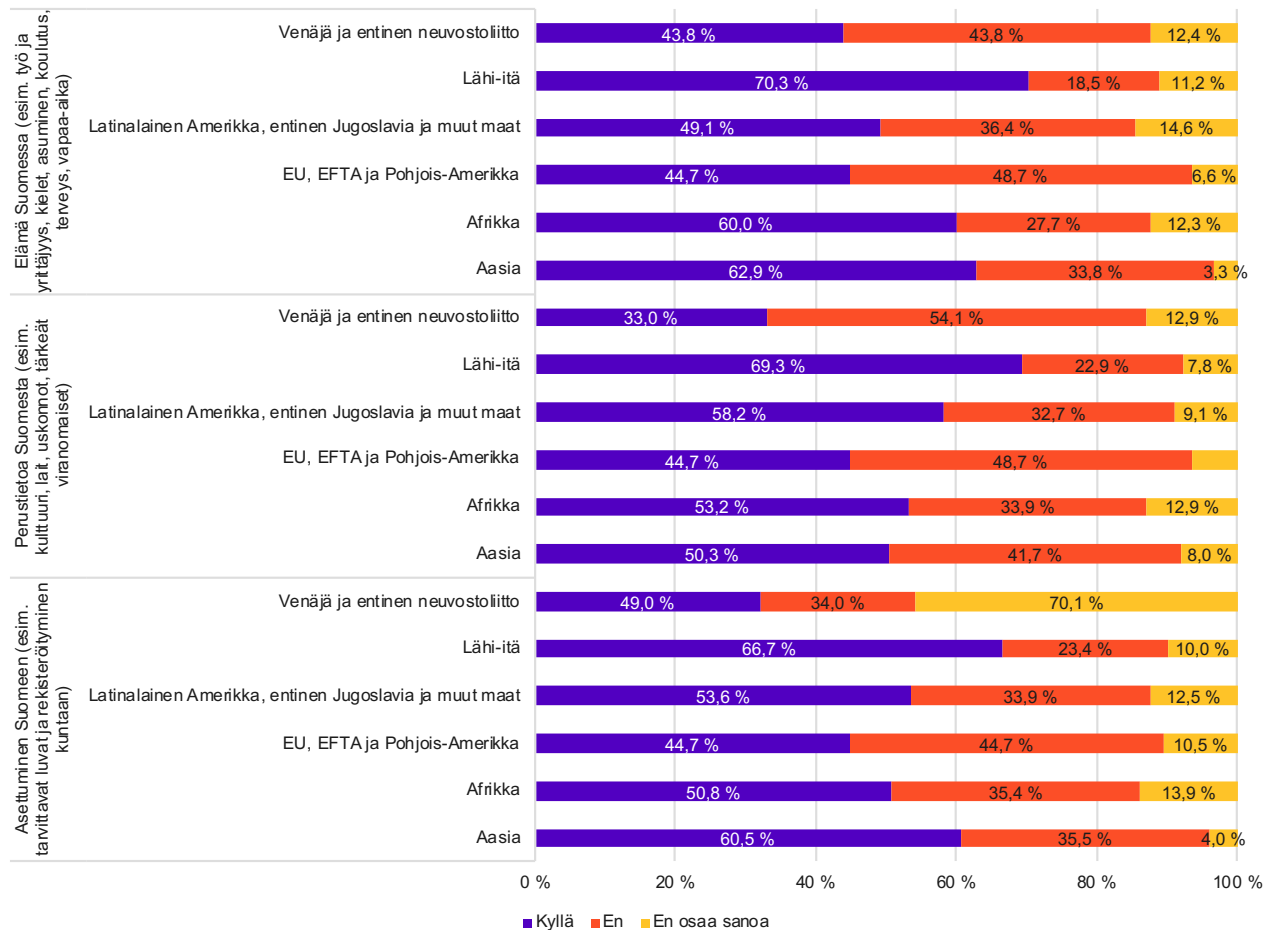
Kysymys 9. Ennen kuin ilmoitit TE-toimiston asiakkaaksi, saitko muilta viranomaisilta (esim. sosiaalitoimistosta, neuvontapisteestä, maistraatista) neuvoja ja tietoja seuraavista asioista:

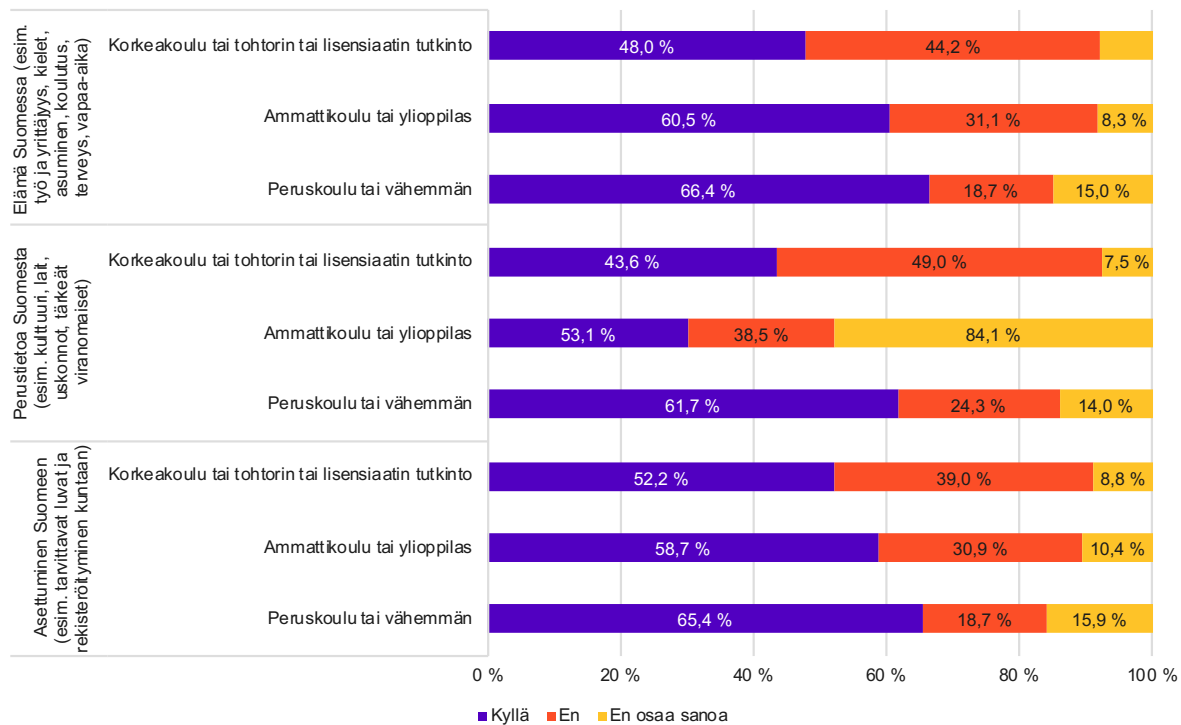
Ikäryhmät

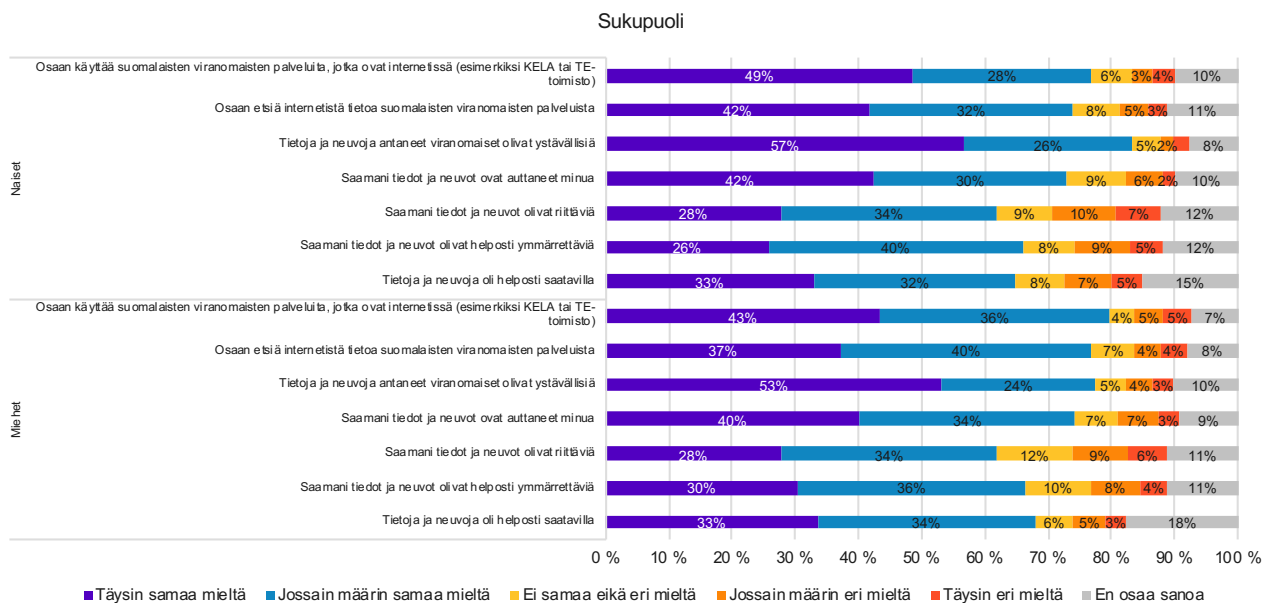
Maaryhmä

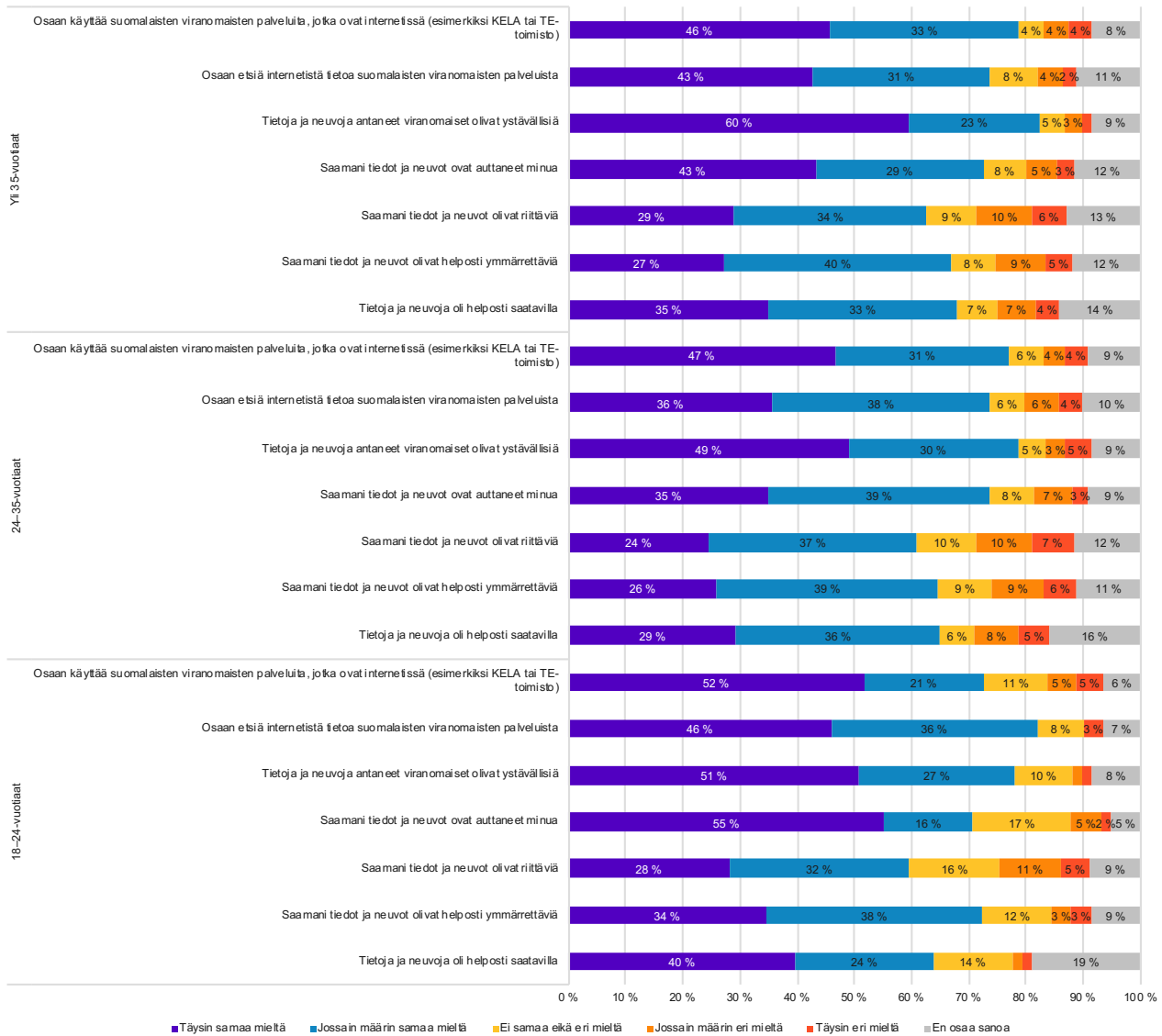
Koulutustausta

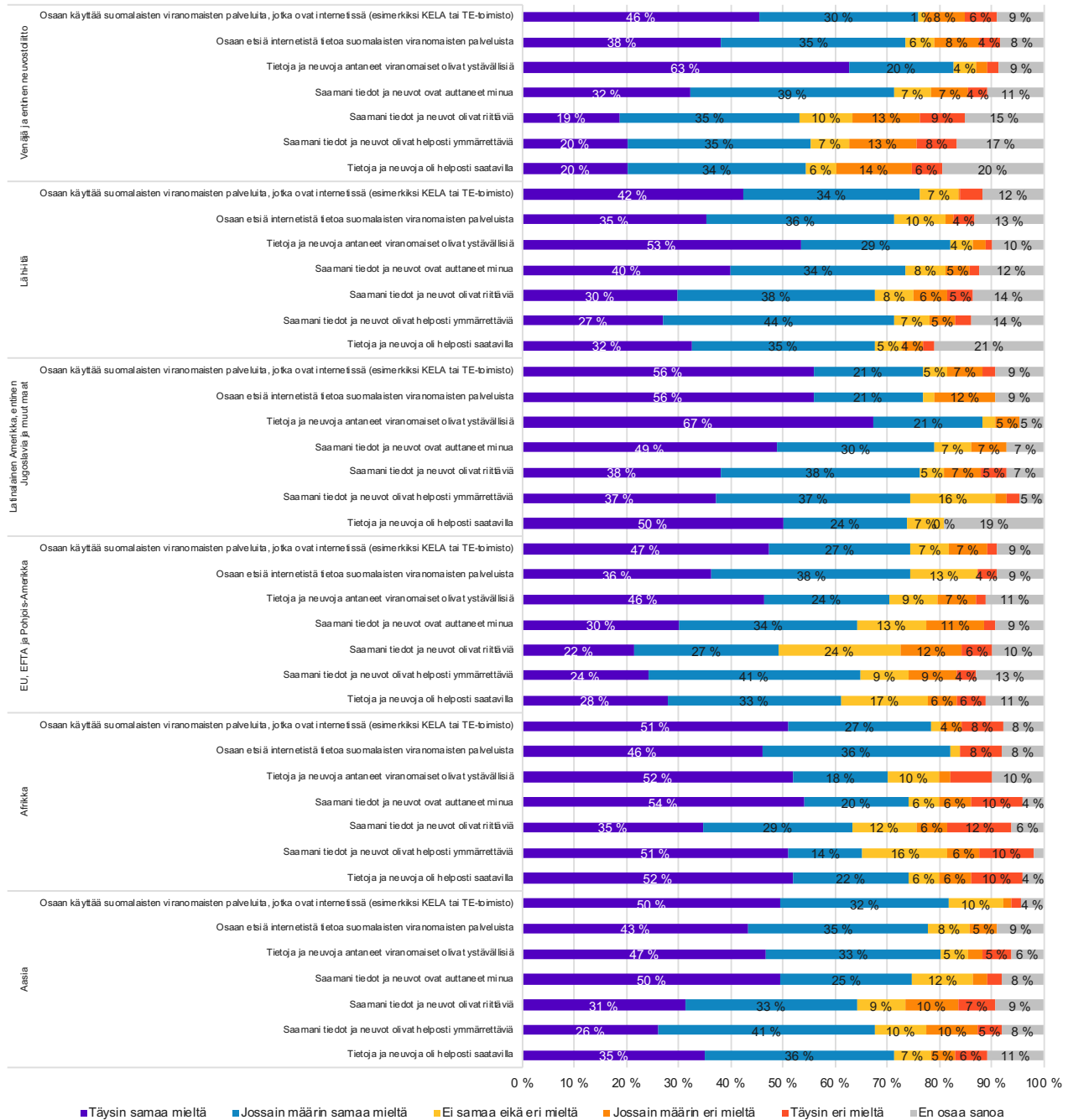
Kysymys 10. Mieti edellä mainittuja tietoja ja neuvoja, joita sait viranomaisilta ennen TE-toimiston asiakkaaksi ilmoittautumista. Miten arvioit näiden tietojen ja neuvojen hyödyllisyyttä ja merkitystä sinulle?

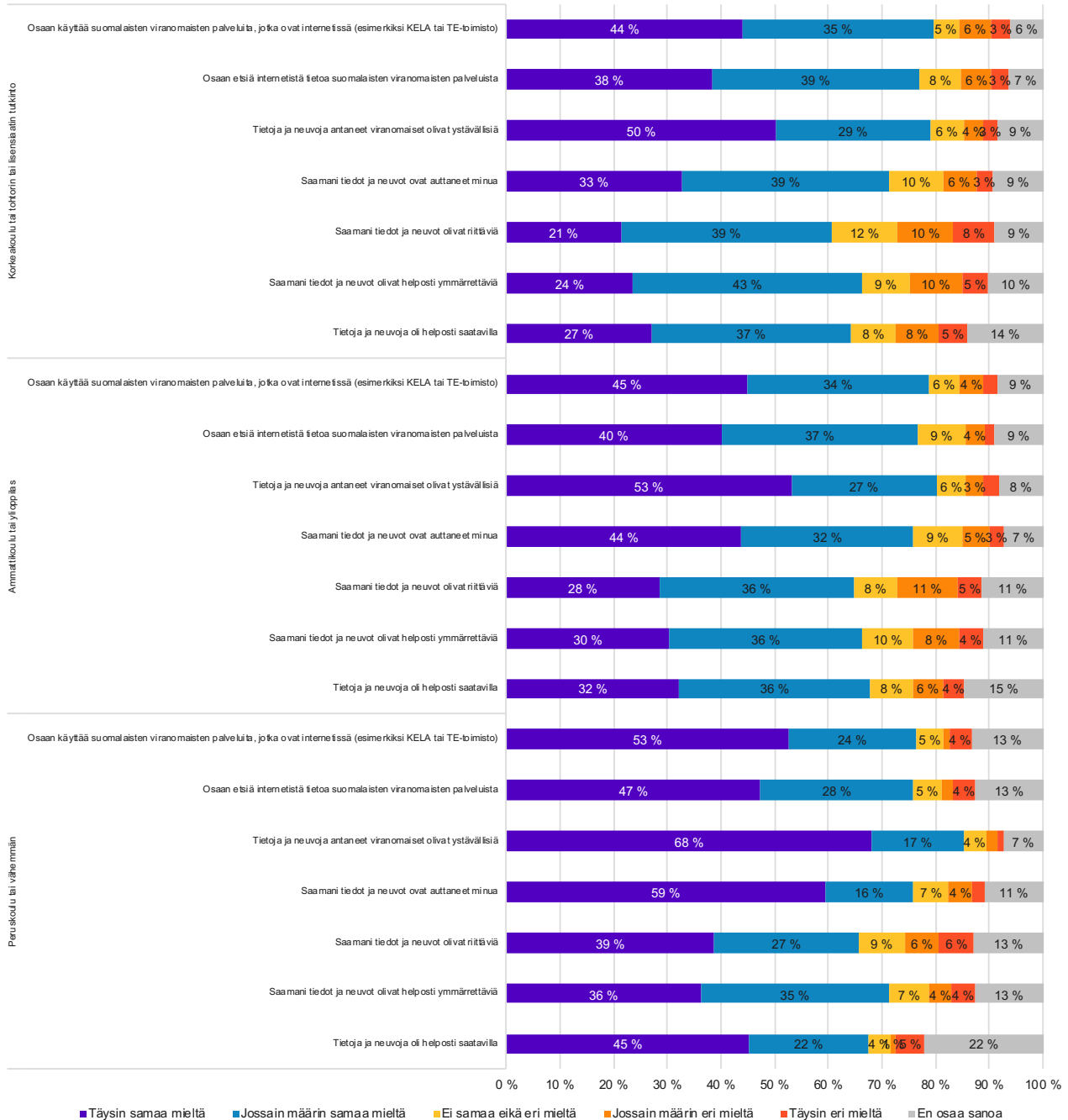
Ikäryhmät

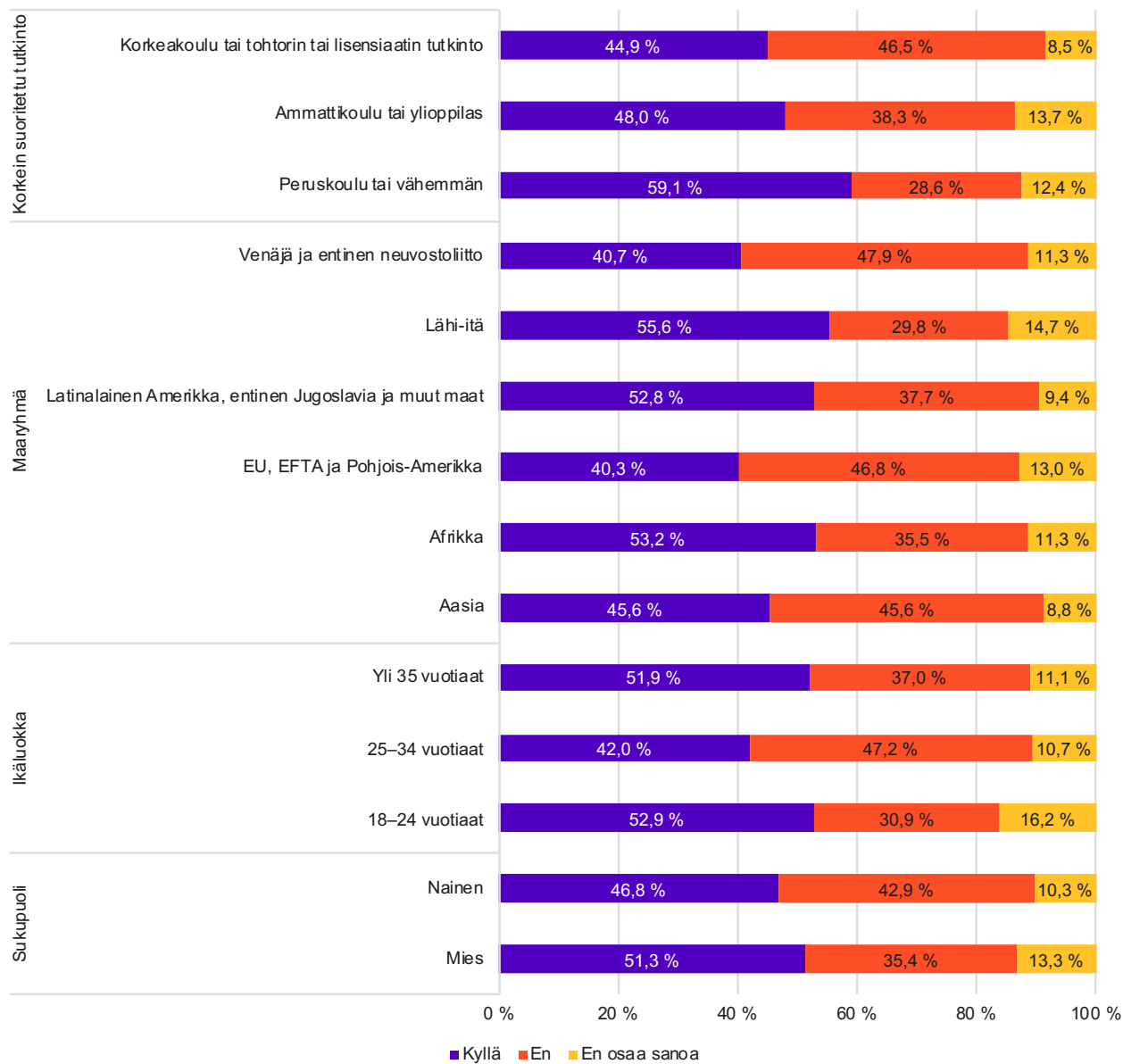
Maaryhmät

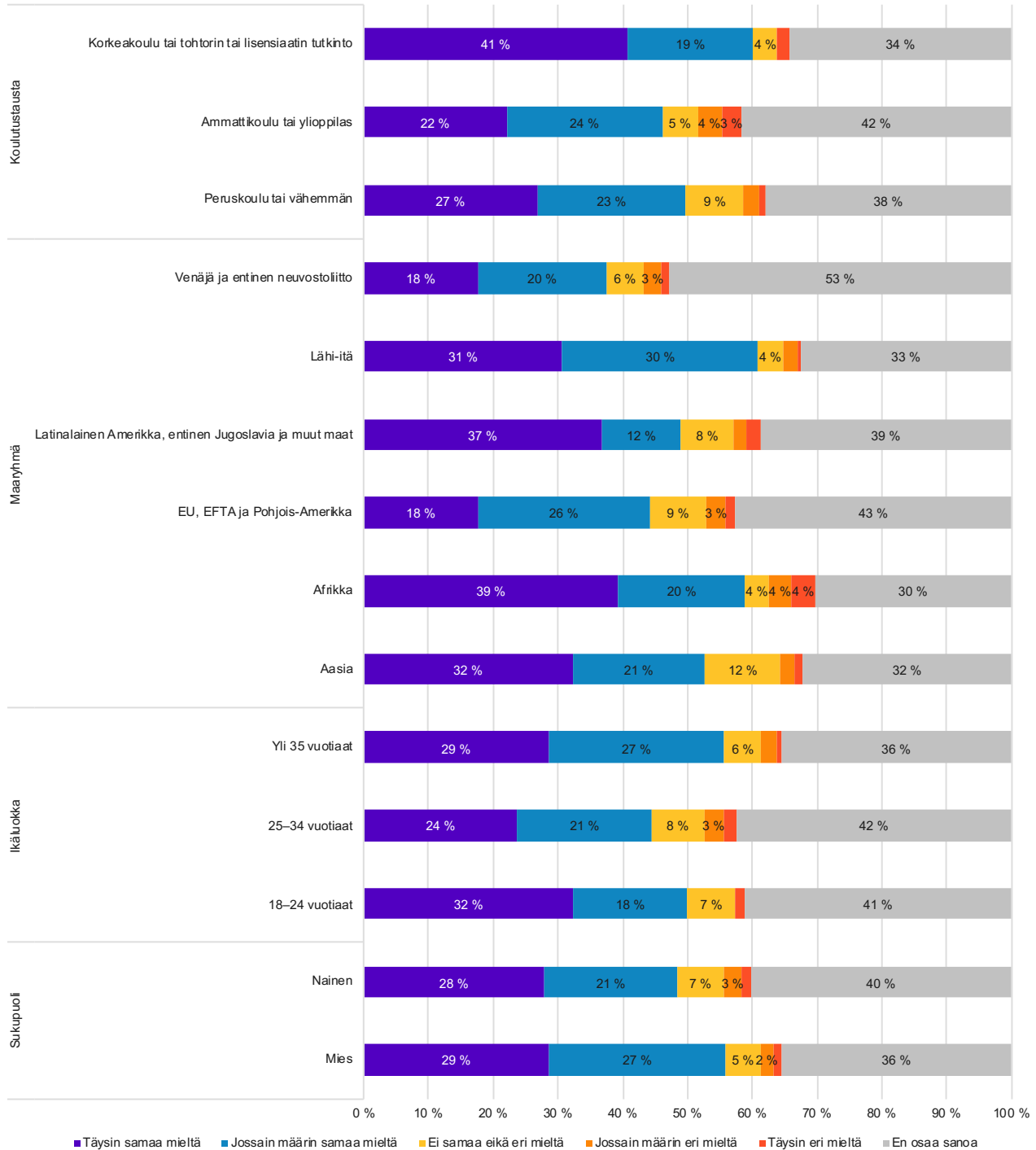
Koulutustausta

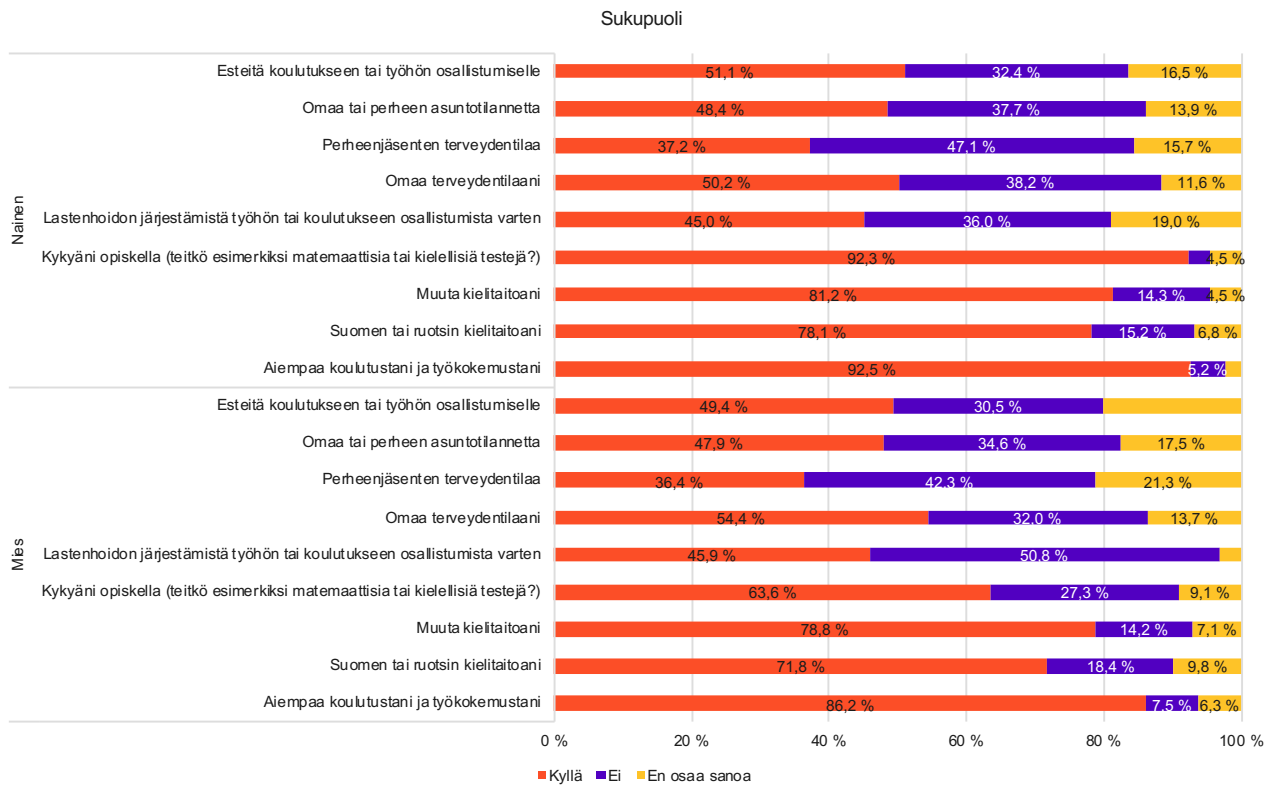
Kysymys 11. Tunnetko Tervetuloa Suomeen -oppaan?

Kysymys 12. Kuinka samaa mieltä olet seuraavan väittämän kanssa: Tervetuloa Suomeen -opas oli mielestäni hyödyllinen?

Kysymys 14. Kun tulit TE-toimiston asiakkaaksi, selvitettiinkö sinulta seuraavia asioita ennen kotoutumiskoulutuksen aloittamista:

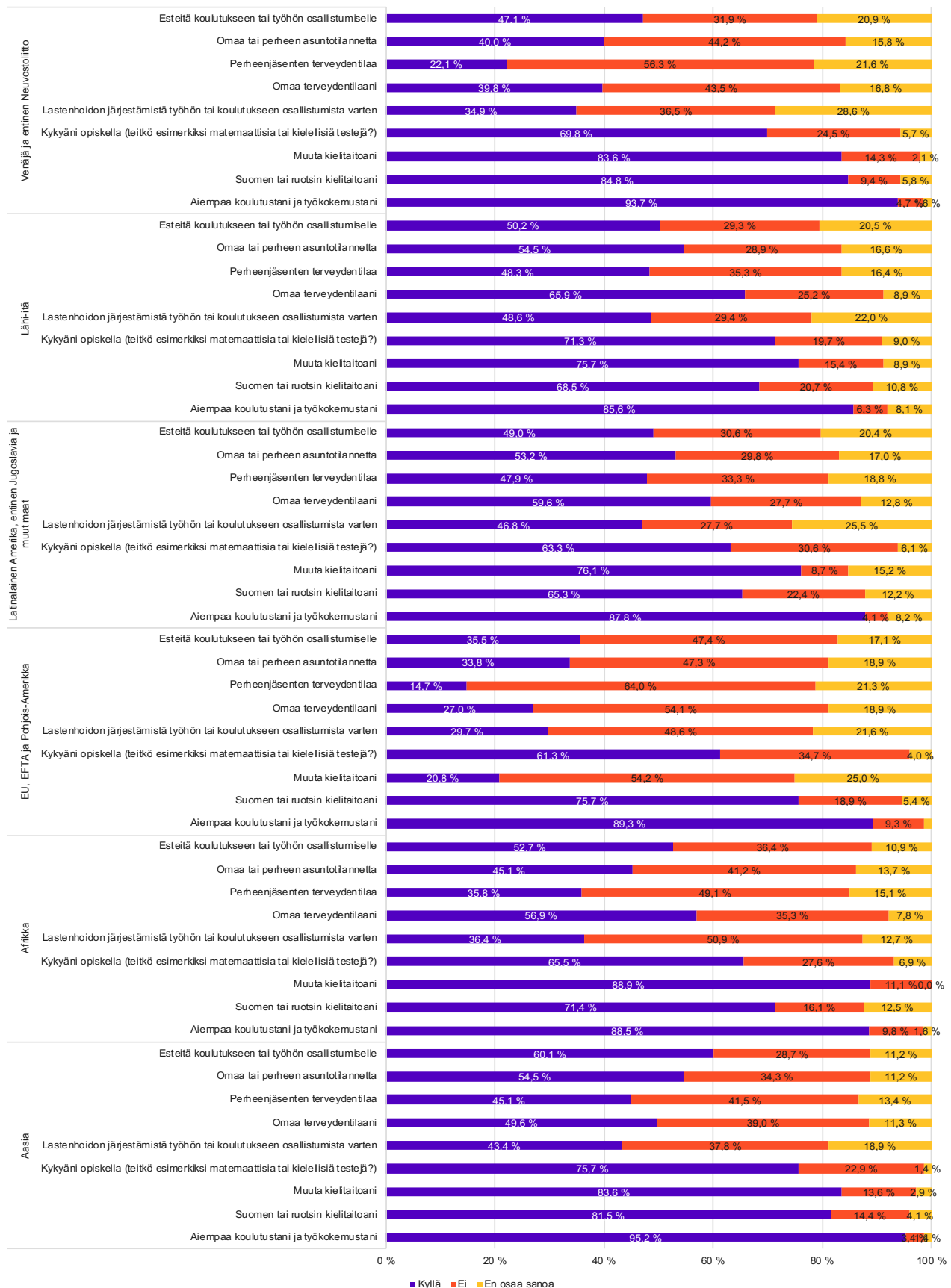
Ikäryhmä

Koulutustausta

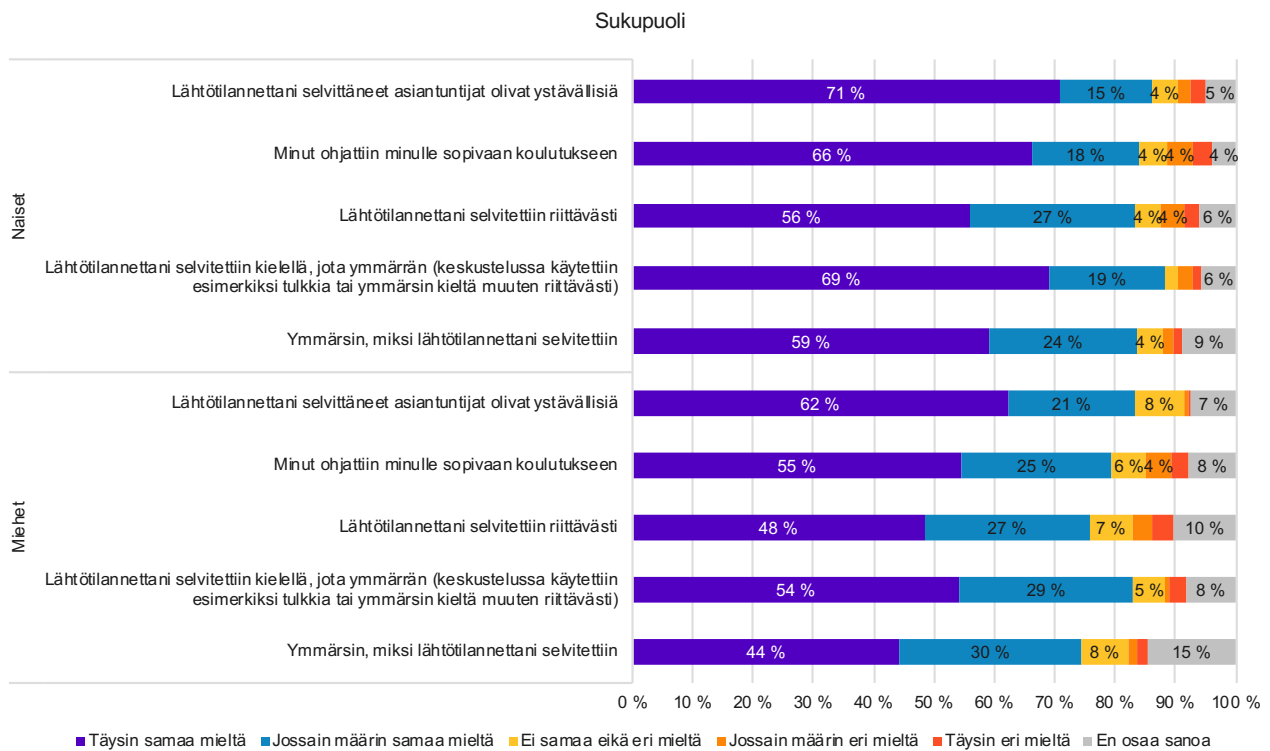

Maaryhmä

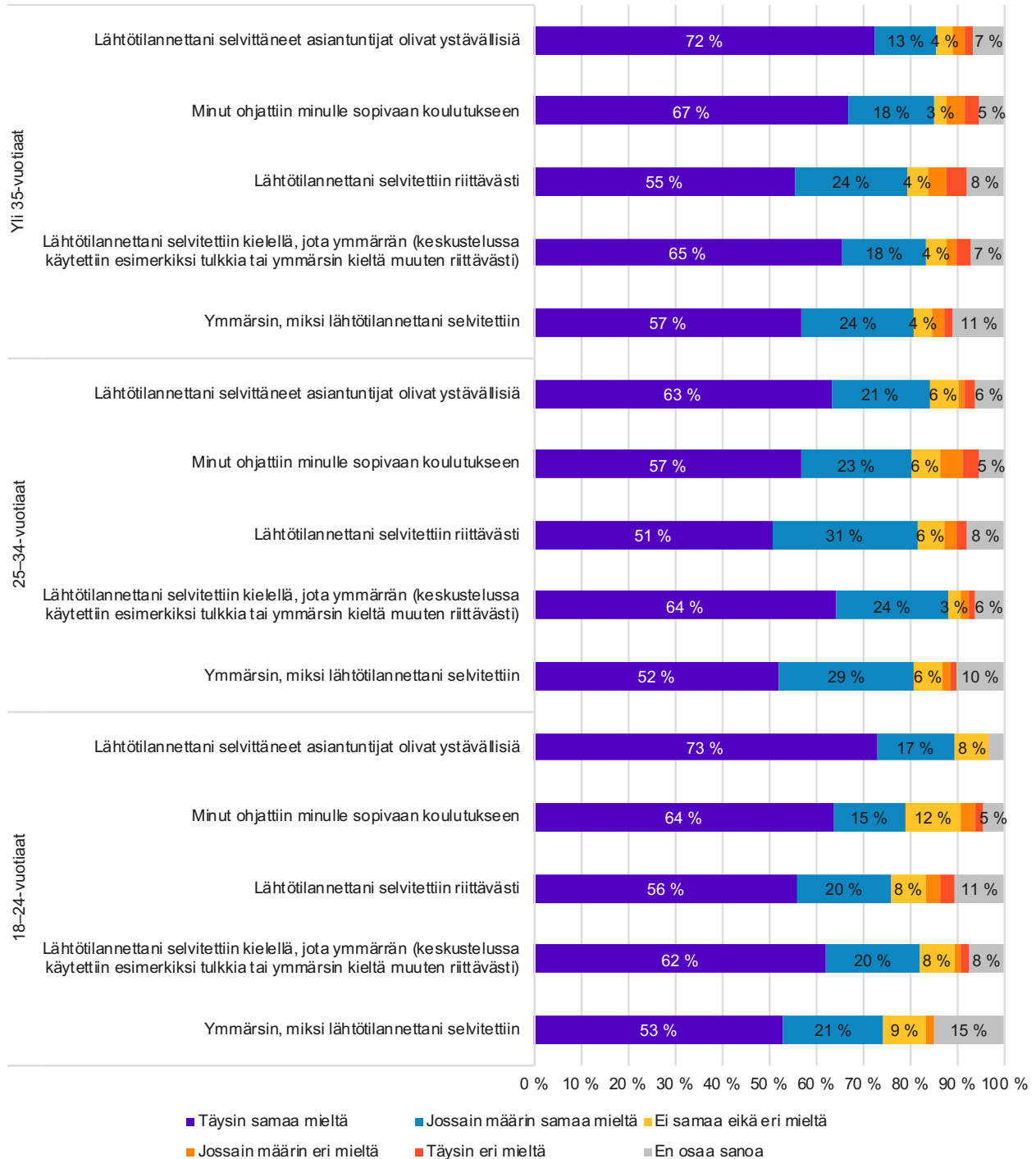

3.2 Kokemukset TE-toimistosta

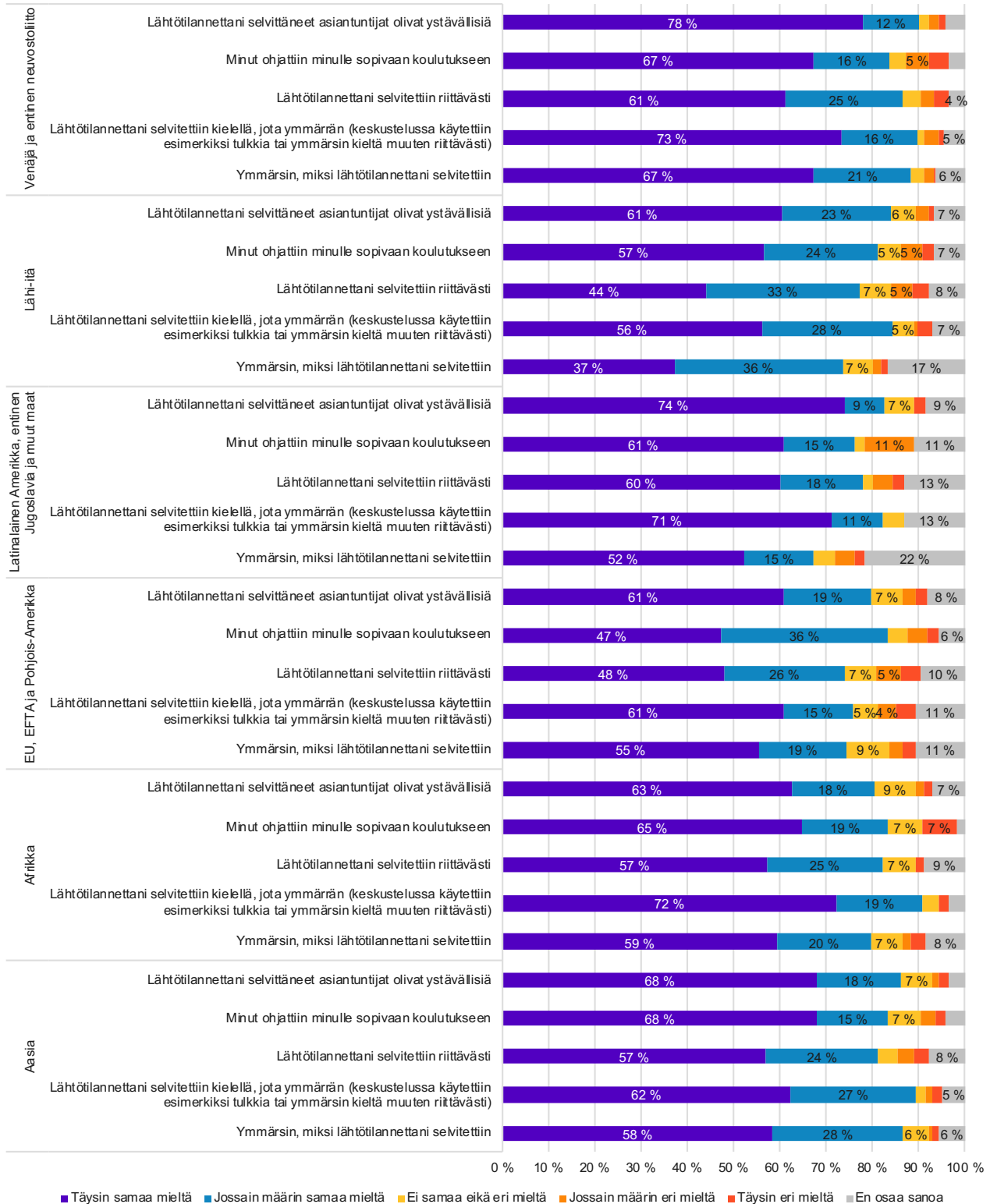
Kysymys 15. Mieti asioita, joita sinulta selvitettiin, kun tulit TE-toimiston asiakkaaksi. Miten tilanteesi selvittäminen sujui kaiken kaikkiaan?

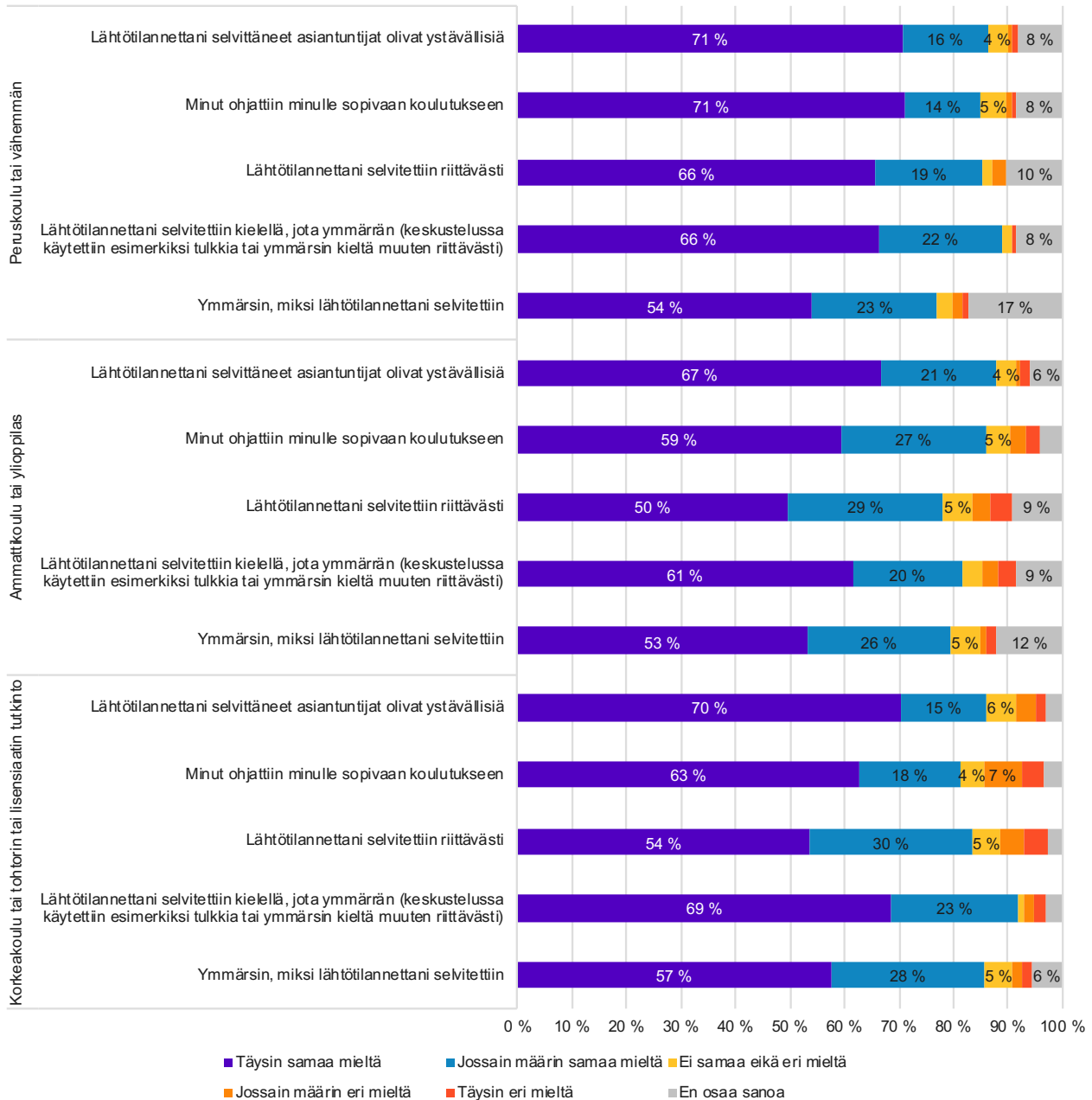
Ikäryhmät

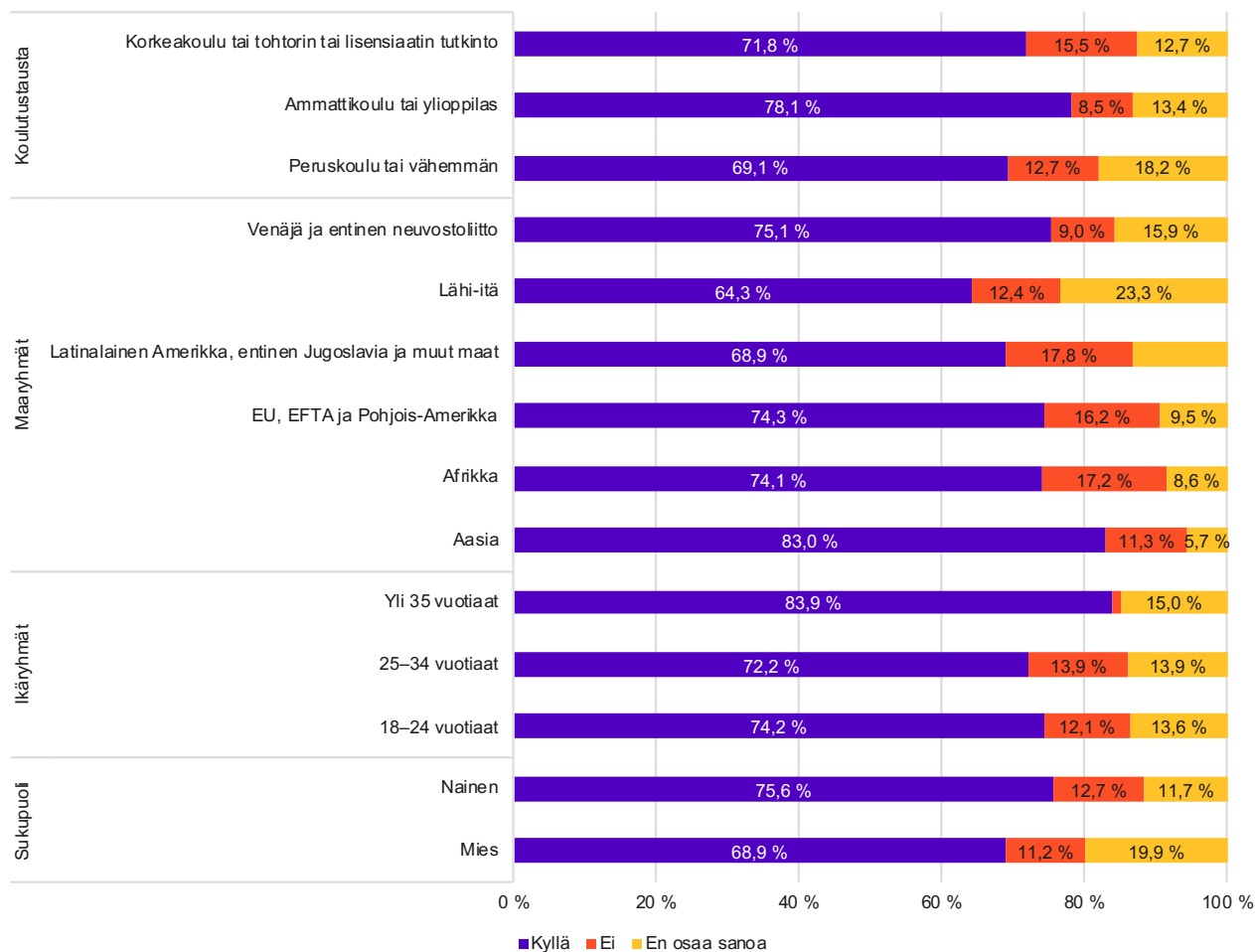
Maaryhmä

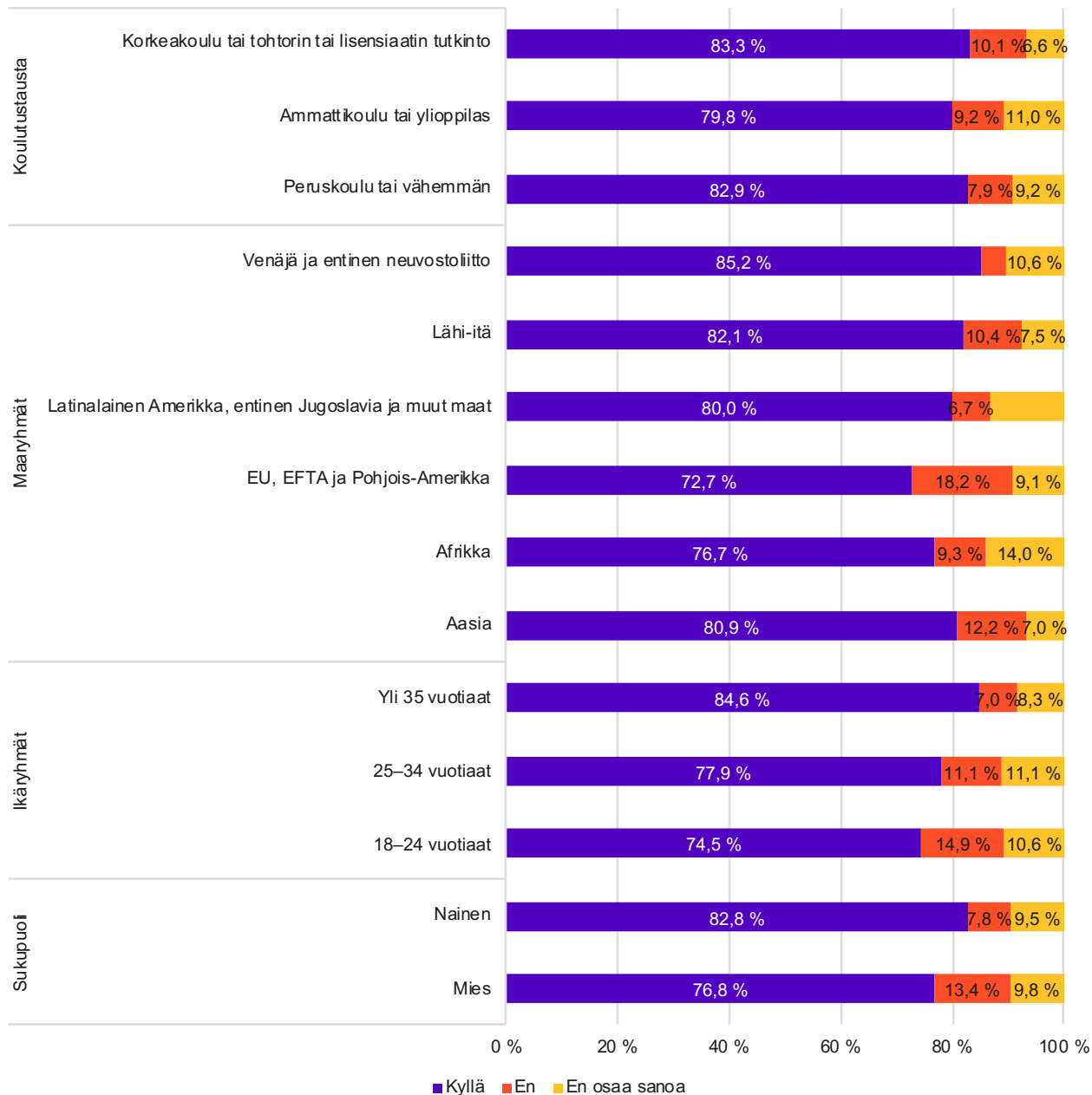
Koulutustausta

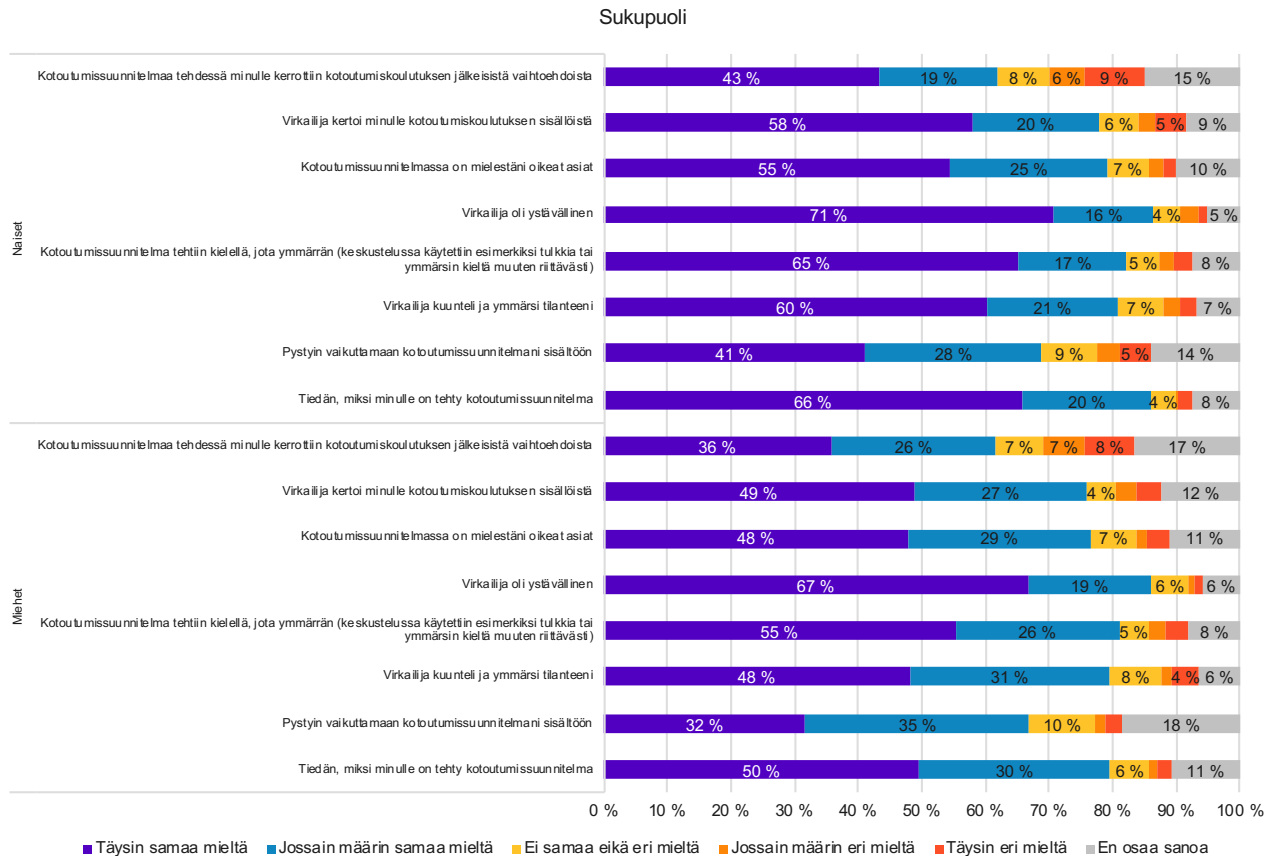
Kysymys 16. Onko sinulle tehty ennen kotoutumiskoulutuksen aloittamista TE-toimistossa kotoutumissuunnitelma, jossa on sovittu sinulle sopivista työllistymiseen ja kielen oppimiseen liittyvistä palveluista?

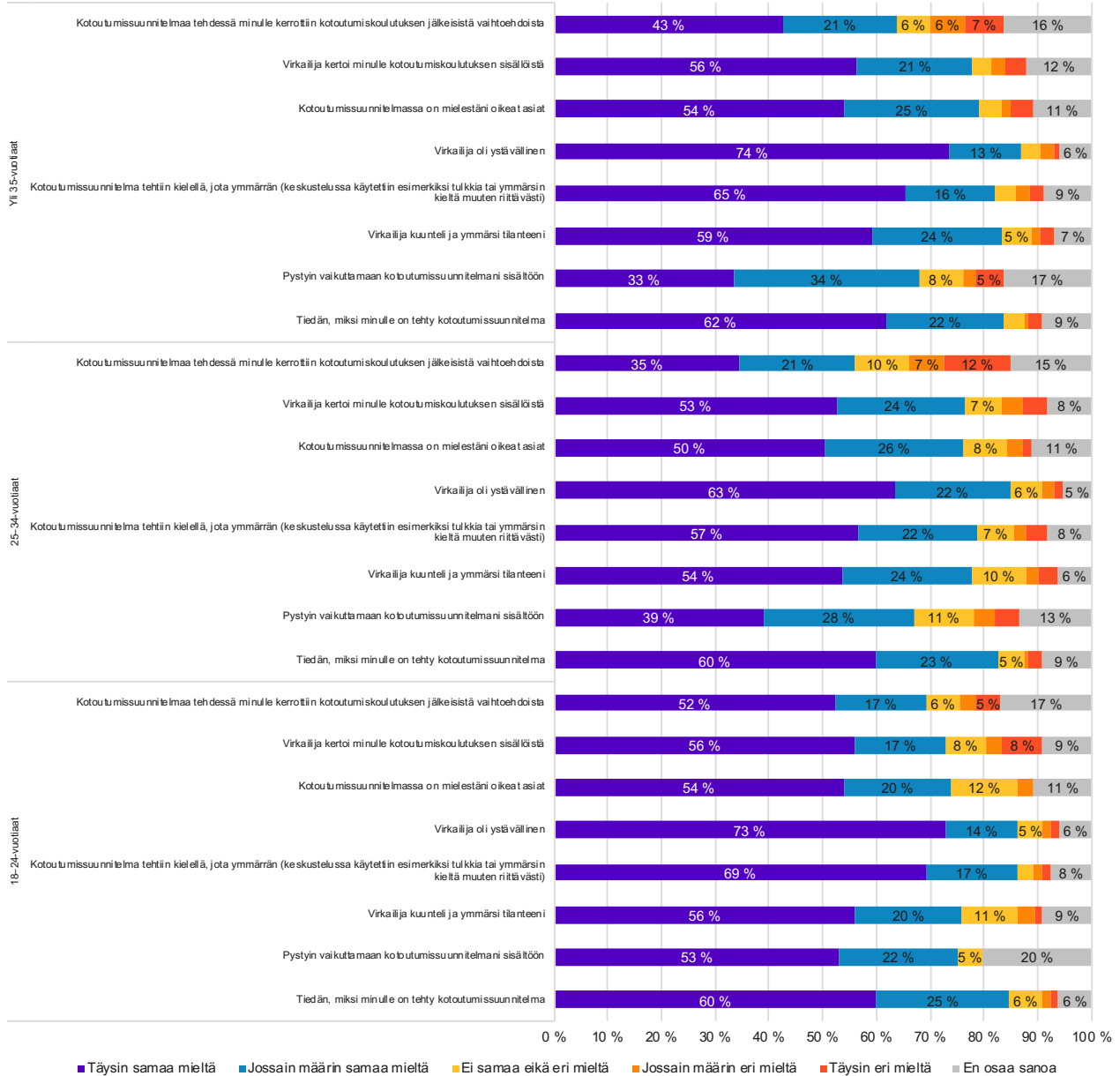
Kysymys 17. Tunnetko kotoutumissuunnitelman sisällön?

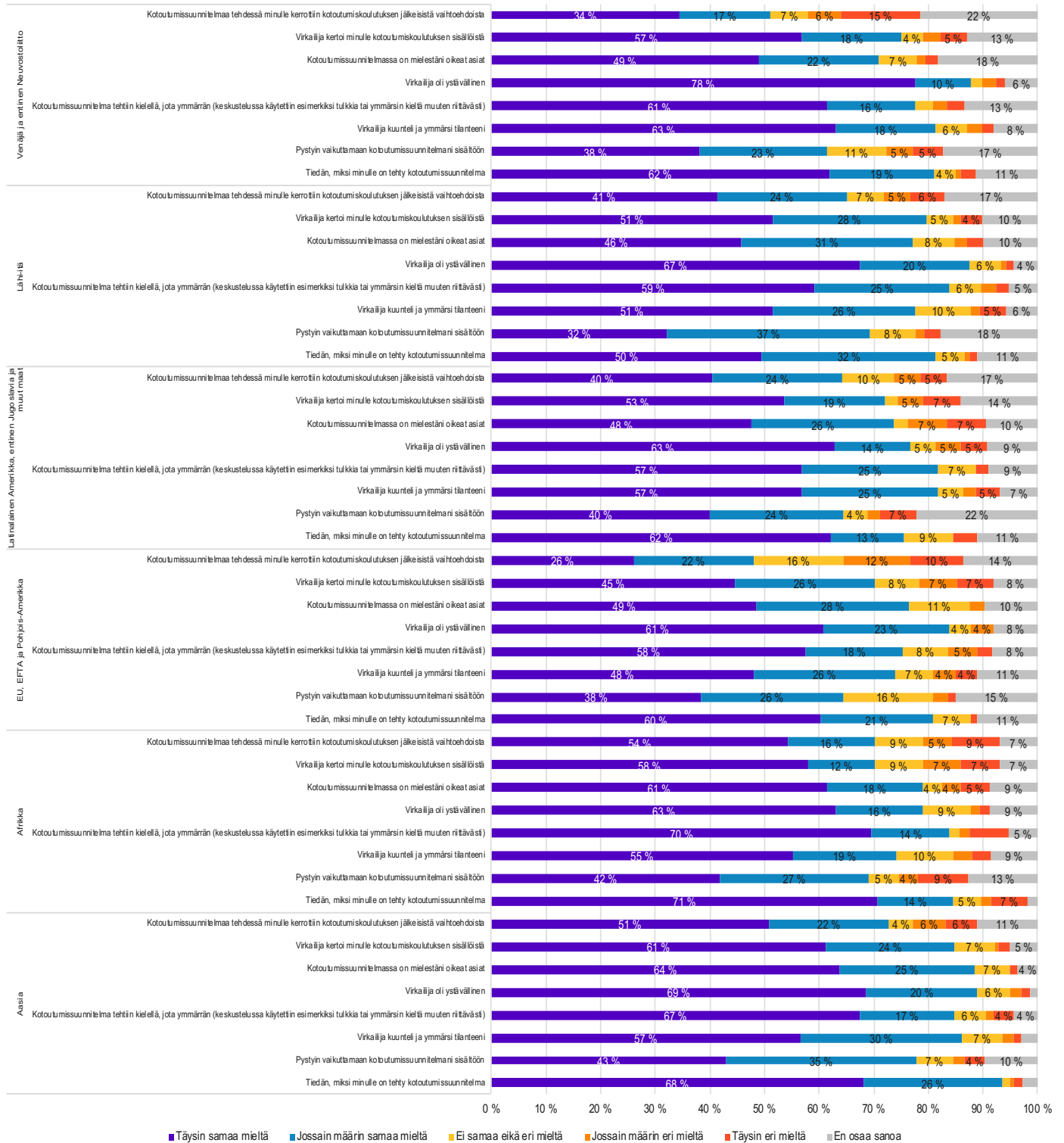
Kysymys 18. Arvioi seuraavia väitteitä, jotka koskevat TE-toimistossa tehtyä kotoutumissuunnitelmaa.

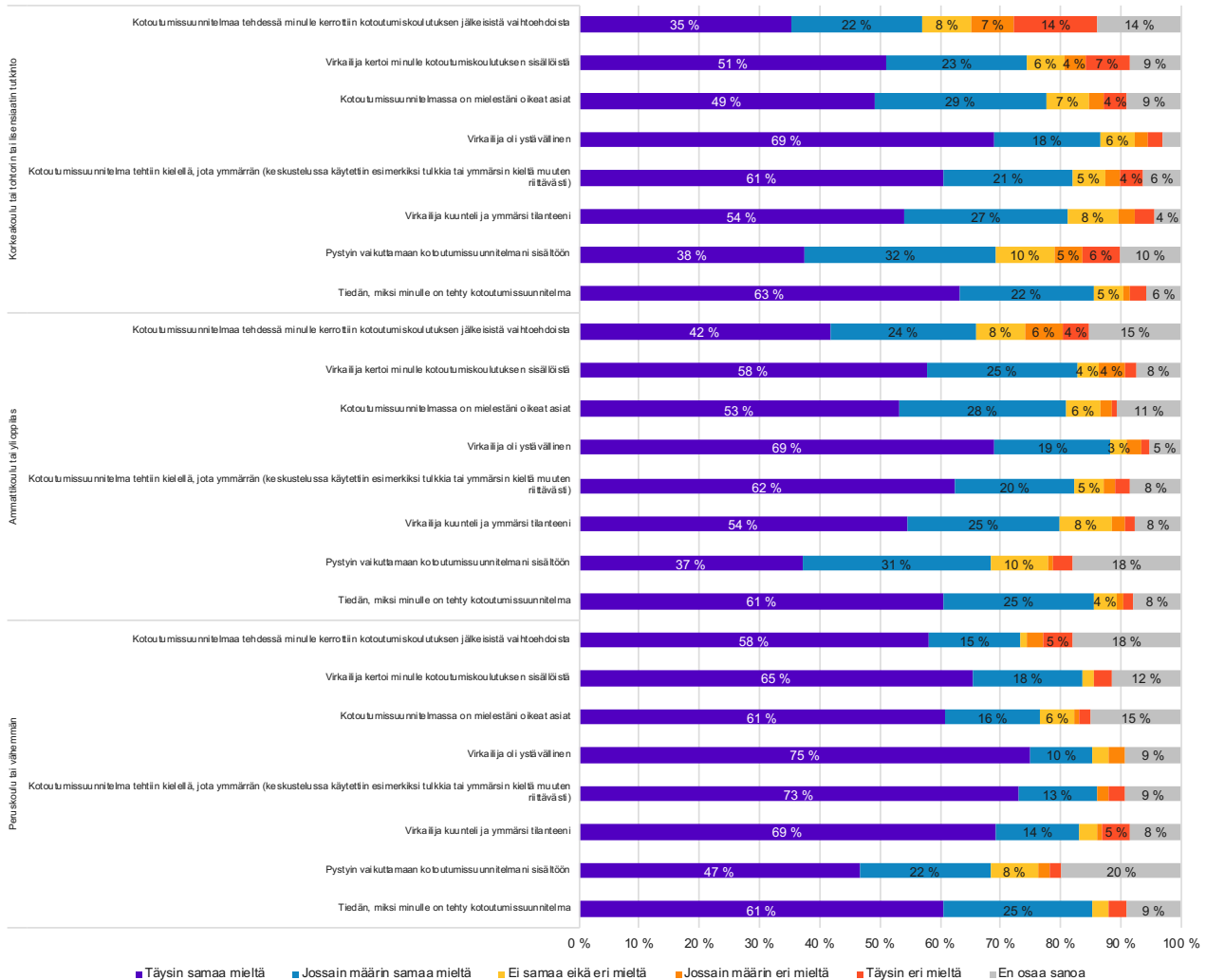
Ikäryhmät

Maaryhmät

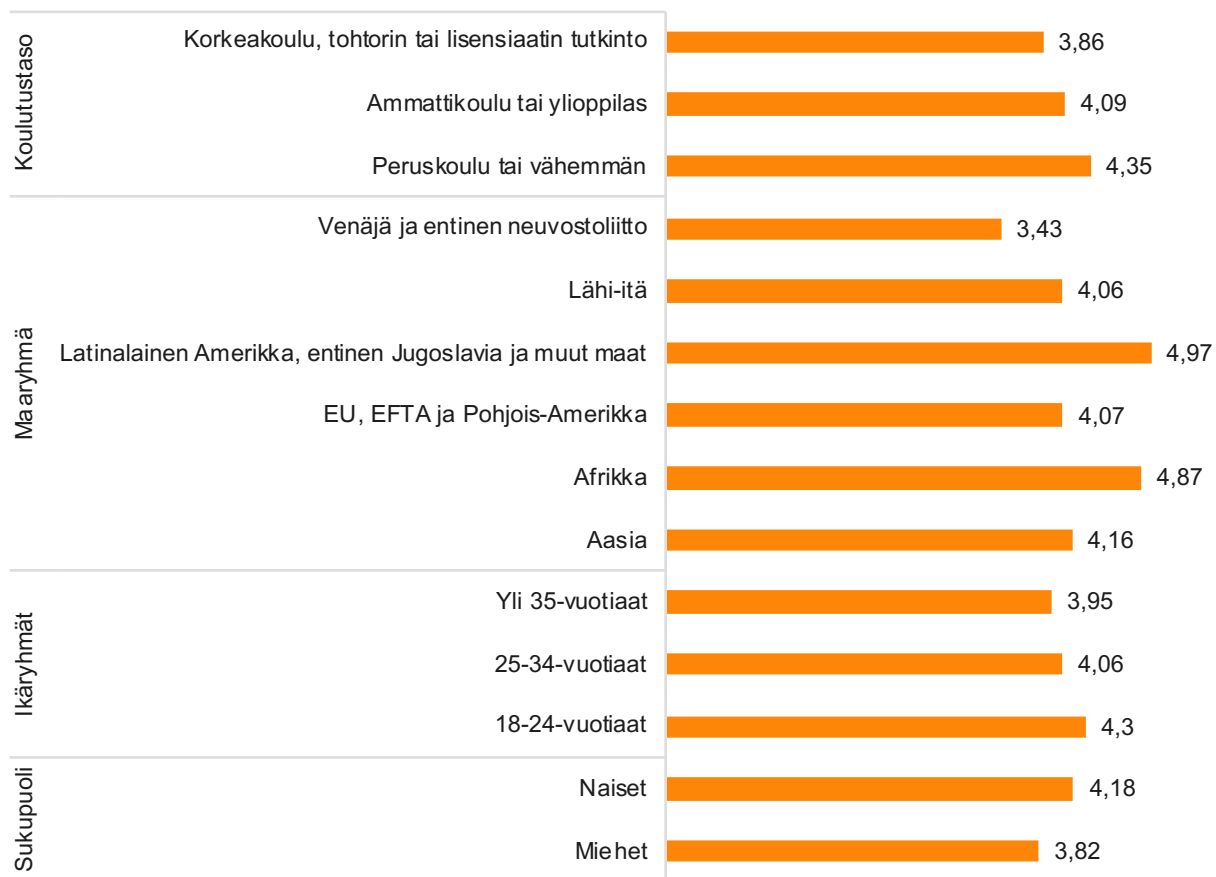

Koulutustausta

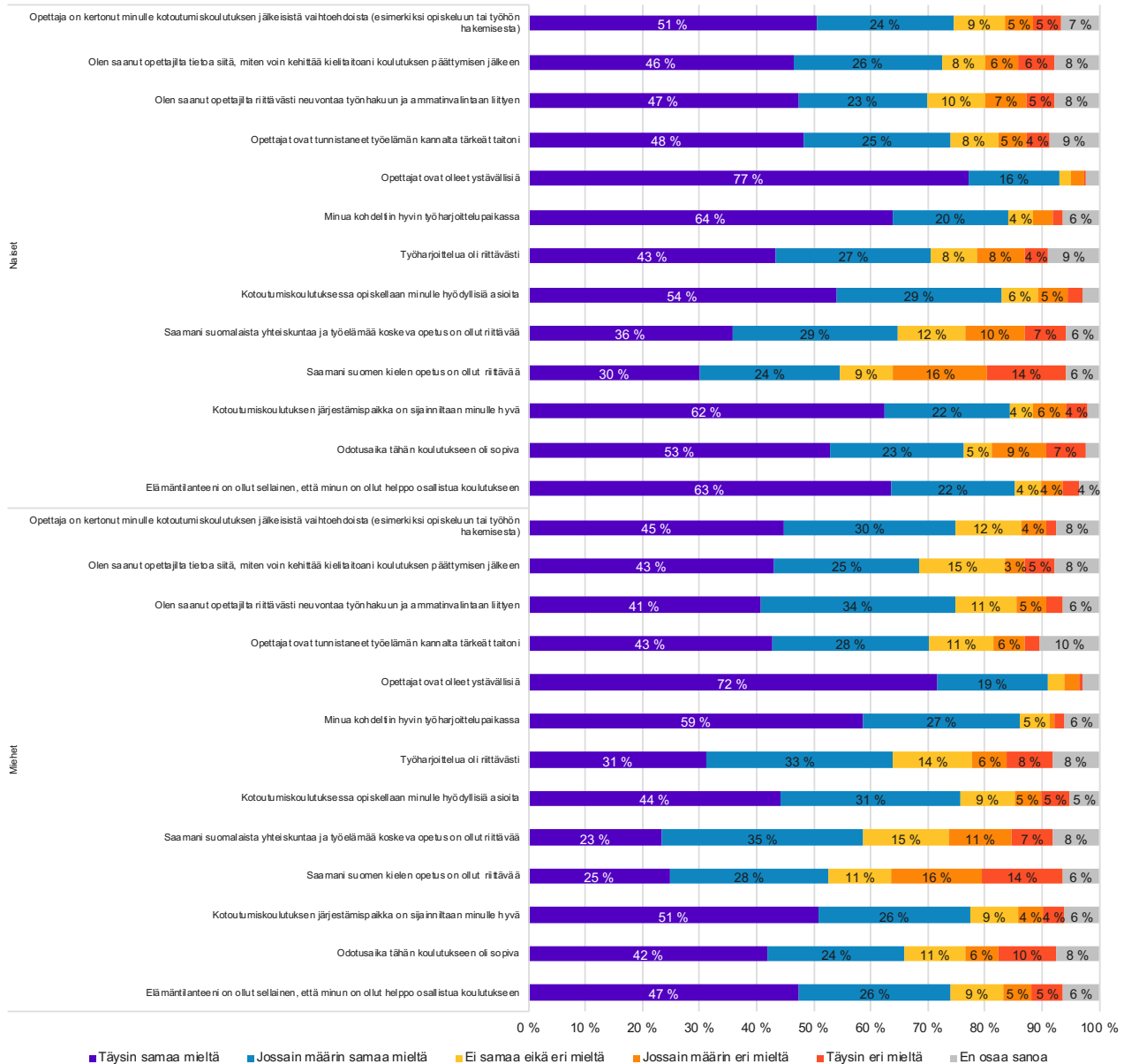
3.3 Kokemukset kotoutumiskoulutuksesta

Kysymys 20. Kuinka kauan sinä odotit kotoutumiskoulutukseen pääsyä?

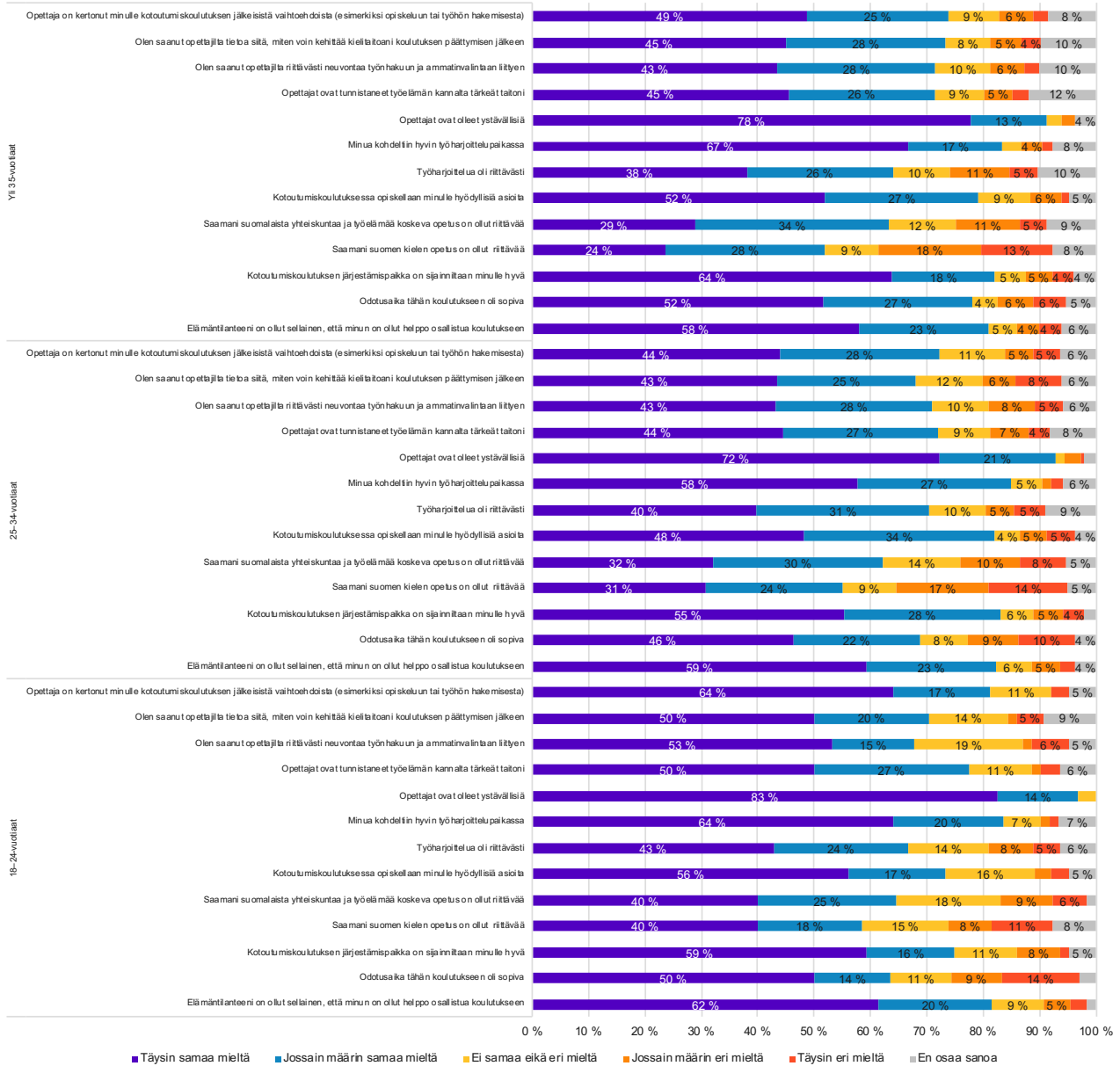

Kysymys 21. Arvioi seuraavaksi, miten nykyinen kotoutumiskoulutus on sujunut.

Sukupuoli

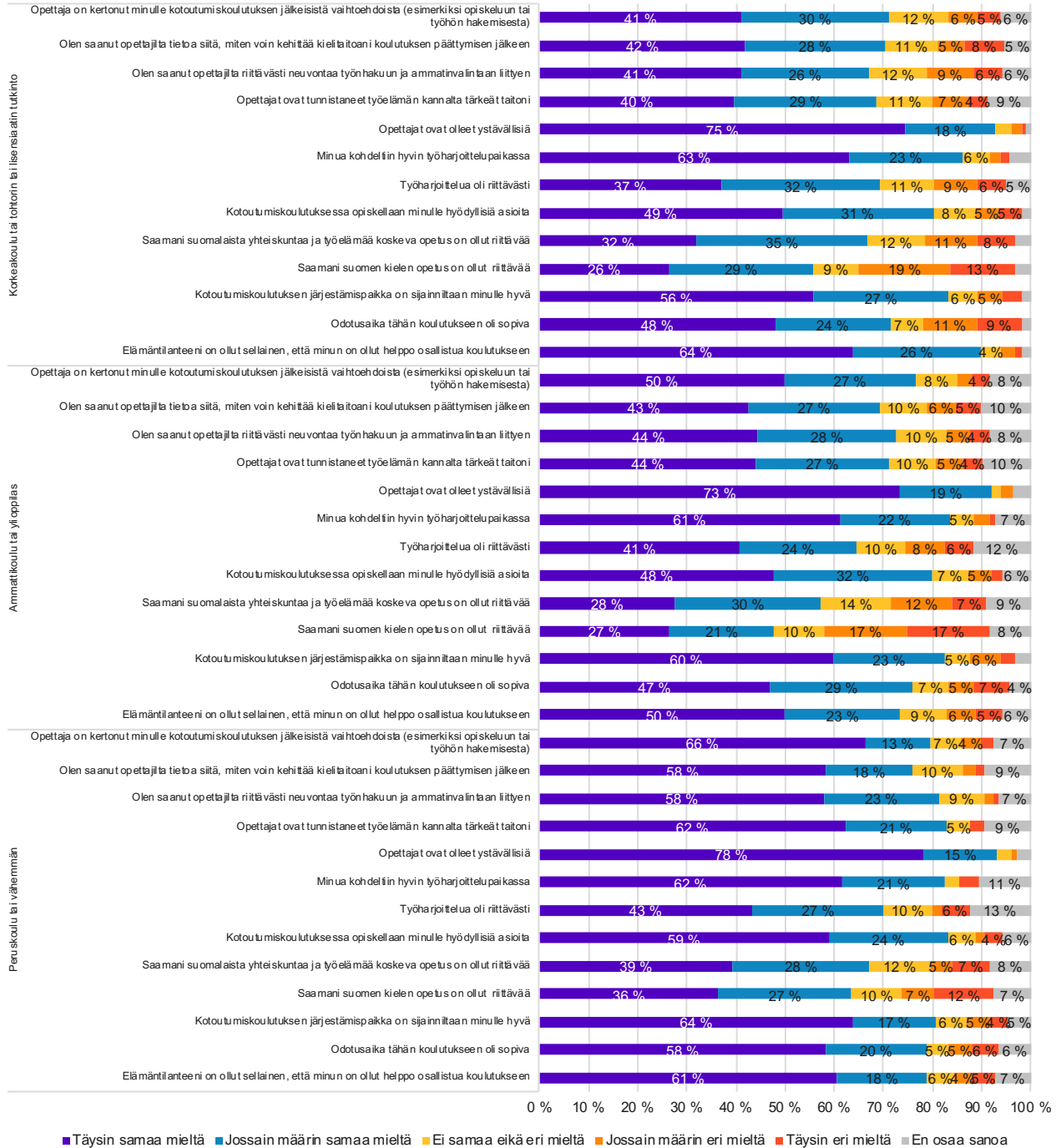

Ikäryhmät

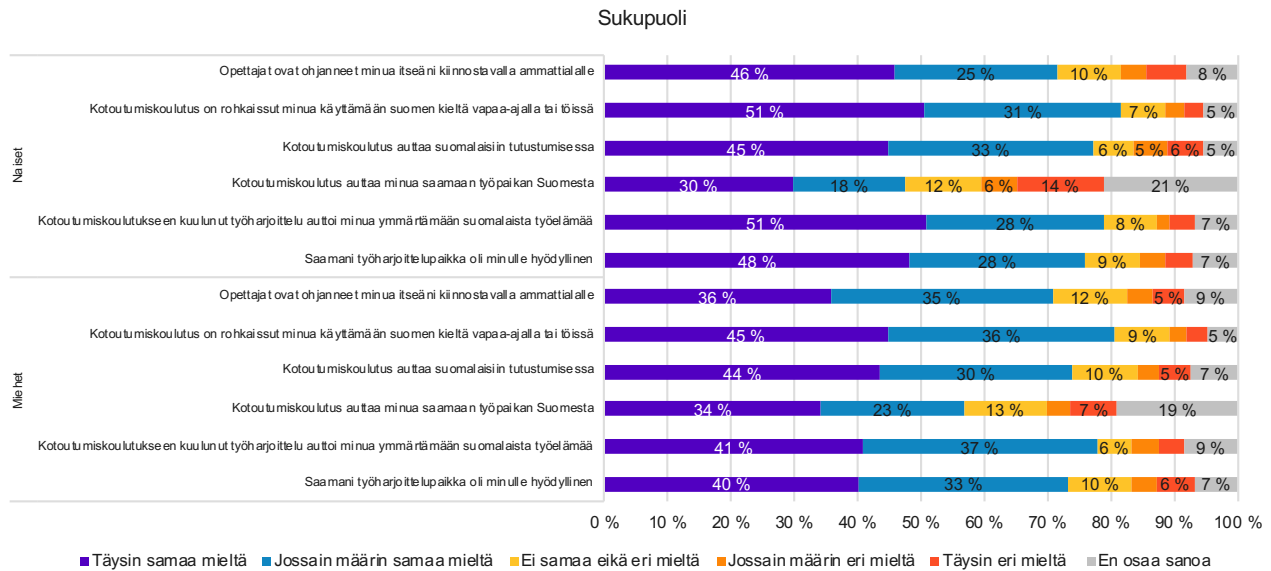

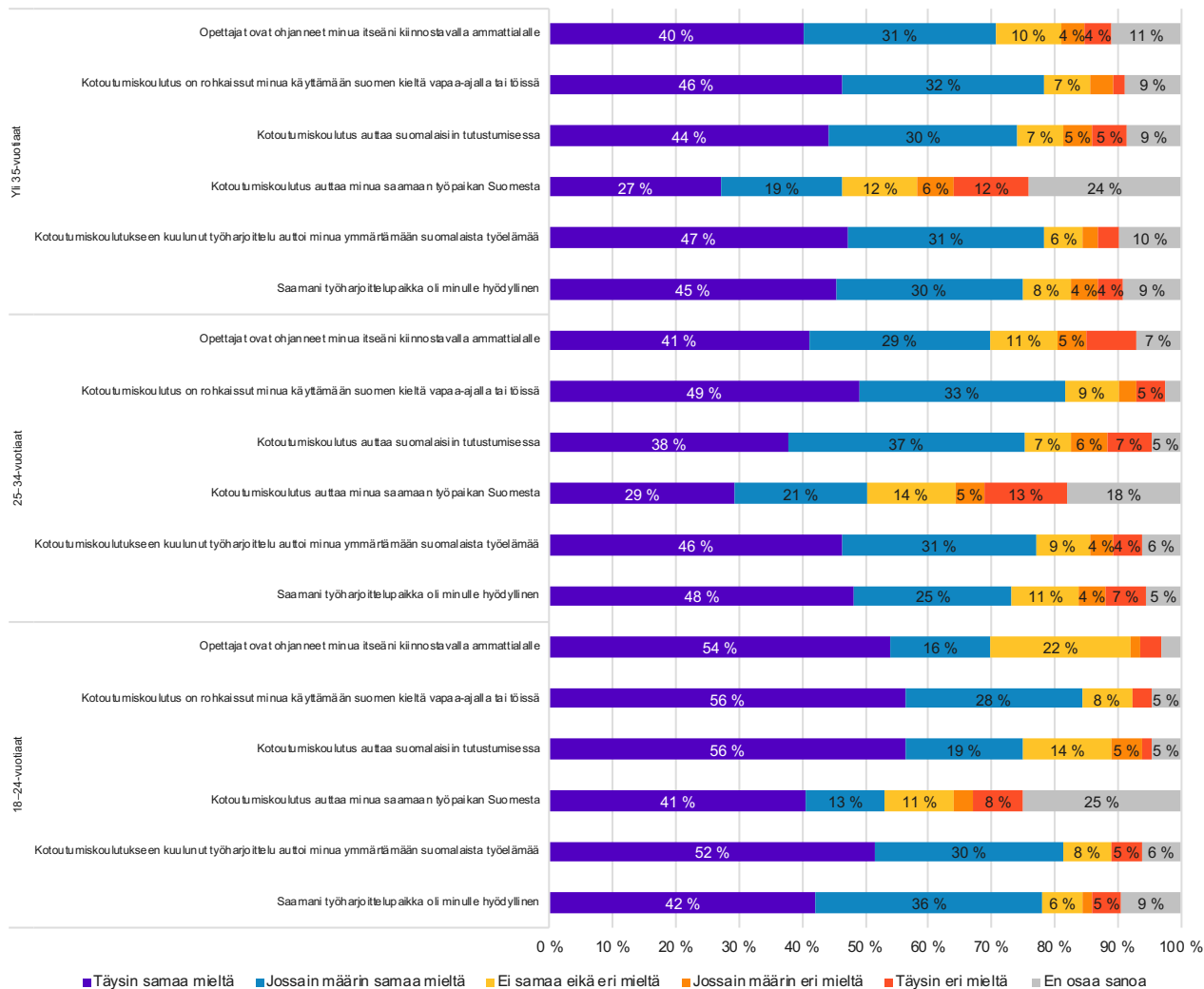
Koulutustausta

Kysymys 22. Miten kotoutumiskoulutus on auttanut sinua alla olevien asioiden suhteen?

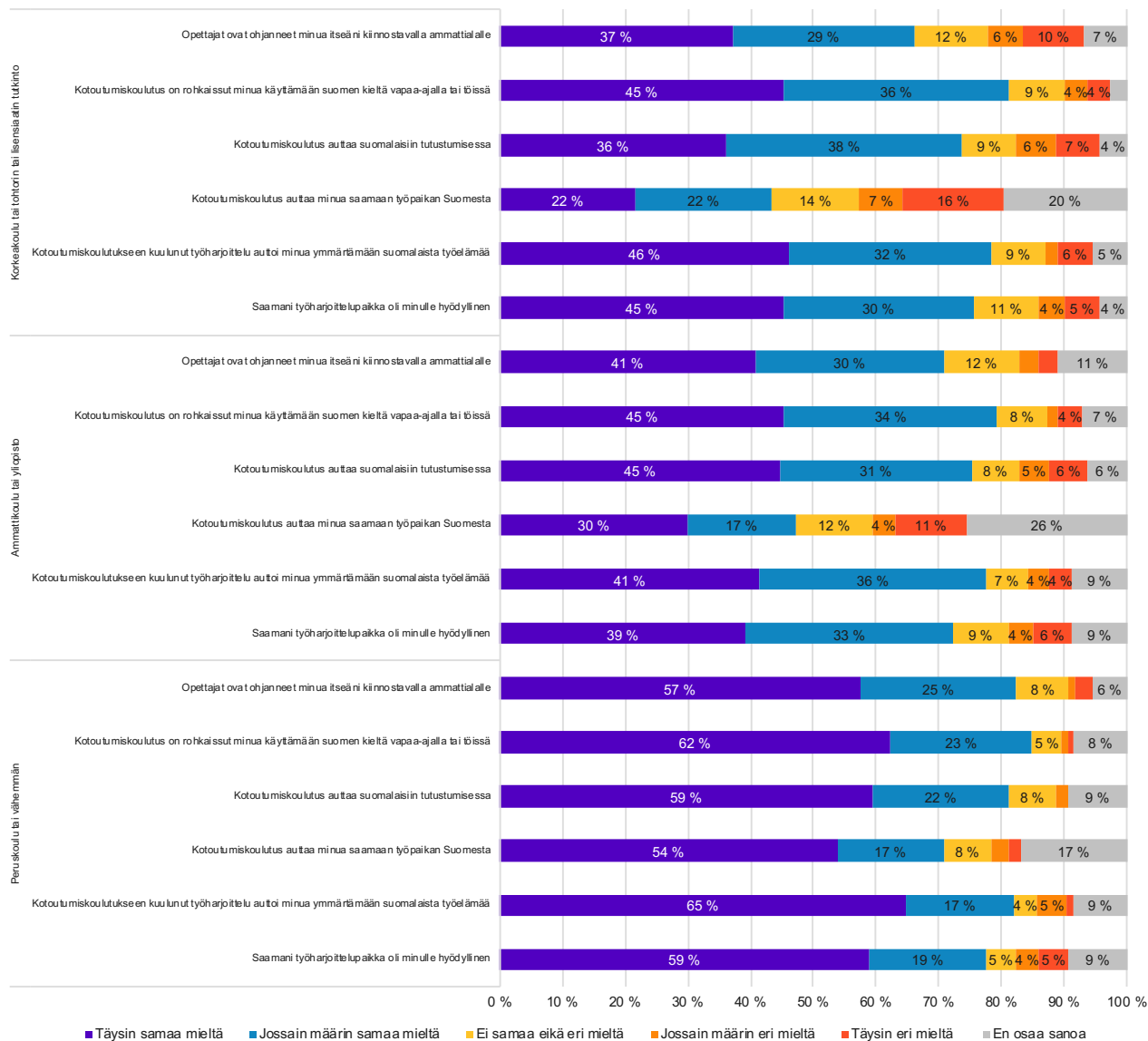
Ikäryhmä

Maaryhmät

Koulutustausta

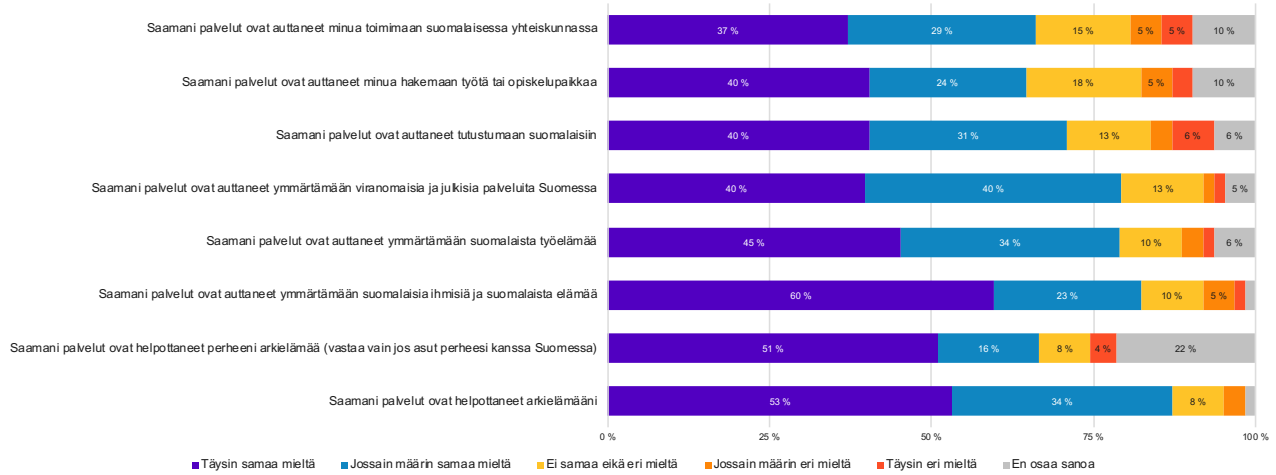

3.4 Kokemukset kaikista kotoutumispalveluista, kotoutuminen ja tulevaisuuden suunnitelmat

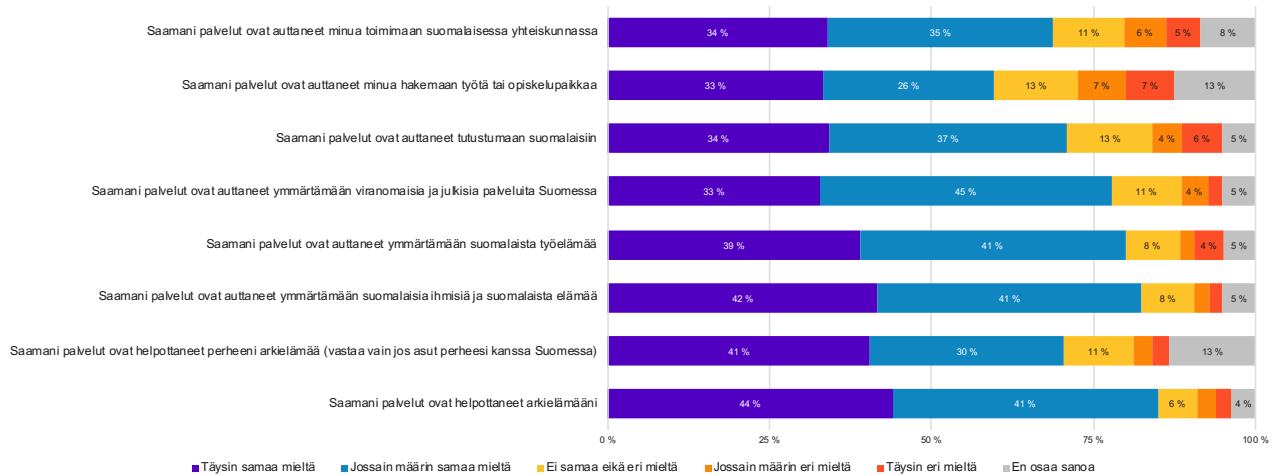
Kysymys 24. Kun ajattelet kaikkia edellä käsiteltyjä, saamiasi viranomaispalveluita (myös kotoutumiskoulutus, jossa nyt olet), miten arvioisit näiden hyötyjä ja vaikutuksia itsellesi ja perheellesi?

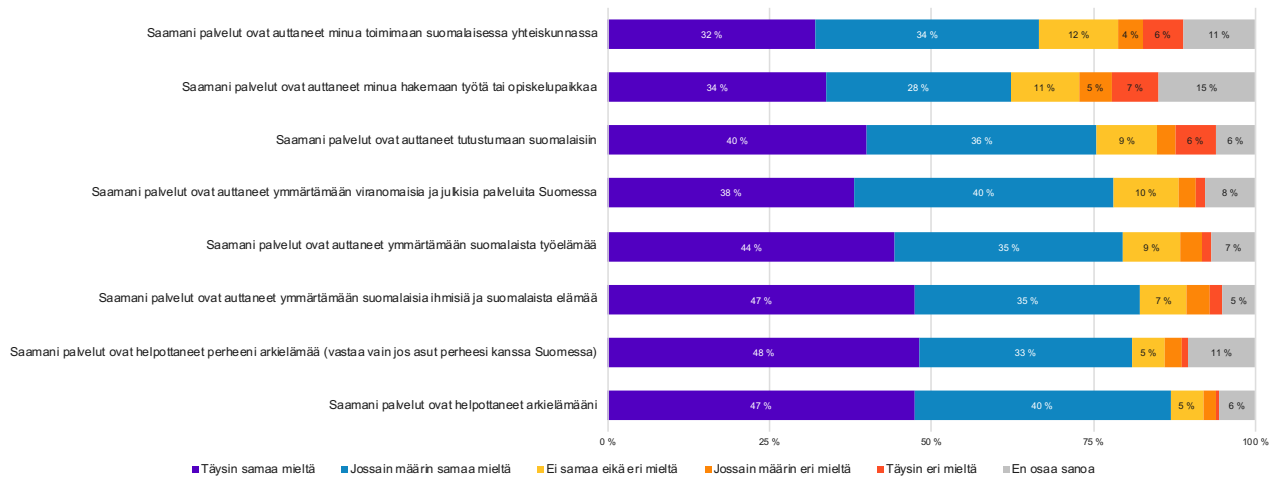
Ikäryhmä 18-24

Ikäryhmä 25-34

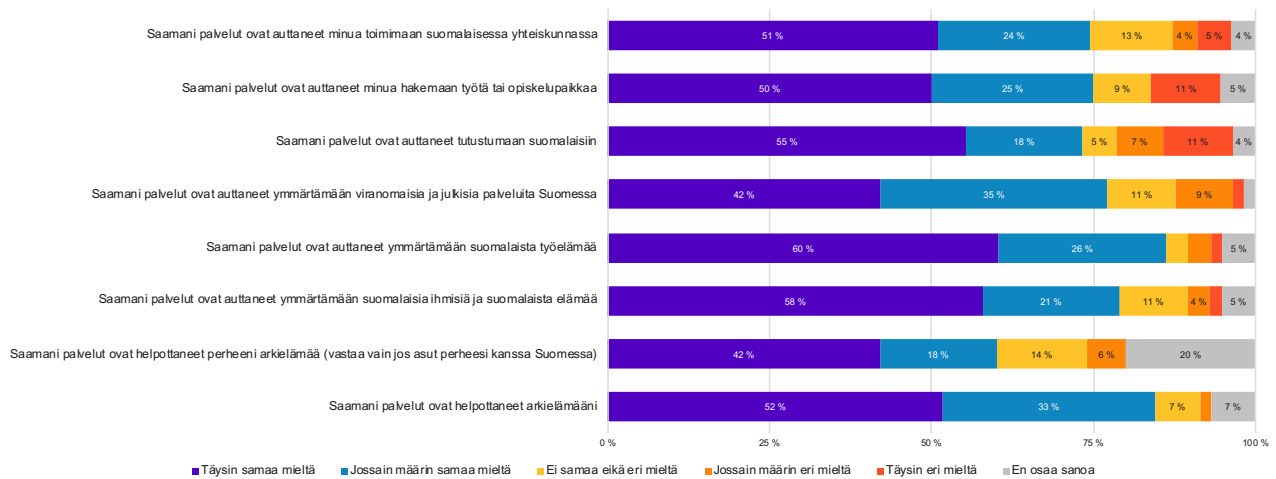
Ikäryhmä yli 35

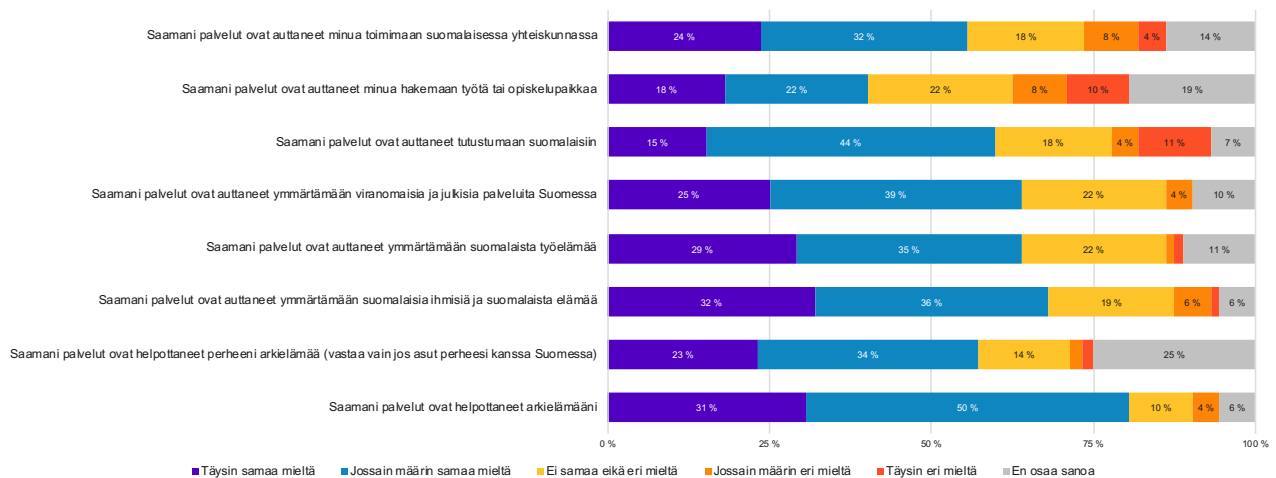
Aasia

Afriikka

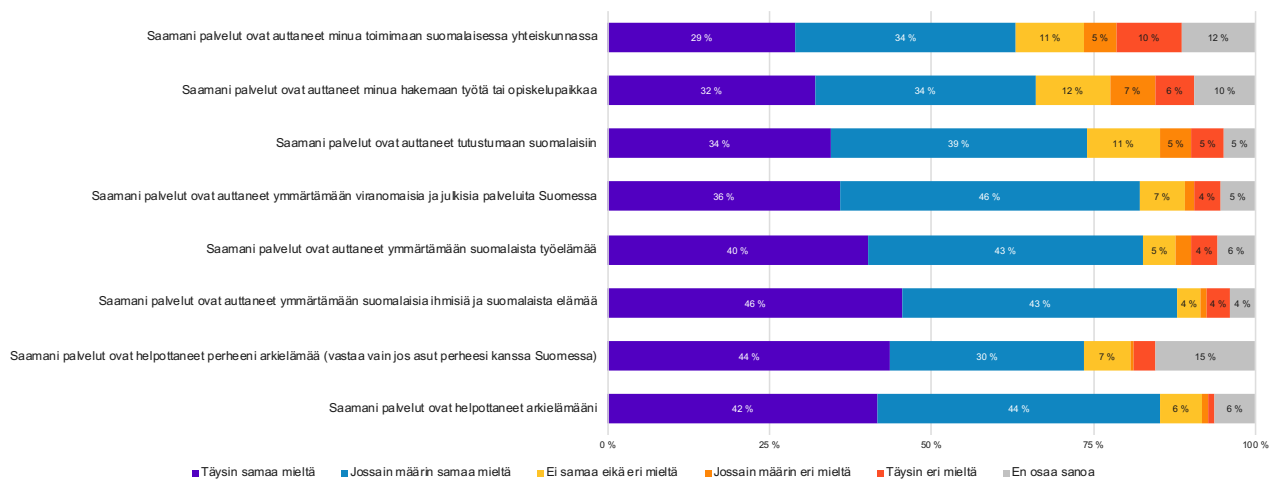
EU

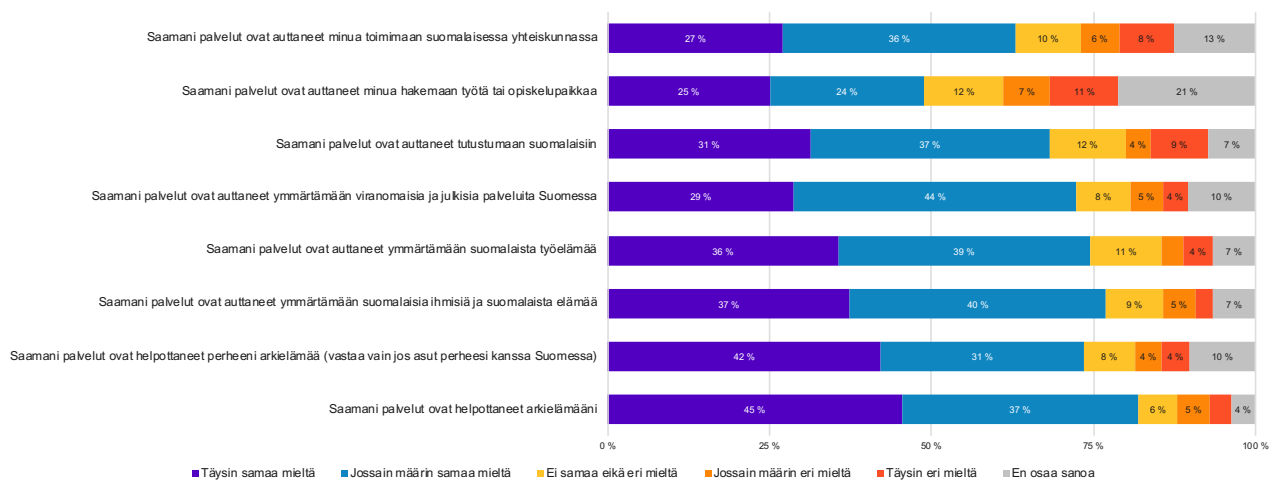
Latinalainen Amerikka

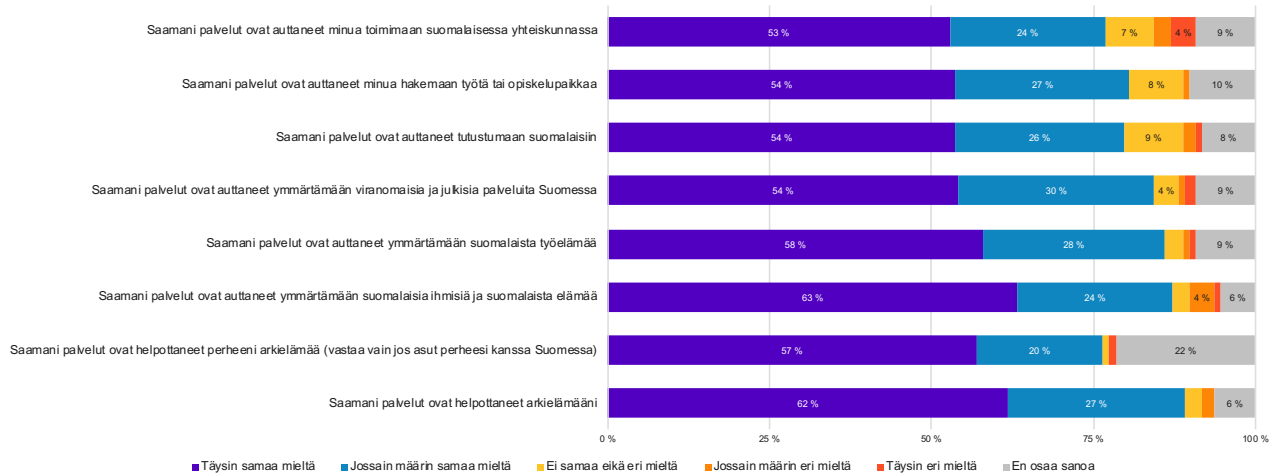
Lähi-itä

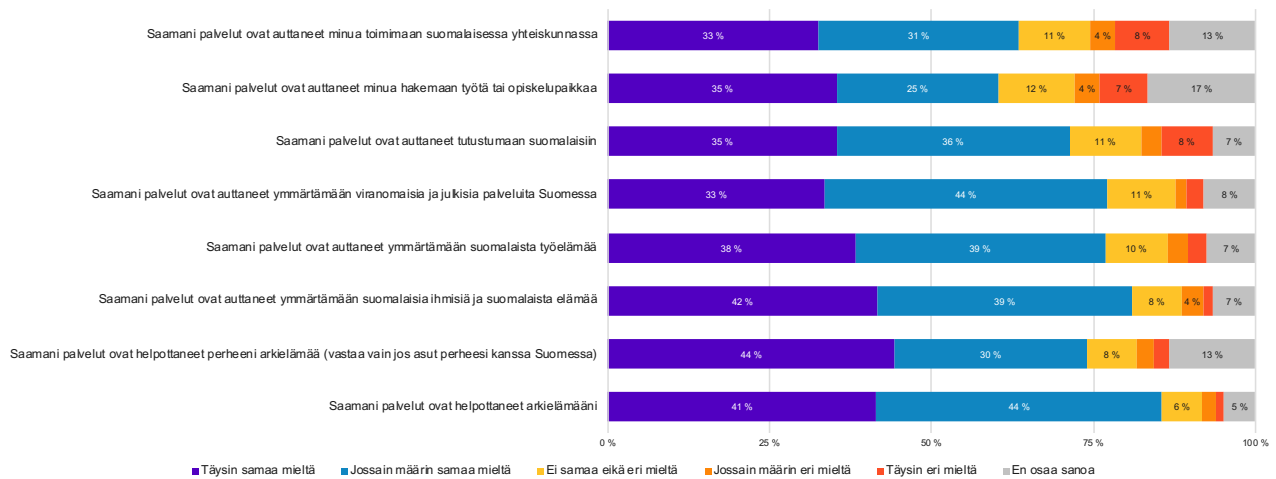
Venäjä

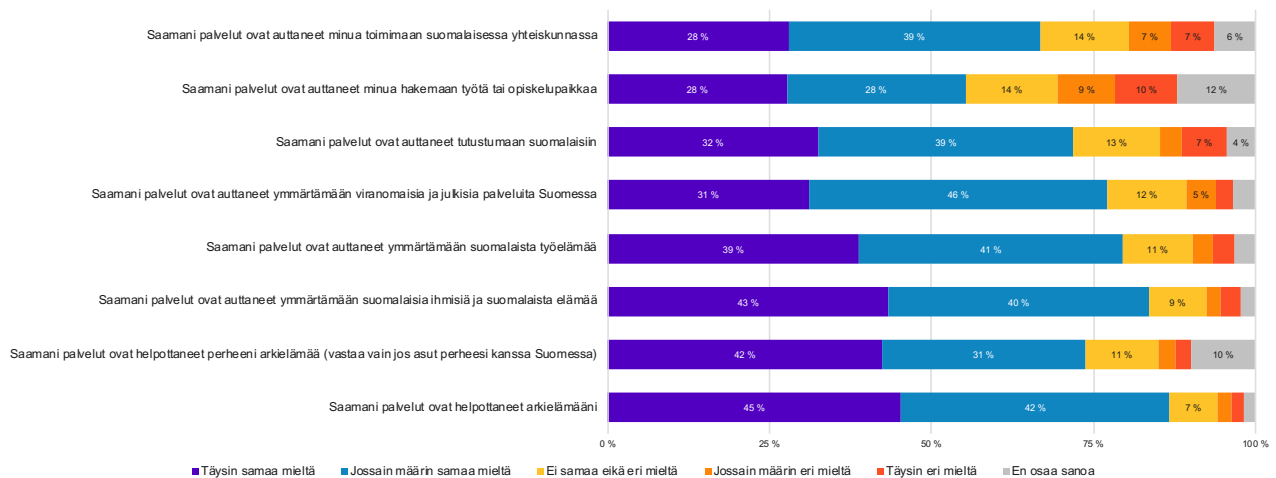
Peruskoulu

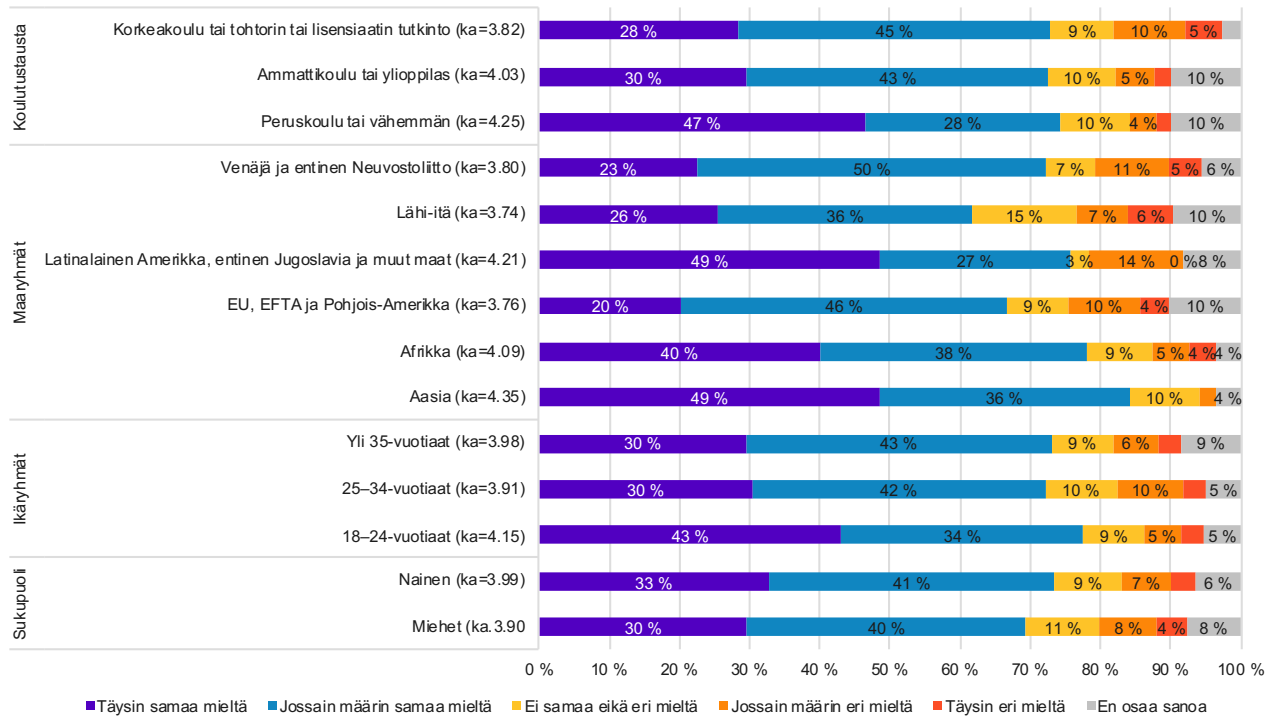
Ammattikoulu

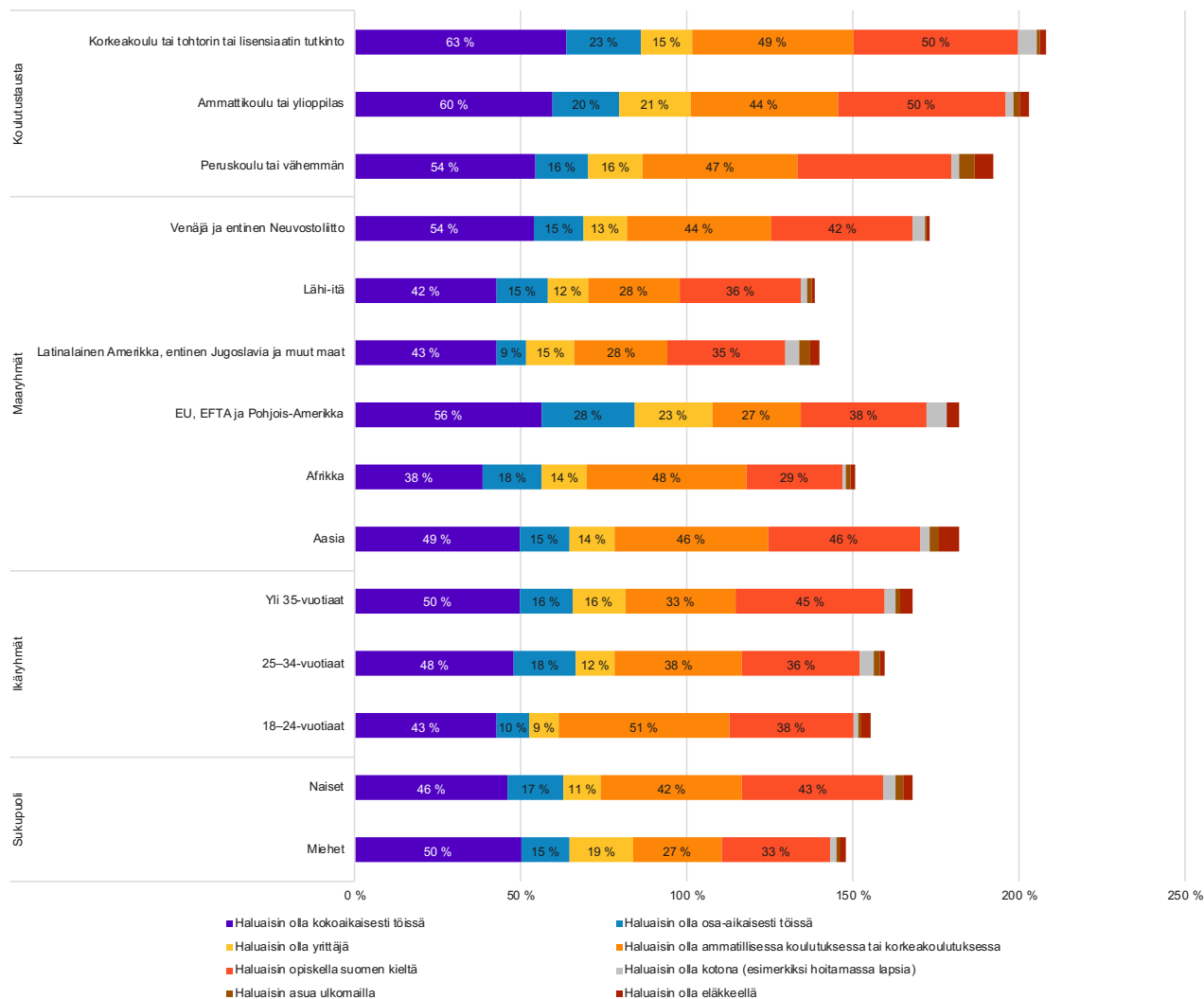
Korkeakoulu

Kysymys 25. Kotoutumispalveluiden tavoitteena on edistää sinun mahdollisuuksiasi osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Mitä ajattelet seuraavasta väitteestä: Olen saanut kotoutumispalveluissa riittävän suomen kielen taidon ja ymmärryksen siitä, miten Suomessa toimitaan (jotta osaat toimia yhteiskunnassa ja esimerkiksi hakea töitä)?

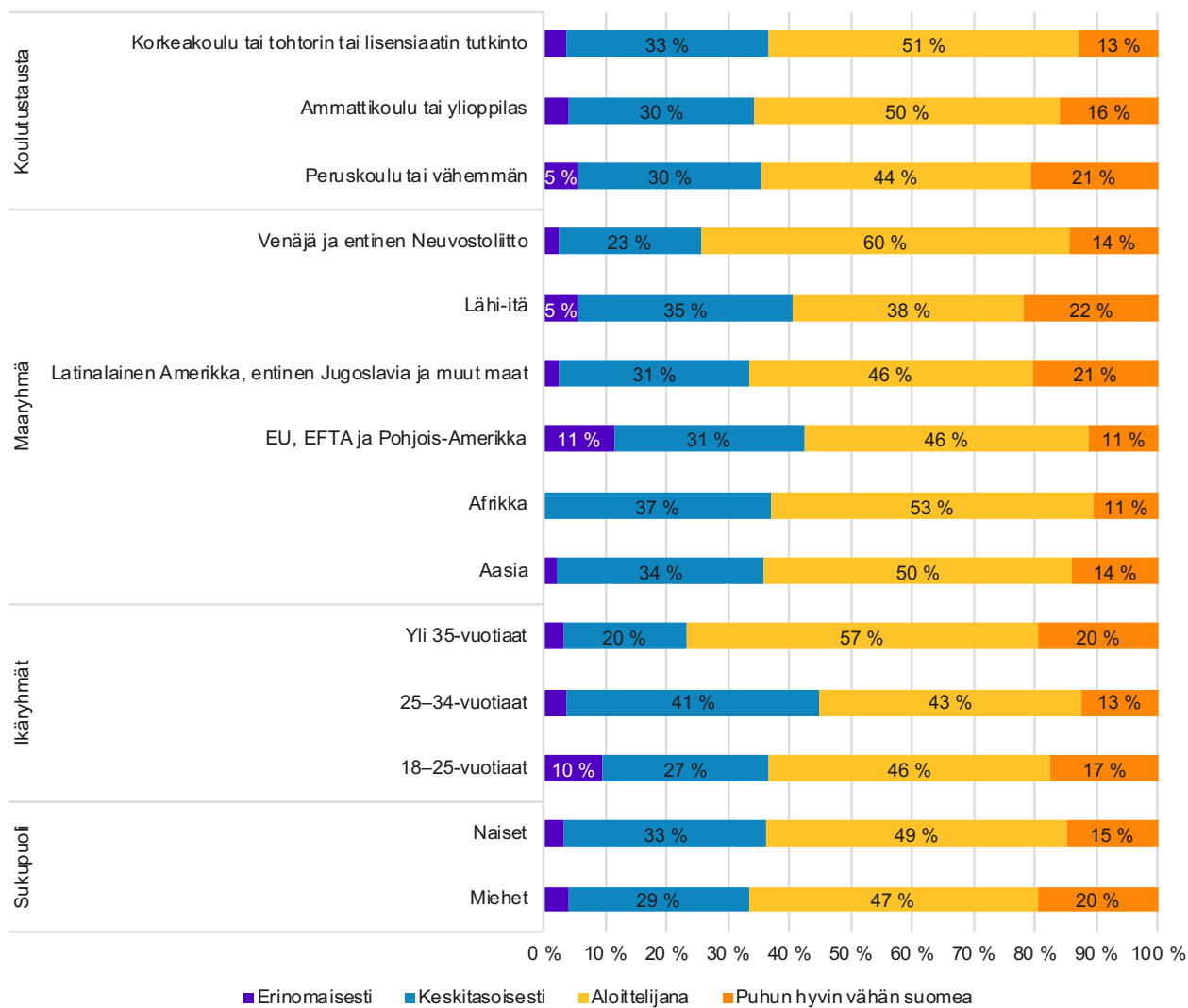

Kysymys 26. Ajattele itseäsi vuosi sen jälkeen, kun nykyinen kotoutumiskoulutus on päättynyt. Mitä toivoisit tekeväsi silloin? (Voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

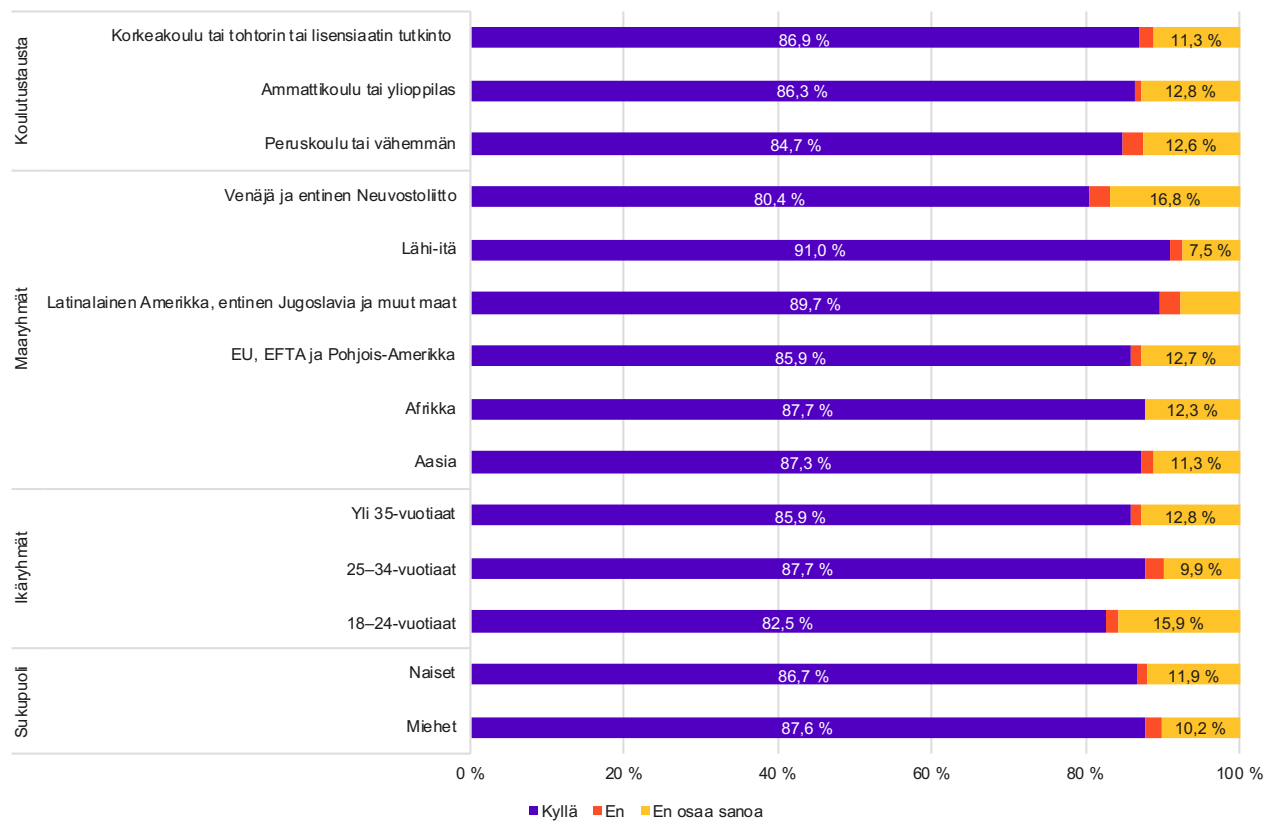

Muut kokemukset

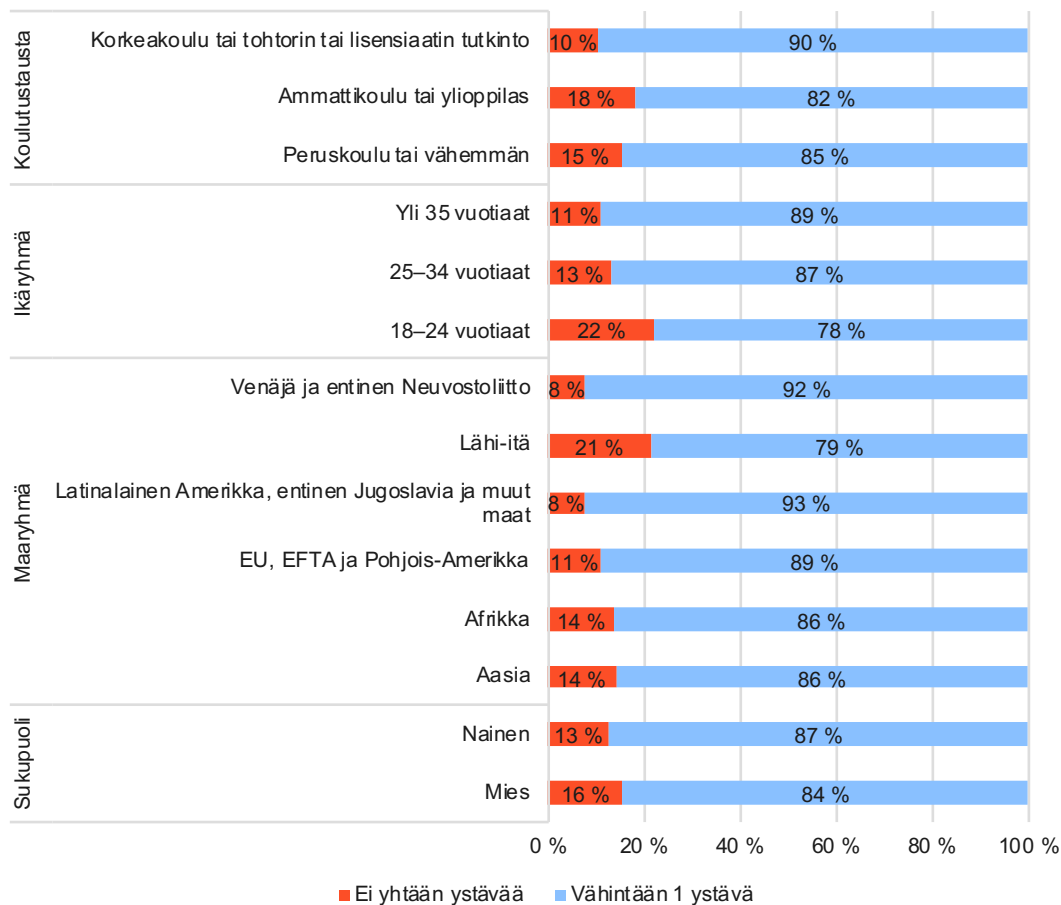
28. Kuinka hyvin puhut suomen tai ruotsin kieltä?

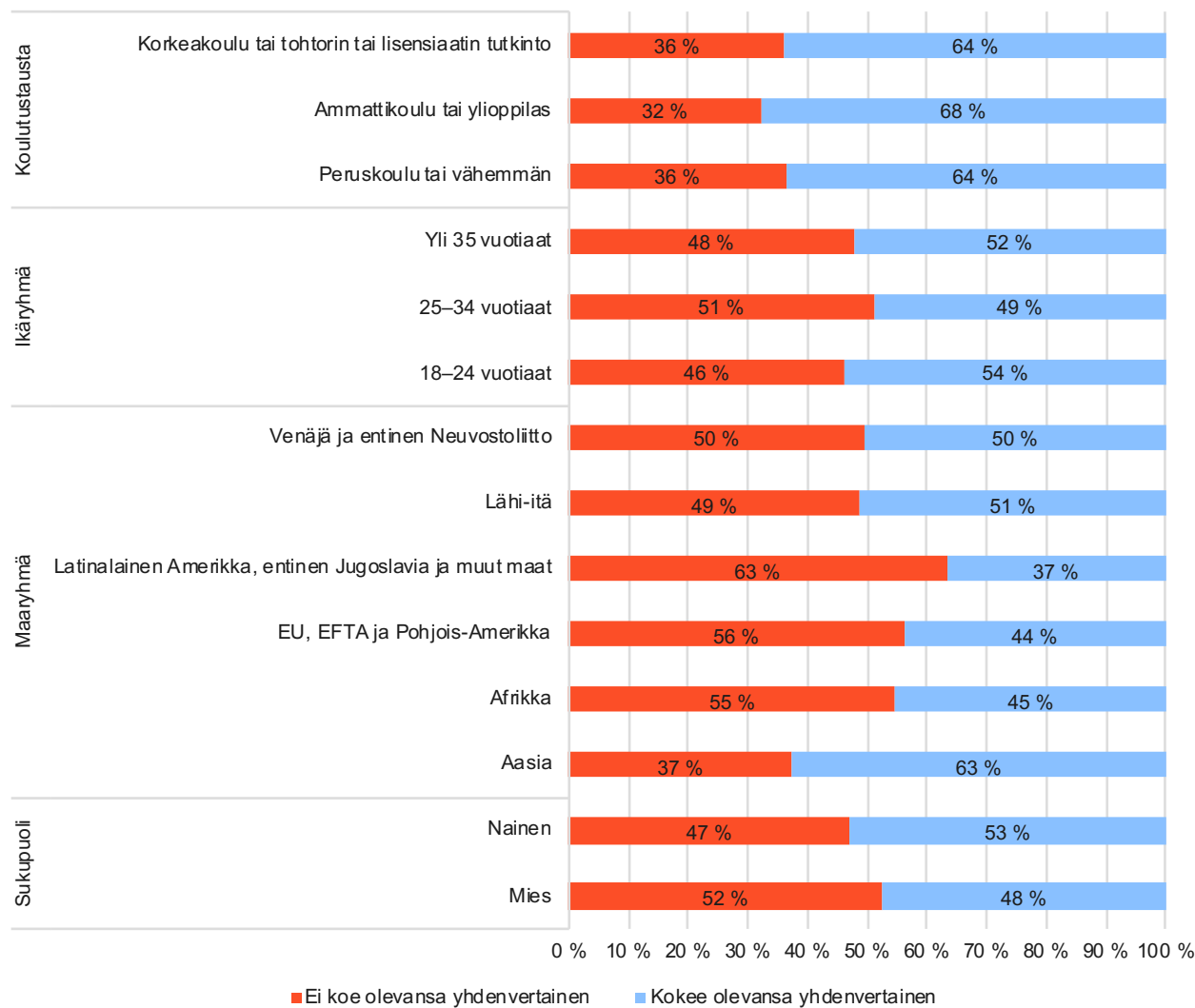
Kysymys 29. Ajatteletko, että Suomi voisi olla uusi kotimaasi?

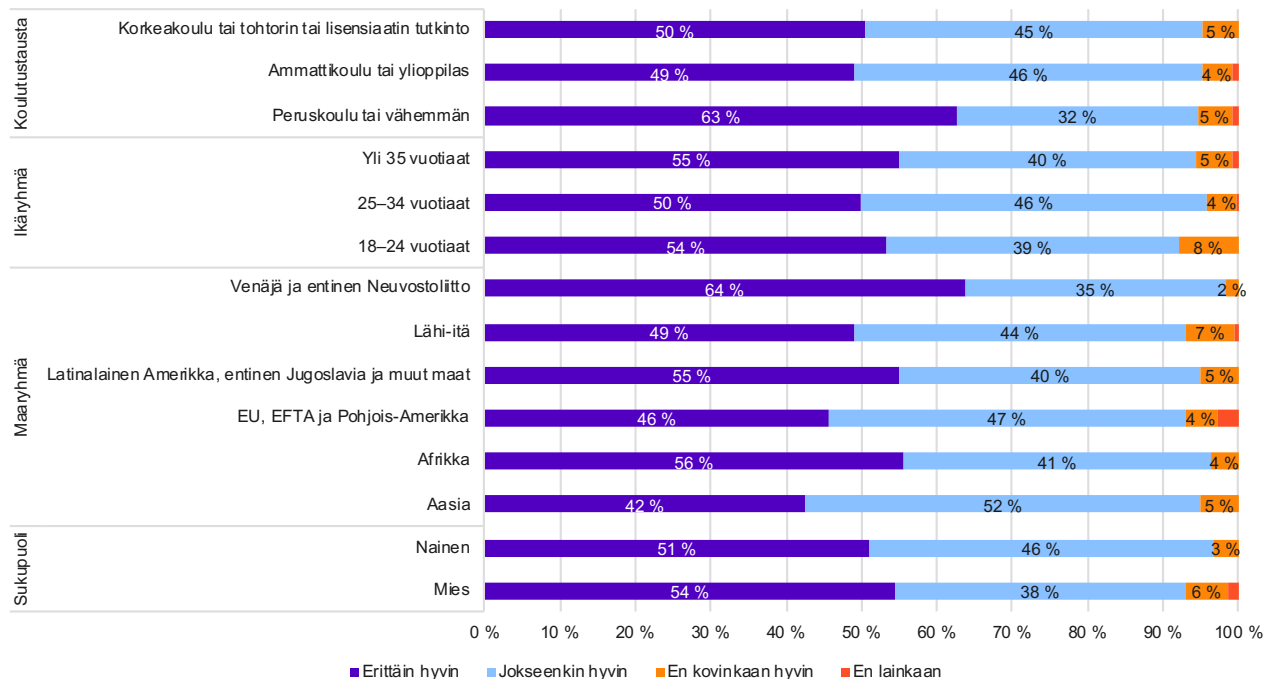
30. Kuinka monta Suomessa asuvaa ystävää sinulla on? Laske mukaan ne, joihin voit luottaa ja jotka voivat auttaa sinua, kun olet avun tarpeessa.

31. Silloin kun yhteiskunta on yhdenvertainen, eivät henkilöön liittyvät tekijät kuten uskonto tai syntymämaa vaikuta hänen mahdollisuuksiin saada työtä, päästä koulutukseen tai saada palveluita. Mitä mieltä olet seuraavan väitteen kanssa: Olen yhdenvertainen muiden Suomessa asuvien henkilöiden kanssa.

32. Kuinka hyvin viihdyt Suomessa?

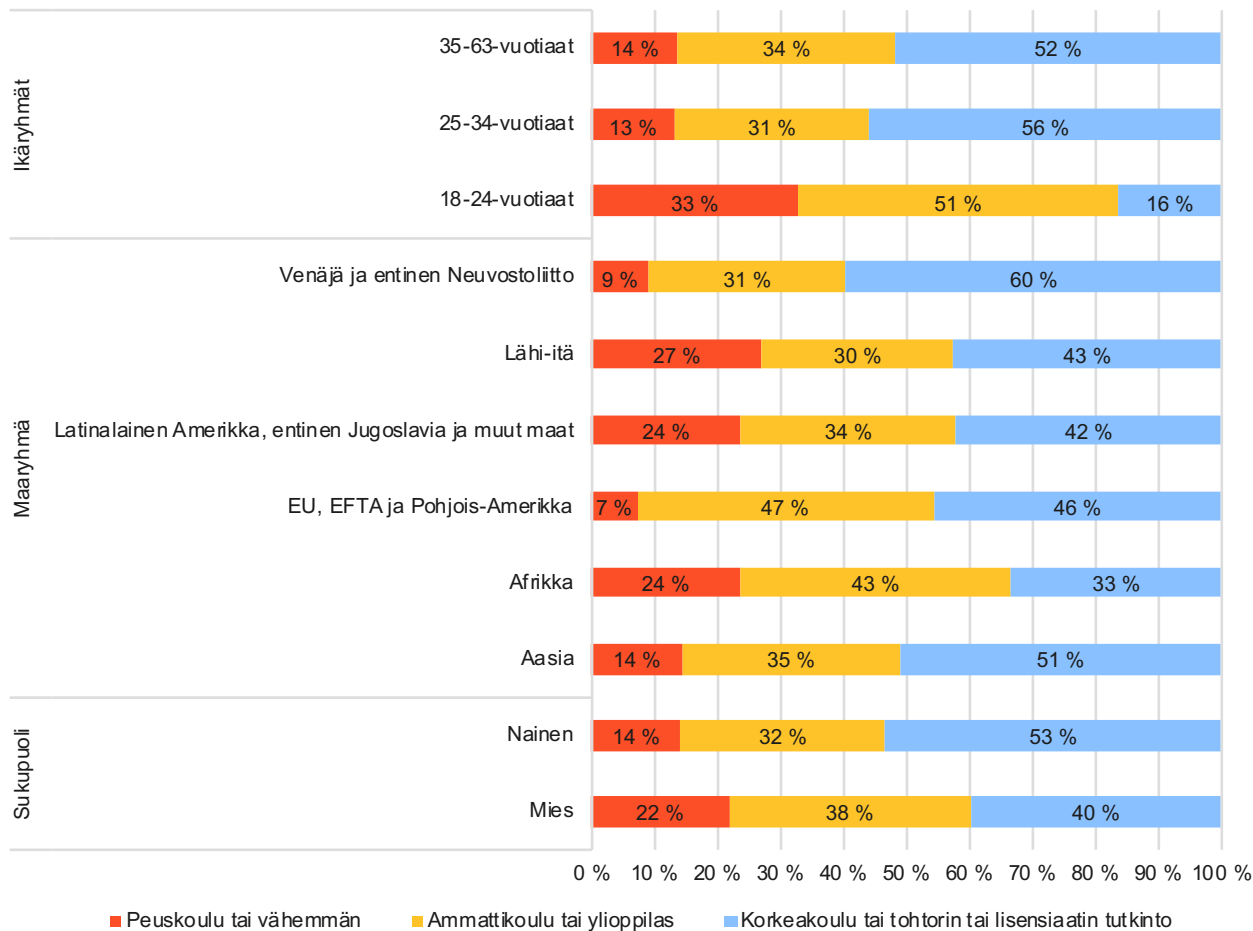
33. Mitkä asiat ovat mielestäsi auttaneet sinua eniten asettumaan ja elämään Suomessa? Voit valita enintään viisi alla olevista vaihtoehdoista

	Miehet	Naiset	Aasia	Afrikka	EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat	Lähi-itä	Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	18-24-vuotiaat	25-35-vuotiaat	Yli 35-vuotiaat	Peruskoulu tai vähemmän	Ammattikoulu	Korkeakoulu tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinto
Suomen kielen oppiminen	54 %	66 %	71 %	56 %	65 %	46 %	58 %	65 %	65 %	63 %	60 %	85 %	80 %	76 %
Suomalaisen yhteiskunnan turvallisuus	50 %	53 %	63 %	44 %	41 %	35 %	58 %	50 %	45 %	53 %	51 %	59 %	68 %	69 %
Olen saanut oikeanlaisia terveyspalveluita	50 %	53 %	40 %	41 %	18 %	13 %	40 %	14 %	34 %	28 %	28 %	41 %	40 %	37 %
Olen saanut oikeanlaisia viranomaispalveluita (kuten neuvontaa ja ohjausta tai kotoutumiseen liittyviä palveluita)	19 %	23 %	29 %	32 %	16 %	16 %	18 %	20 %	21 %	22 %	22 %	29 %	29 %	26 %
Olen löytänyt sopivan asunnon	18 %	20 %	17 %	26 %	28 %	10 %	21 %	17 %	24 %	21 %	17 %	32 %	24 %	23 %
Viihdyn asuinalueellani	20 %	22 %	18 %	11 %	29 %	15 %	22 %	26 %	14 %	21 %	25 %	40 %	23 %	27 %
Lasten pääsy kouluun tai opiskelun (jos sinulla on lapsia)	18 %	30 %	27 %	18 %	21 %	19 %	31 %	25 %	8 %	21 %	34 %	37 %	32 %	33 %
Perheen oleminen Suomessa	26 %	31 %	32 %	22 %	22 %	19 %	31 %	35 %	30 %	25 %	33 %	42 %	35 %	38 %
Minun tai perheen taloudellinen tilanne on hyvä	13 %	18 %	24 %	7 %	26 %	9 %	11 %	18 %	18 %	18 %	15 %	13 %	18 %	26 %
Suomalaiset ovat kohdelleet minua ystävällisesti	23 %	27 %	30 %	14 %	33 %	13 %	26 %	26 %	21 %	24 %	28 %	38 %	26 %	35 %
Suomalaisiin ihmisiin tutustuminen	16 %	18 %	25 %	16 %	13 %	6 %	19 %	12 %	21 %	16 %	15 %	32 %	20 %	18 %
Suomalaisten ihmisten ja tapojen ymmärtäminen	17 %	20 %	27 %	12 %	15 %	15 %	15 %	21 %	20 %	19 %	18 %	22 %	29 %	22 %
Suomalaisen yhteiskunnan toiminnan ymmärtäminen	13 %	20 %	26 %	15 %	18 %	15 %	14 %	16 %	21 %	18 %	16 %	19 %	21 %	24 %
Kokemus siitä, että olen yhdenvertainen muiden Suomessa asuvien kanssa	16 %	15 %	25 %	18 %	7 %	7 %	18 %	8 %	15 %	17 %	13 %	28 %	14 %	19 %
Omat harrastukseni	13 %	14 %	14 %	15 %	29 %	9 %	10 %	11 %	15 %	15 %	12 %	16 %	20 %	15 %
Järjestön tai muun yhteisön vapaa-ajan toimintaan osallistuminen	6 %	5 %	7 %	8 %	7 %	4 %	6 %	3 %	0 %	7 %	7 %	7 %	5 %	10 %
Omasta maasta tulneiden maahanmuuttajien tuki	6 %	10 %	13 %	7 %	4 %	6 %	5 %	12 %	6 %	10 %	7 %	9 %	10 %	13 %
Työn tekeminen	22 %	16 %	25 %	11 %	30 %	19 %	15 %	14 %	21 %	19 %	17 %	23 %	24 %	23 %
Ei mikään	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	0 %	1 %	0 %	3 %	0 %	1 %

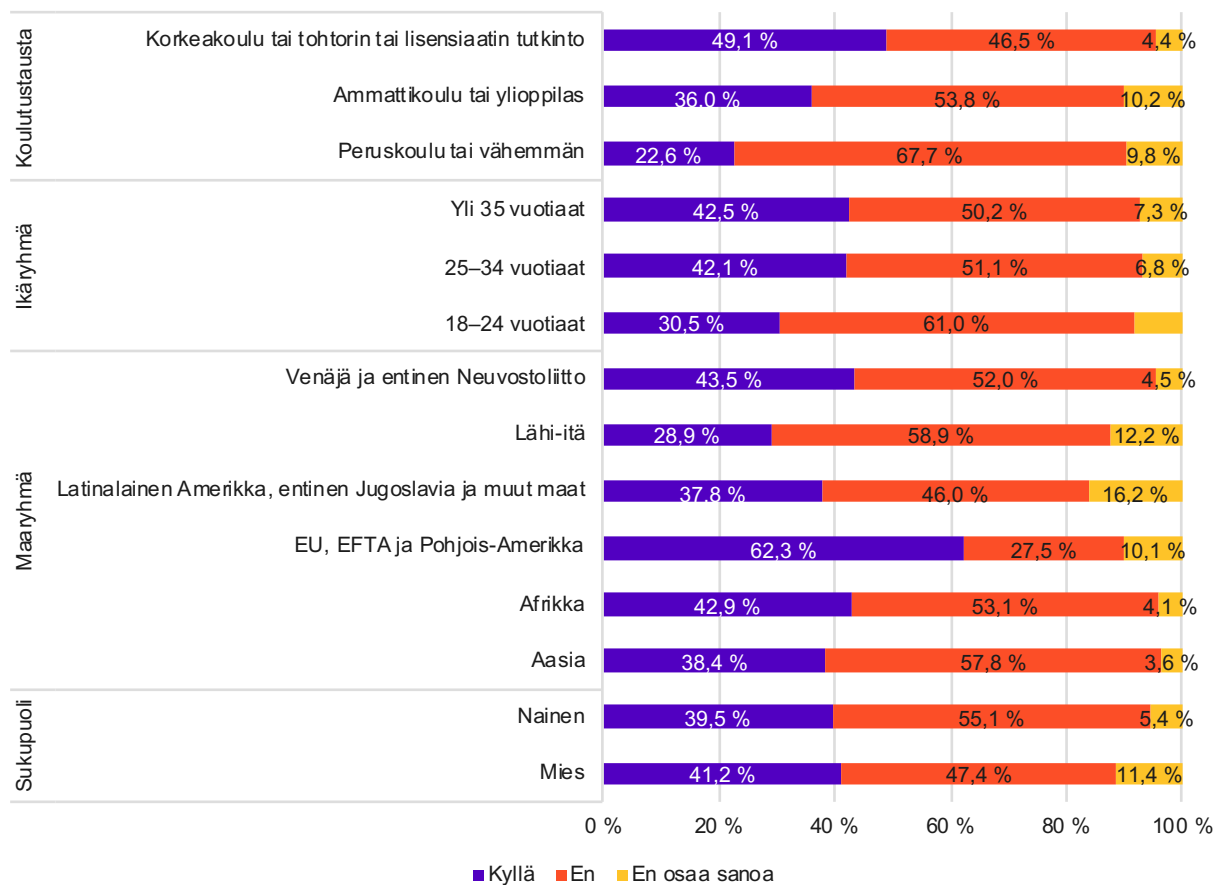
34. Mitkä asiat ovat mielestäsi eniten vaikeuttaneet sinun asettautumista ja elämistä Suomessa? Voit valita enintään viisi alla olevista vaihtoehtoista.

	Miehet	Naiset	Aasia	Afrikka	EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka	Latinalainen Amerikka, entinen Jugoslavia ja muut maat	Lähi-itä	Venäjä ja entinen Neuvostoliitto	18-24-vuotiaat	25-35-vuotiaat	Yli 35-vuotiaat	Peruskoulu tai vähemmän	Ammatikoulu	Korkeakoulu tai tohtorin tai lisensiaatin tutkinto
En ole oppinut riittävästi suomen kieltä	43 %	52 %	55 %	36 %	55 %	38 %	36 %	66 %	45 %	47 %	54 %	55 %	61 %	67 %
Suomalaisen yhteiskunnan turvattuus	1 %	3 %	2 %	4 %	0 %	3 %	3 %	2 %	6 %	2 %	2 %	4 %	3 %	2 %
Saamani terveyspalvelut eivät ole olleet riittäviä	6 %	8 %	8 %	1 %	7 %	3 %	8 %	10 %	6 %	7 %	9 %	7 %	7 %	13 %
Saamani muut viranomaispalvelut (kuten neuvonta ja ohjaus, kotoutumiseen liittyvät muut palvelut) eivät ole olleet riittäviä	6 %	8 %	7 %	8 %	12 %	7 %	5 %	11 %	14 %	8 %	8 %	9 %	9 %	12 %
Minä tai perheeni emme ole löytäneet sopivaa asuntoa	5 %	5 %	6 %	7 %	2 %	4 %	8 %	0 %	3 %	6 %	4 %	10 %	5 %	4 %
En viihdy asuinalueellani	7 %	4 %	5 %	4 %	2 %	0 %	10 %	3 %	5 %	6 %	4 %	8 %	4 %	8 %
Lapseni eivät ole päässeet opiskelemaan (jos sinulla on lapsia)	1 %	1 %	1 %	0 %	0 %	1 %	3 %	0 %	0 %	1 %	1 %	0 %	2 %	2 %
Perheeni tai osa perheestäni ei ole päässyt Suomeen (perheenjäsenilläni ei ole oleskelulupaa tai perheen yhdistäminen ei ole onnistunut)	5 %	5 %	9 %	3 %	4 %	0 %	5 %	4 %	0 %	6 %	7 %	9 %	5 %	7 %
Minun tai perheeni huono taloudellinen tilanne	10 %	6 %	6 %	3 %	11 %	6 %	10 %	5 %	6 %	8 %	7 %	8 %	10 %	8 %
Suomalaiset ovat kohdelleet minua epäystävällisesti	4 %	4 %	6 %	11 %	4 %	3 %	4 %	1 %	8 %	5 %	2 %	2 %	5 %	7 %
En ole tutustunut suomalaisiin ihmisiin	11 %	9 %	9 %	15 %	9 %	0 %	10 %	13 %	16 %	10 %	9 %	10 %	13 %	13 %
En ymmärrä suomalaisia ihmisiä tai tapoja riittävästi	14 %	11 %	15 %	19 %	10 %	7 %	10 %	9 %	15 %	10 %	12 %	19 %	20 %	10 %
En ymmärrä suomalaisen yhteiskunnan toimintaa riittävästi	8 %	9 %	6 %	15 %	2 %	3 %	9 %	10 %	11 %	8 %	8 %	14 %	10 %	9 %
Kokemus siitä, että en ole yhdenvertainen muiden Suomessa asuvien kanssa	7 %	13 %	11 %	15 %	6 %	6 %	8 %	17 %	14 %	13 %	9 %	10 %	13 %	18 %
Minulla ei ole harrastuksia	4 %	5 %	5 %	4 %	10 %	4 %	5 %	2 %	6 %	5 %	5 %	5 %	7 %	5 %
En ole saanut riittävästi tukea omasta maasta tulleilta maahanmuuttajilta	6 %	2 %	3 %	3 %	7 %	0 %	5 %	2 %	3 %	4 %	3 %	4 %	4 %	4 %
En ole saanut työtä	17 %	25 %	34 %	16 %	29 %	10 %	17 %	22 %	14 %	22 %	25 %	12 %	24 %	37 %

35. Mikä on korkein suorittamasi tutkinto?

37. Oletko ollut ennen tätä koulutusta työssä Suomessa tai ulkomailla? (Työllä tarkoitetaan kodin ulkopuolella tapahtuvaa työtä)

Liite 2 – Kyselyrunko

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn!

Haluamme selvittää, miten kotoutumispalvelut ovat autaneet sinua asettumaan ja elämään Suomessa. Tämä kysely on tarkoitettu kaikille niille, jotka ovat tällä hetkellä kotoutuskoulutuksessa. Kyselyyn vastaaminen kestää n. 30 min.

Kyselyn tarkoituksena on selvittää, miten Suomeen muuttaneet ulkomaalaiset ovat kokeneet kotoutumispalvelut ja miten hyödyllisiksi he ovat ne kokeneet. Tavoitena on, että saadun palautteen perusteella kotoutumispalvelut ovat tulevaisuudessa entistä paremmat.

Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä vastauksia välitetä kurssin opettajille tai muille osapuolille. Kyselyyn vastaaminen ei vaikuta oleskeluusi Suomessa.

Kysely tehdään Uudenmaan ELY-keskuksen Kotona Suomessa -hankkeelle. Kyselyn toteuttaa Owal Group Oy

1. Mikä on äidinkieleni?

- ☐ Venäjä
- ☐ Arabia
- ☐ Thai
- ☐ Englanti
- ☐ Kundi
- ☐ Farsi
- ☐ Somali
- ☐ Muu, mikä?

2. Minä vuonna olet syntynyt?

3. Mikä on sukupuolesi?

- ☐ Nainen
- ☐ Mies
- ☐ Muu
- ☐ En halua kertoa

4. Asutko tällä hetkellä yksin?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

5. Keitä henkilöitä karrssasi asuu?

☐ Puoliso tai avopuoliso

☐ Lapsi tai lapsia

☐ Ystävä

☐ Vanhempi

☐ Muu sukulainen

☐ Joku muu henkilö

6. Missä asut, eli mikä on kotikuntasi Suomessa?

7. Kuinka monta vuotta olet asunut Suomessa?

8. Missä maassa olet syntynyt?

9. Ennen kuin ilmoittauduit TE-toimiston asiakkaaksi, saitko muilta viranomaisilta (esim. sosiaalitoimistosta, neuvontapisteestä, maistraatista) neuvoja ja tietoja seuraavista asioista:

	Kyllä	En	En osaa sanoa
Asettuminen Suomeen (esim. tarvittavat luvat ja rekisteröityminen kuntaan)	☐	☐	☐
Perustietoa Suomesta (esim. kulttuuri, lait, uskonnot, tärkeät viranomaiset)	☐	☐	☐
Elämä Suomessa (esim. työ ja yrittäjyys, kielet, asuminen, koulutus, terveys, vapaa-aika)	☐	☐	☐

10. Mieti edellä mainittuja tietoja ja neuvoja, joita sait viranomaisilta ennen TE-toimiston asiakkaaksi ilmoittautumista. Miten arvioit näiden tietojen ja neuvojen hyödyllisyyttä ja merkitystä sinulle? Sinun ei tarvitse vastata alla oleviin kysymyksiin, jos et saanut tietoja tai neuvontaa muilta viranomaisilta ennen TE-toimiston asiakkaaksi ilmoittautumista.

	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Tietoja ja neuvoja oli helposti saatavilla	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani tiedot ja neuvot olivat helposti ymmärrettäviä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani tiedot ja neuvot olivat riittäviä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani tiedot ja neuvot ovat auttaneet minua	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoja ja neuvoja antaneet viranomaiset olivat ystävällisiä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Osaan etsiä internetistä tietoa suomalaisten viranomaisten palveluista	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Osaan käyttää suomalaisten viranomaisten palveluita, jotka ovat internetissä (esimerkiksi KELA tai TE-toimisto)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Tunnetko Tervetuloa Suomeen -oppaan?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ En osaa sanoa

12. Kuinka samaa mieltä olet seuraavan väittämän kanssa: Tervetuloa Suomeen -opas oli mielestäni hyödyllinen?

Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Mistä asioista olisit kaivannut lisää ohjausta ja neuvontaa ennen TE-toimiston asiakkaaksi ilmoittautumista?

14. Kun tult TE-toimiston asiakkaaksi, selvitetiinkö sinulta seuraavia asioita ennen kotoutumiskoulutuksen aloittamista:

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
Aiempiä koulutustani ja työkokemustani	☐	☐	☐
Suomen tai ruotsin kielitaitoani	☐	☐	☐
Muuta kielitaitoani	☐	☐	☐
Kykyni opiskella (teitkö esimerkiksi matemaattisia tai kielellisiä testejä?)	☐	☐	☐
Lasterihoidon järjestämistä työhön tai koulutukseen osallistumista varten	☐	☐	☐
Omaa terveydentilaani	☐	☐	☐
Perheenjäsenten terveydentilaa	☐	☐	☐
Omaa tai perheen asuntotilannetta	☐	☐	☐
Estäkö koulutukseen tai työhön osallistumiselle	☐	☐	☐

15. Mieti asioita, joita sinulta selvitetiin, kun tult TE-toimiston asiakkaaksi. Miten tilanteesi selvittäminen sujui kaiken kaikkiaan?

	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Ymmärsin, miksi lähetöilannettani selvitetiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lähetöilannettani selvitetiin kielellä, jota ymmärsin (keskustelussa käytettiin esimerkiksi tulkkia tai ymmärsin kieltä muuten riittävästi)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lähetöilannettani selvitetiin riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minut ohjattiin minulle sopivaan koulutukseen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lähetöilannettani selvittäneet asiantuntijat olivat ystävällisiä	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Onko sinulle tehty ennen kotoutumiskoulutuksen aloittamista TE-toimistossa kotoutumissuunnitelma, jossa on sovittu sinulle sopivista työllistymiseen ja kielen oppimiseen liittyvistä palveluista?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ En osaa sanoa

17. Tunnetko kotoutumissuunnitelman sisällön?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ En osaa sanoa

18. Arvioi seuraavia väitteitä, jotka koskevat TE-toimistossa tehtyä kotoutumissuunnitelmaa.

	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Tiedän, miksi minulle on tehty kotoutumissuunnitelma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyin vaikuttamaan kotoutumissuunnitelmani sisältöön	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Virkailija kuunteli ja ymmärsi ilanteeni	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotoutumissuunnitelma tehtiin kielellä, jota ymmärsin (keskustelussa käytettiin esimerkiksi tulkkia tai ymmärsin kieltä muuten riittävästi)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Virkailija oli ystävällinen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotoutumissuunnitelmassa on mielestäni oikeat asiat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Virkailija kertoi minulle kotoutumiskoulutuksen sisällöstä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotoutumissuunnitelmaa tehdessä minulle kerrottiin kotoutumiskoulutuksen jälkeisistä vaihtoehdoista	☐	☐	☐	☐	☐	☐

19. Mitä kotoutumissuunnitelman laadinnassa olisi voinut tehdä paremmin?

20. Kuinka kauan sinä odotit kotoutumiskoulutukseen pääsyä?

21. Anvioli seuraavaksi, miten nykyinen kotoutumiskoulutus on sujunut. Vastauksesi ovat luottamuksellisia eikä niitä luovuteta eteenpäin koulutuksen järjestäjälle tai opettajalle.

	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Elämäntilanteeni on ollut sellainen, että minun on ollut helppo osallistua koulutukseen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Odotuskausi tähän koulutukseen oli sopiva	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotoutumiskoulutuksen järjestämispaikka on sijainniltaan minulle hyvä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani suomen kielen opetus on ollut riittävää	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani suomalaista yhteiskuntaa ja työelämää koskeva opetus on ollut riittävää	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotoutumiskoulutuksessa opiskellaan minulle hyödyllisiä asioita	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Työharjoittelu on ollut riittävää	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minua kohdeltiin hyvin työharjoittelupaikassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opettajat ovat olleet ystävällisiä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opettajat ovat tunnistaneet työelämän kannalta tärkeät taitoni	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut opettajilta riittävästi neuvontaa työnhakuun ja ammatinvalintaan liittyen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut opettajilta tietoa siitä, miten voin kehittää kielitaitoani koulutuksen päättymisen jälkeen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Opettaja on kertonut minulle kotoutumiskoulutuksen jälkeisistä vaihtoehtoista (esimerkiksi opiskelun tai työhön hakemisesta)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
22. Miten kotoutumiskoulutus on auttanut sinua alla olevien asioiden suhteen? Vastauksesi ovat luottamuksellisia eikä niitä luovuteta eteenpäin koulutuksen järjestäjälle tai opettajalle.						
	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Saamani työharjoittelupaikka oli minulle hyödyllinen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotoutumiskoulutukseen kuulunut työharjoittelu auttoi minua ymmärtämään suomalaista työelämää	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotoutumiskoulutus auttaa minua saamaan työpaikan Suomesta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotoutumiskoulutus auttaa suomalaisin tutustumisessa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kotoutumiskoulutus on rohkaissut minua käyttämään suomen kieltä vapaa-ajalla tai töissä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opettajat ovat ohjanneet minua itseni kiinnostavalla ammattialalla	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23. Mitä kotoutumiskoulutuksessa olisi voinut tehdä enemmän tai paremmin?						

24. Kun ajattelet kaikkia edellä käsitellyjä, saamiasi viranomaispalveluita (myös kotoutumiskoulutus, jossa nyt olet), miten arvioisit näiden hyötyjä ja vaikutuksia itsellesi ja perheellesi?

	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Saamani palvelut ovat helpottaneet arkielämäni	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani palvelut ovat helpottaneet perheeni arkielämää (vastaa vain jos asut perheesi kanssa Suomessa)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani palvelut ovat auttaneet ymmärtämään suomalaisia ihmisiä ja suomalaista elämää	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani palvelut ovat auttaneet ymmärtämään suomalaista työtämää	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani palvelut ovat auttaneet ymmärtämään viranomaisia ja julkisia palveluita Suomessa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani palvelut ovat auttaneet tutustumaan suomalaisiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani palvelut ovat auttaneet minua hakemaan työtä tai opiskelupaikkaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Saamani palvelut ovat auttaneet minua toimimaan suomalaisessa yhteiskunnassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

25. Kotoutumispalveluiden tavoitteena on edistää sinun mahdollisuuksiasi osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Mitä ajattelet seuraavasta väitteestä: Olen saanut kotoutumispalveluissa riittävän suomen kielen taidon ja ymmärryksen siitä, miten Suomessa toimitaan (jotta osaat toimia yhteiskunnassa ja esimerkiksi hakea töitä)?

Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

26. Ajattele itsesi vuosi sen jälkeen, kun nykyinen kotoutumiskoulutus on päättynyt. Mitä toivoisit tekeväsi silloin? (Voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

- ☐ Haluaisin olla kokoaikaisesti töissä
- ☐ Haluaisin olla osa-aikaisesti töissä
- ☐ Haluaisin olla yrittäjä
- ☐ Haluaisin olla ammatillisessa koulutuksessa tai korkeakoulutuksessa
- ☐ Haluaisin opiskella suomen kieltä
- ☐ Haluaisin olla kotona (esimerkiksi hoitamassa lapsia)
- ☐ Haluaisin asua ulkomailla
- ☐ Haluaisin olla eläkkeellä
- ☐ Jotakin muuta, mitä?

27. Millaista viranomaisen palvelua tai apua tarvitset nyt tai olisit tarvinnut jo aiemmin, jotta kotoutuminen ja työllistyminen sujuisivat paremmin?

28. Kuinka hyvin puhut suomen tai ruotsin kieltä?

- ☐ Erinomaisesti: osaan käyttää suomea monipuolisesti eri tilanteissa (esim. pystyn hoitamaan asioita viranomaisten kanssa suomen kielellä)
- ☐ Keskitasoisesti: pystyn aktiivisesti osallistumaan keskusteluihin
- ☐ Alustajana: selviän yksinkertaisista arkisista tilanteista
- ☐ Puhun hyvin vähän suomea

29. Ajatteletko, että Suomi voisi olla uusi kotimaasi?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

30. Kuinka monta Suomessa asuvaa ystävää sinulla on? Laske mukaan ne, joihin voit luottaa ja jotka voivat auttaa sinua, kun olet avun tarpeessa.

- ☐ Ei yhtään
- ☐ 1-2
- ☐ 2-3
- ☐ 4-5
- ☐ Enemmän kuin 5

31. Silloin kun yhteiskunta on yhdenvertainen, eivät henkilöön liittyvät tekijät kuten uskonto tai syntymämaa vaikuta hänen mahdollisuuksiin saada työtä, päästä koulutukseen tai saada palveluita. Mitä mieltä olet seuraavan väitteen kanssa: Olen yhdenvertainen muiden Suomessa asuvien henkilöiden kanssa.

Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

32. Kuinka hyvin viihdyt Suomessa?

- ☐ Erittäin hyvin
- ☐ Jokaenkun hyvin
- ☐ Ei kovinkaan hyvin
- ☐ Ei lainkaan

33. Mitkä asiat ovat mielestäsi auttaneet sinua ennen asettumaan ja elämään Suomessa? Voit valita enintään viisi alla olevista vaihtoehdoista:

- ☐ Suomen kielen oppiminen
- ☐ Suomalaisen yhteiskunnan turvallisuus
- ☐ Olen saanut oikeanlaisia terveyspalveluita
- ☐ Olen saanut oikeanlaisia viranomaispalveluita (kuten neuvontaa ja ohjausta tai kotoutumiseen liittyviä palveluita)
- ☐ Olen löytänyt sopivan asunon
- ☐ Viihtyn asuinalueellani
- ☐ Lasten pääty koulun tai opiskelemaan (jos sinulla on lapsia)
- ☐ Perheeni oleminen Suomessa
- ☐ Minun tai perheeni taloudellinen tilanne on hyvä
- ☐ Suomalaiset ovat kohdelleet minua ystävällisesti
- ☐ Suomalaisin ihmisin tutustuminen
- ☐ Suomalaisen ihmisten ja tapojen ymmärtäminen
- ☐ Suomalaisen yhteiskunnan toiminnan ymmärtäminen
- ☐ Kokemus siitä, että olen yhdenvertainen muiden Suomessa asuvien kanssa
- ☐ Omat harrastukseni
- ☐ Järjestön tai muun yhteisön vapaa-ajan toimintaan osallistuminen
- ☐ Omasta maasta tulleiden maahanmuuttajien tuki
- ☐ Työ tekeminen
- ☐ Ei mikään
- ☐ Muu, mikä?

34. Mikä asiat ovat mielestäsi eniten vaikeuttaneet sinun asettautumista ja elämistä Suomessa? Voit valita enintään viisi alla olevista vaihtoehdoista:

- ☐ En ole oppinut riittävästi suomen kieltä
- ☐ Suomalaisen yhteiskunnan turvattomuus
- ☐ Saamani terveyspalvelut eivät ole olleet riittäviä
- ☐ Saamani muut viranomaispalvelut (kuten neuvonta ja ohjaus, kotoutumiseen liittyvät muut palvelut) eivät ole olleet riittäviä
- ☐ Minä tai perheeni emme ole löytäneet sopivaa asuntoa
- ☐ En viihdy asuinalueellani
- ☐ Lapseni eivät ole päässeet opiskelemaan (jos sinulla on lapsia)
- ☐ Perheeni tai osa perheestäni ei ole päässyt Suomeen (perheenjäsenilläni ei ole oleskelulupaa tai perheenyhdistäminen ei ole onnistunut)
- ☐ Minun tai perheeni huono taloudellinen tilanne
- ☐ Suomalaiset ovat kohdelleet minua epäystävällisesti
- ☐ En ole tutustunut suomalaisiin ihmisiin
- ☐ En ymmärrä suomalaisia ihmisiä tai tapoja riittävästi
- ☐ En ymmärrä suomalaisen yhteiskunnan toimintaa riittävästi
- ☐ Kokemus siitä, että en ole yhdenvertainen muiden Suomessa asuvien kanssa
- ☐ Minulla ei ole harrastuksia
- ☐ En ole saanut riittävästi tukea omasta maasta tulleilta maahanmuuttajilta
- ☐ En ole saanut työtä
- ☐ Ei mikään
- ☐ Muu, mikä?

35. Mikä on korkein suorittamasi tutkinto?

- ☐ Vähemmän kuin peruskoulu
- ☐ Peruskoulu tai kansakoulu
- ☐ Ammattikoulu
- ☐ Ylioppilas
- ☐ Korkeakoulu
- ☐ Tohtoriin tai lisensiaatin tutkinto

36. Montako vuotta olet opiskellut seuraavissa oppilaitoksissa? (Mikäli ei ole opiskellut jossain oppilaitoksessa, kirjoita kenttään 0)

Peruskoulu tai kansakoulu	
Ammattikoulu	
Ylioppilas	
Korkeakoulu	
Tohtoriin tai lisensiaatin tutkinto	

37. Oletko ollut ennen tätä koulutusta työssä Suomessa tai ulkomalla? (Työllä tarkoitetaan kodin ulkopuolella tapahtuvaa työtä)

- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Kyllä, kuinka monta vuotta yhteensä?

38. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten ammattiasi

- ☐ Erityistä ammattitaitoa vaativat alat (esim. lääkäri, opettaja, insinööri, taiteilija, kirjuri)
- ☐ Ylempi hallinto (esim. pankkiiri, suuren yrityksen toimitusjohtaja, korkean tason viranomainen, liiton johto)
- ☐ Toimistotyö (esim. sihteeri, virkailija, toimiston esimies, kirjuri)
- ☐ Myynti (esim. myyntipäällikkö, kaupan omistaja, myymäläapulainen, vakuutusmyyjä, ostaja)
- ☐ Palvelu (esim. ravintolan omistaja, poliisi, tarjoilija, parturi, lastenhoitaja)
- ☐ Ammatillista koulutusta vaativat työtehtävät (esim. esimies, mekaanikko, sähkömies)
- ☐ Suorittavat työtehtävät (esim. linja-autonkuljettaja, leipuri, puuseppä)
- ☐ Maatalous (esim. maanviljelijä, maataloustyöntekijä, traktorinkuljettaja)

39. Mikä oli sinulle tärkein syy muuttaa Suomeen?

- ☐ Puolisoni oli saanut Suomesta työ- tai opiskelupaikan
- ☐ Muutin Suomeen, koska puolisoni tai perheenjäseneni asuu täällä
- ☐ Olin pakolainen tai olen hakenut suojapaikkaa Suomesta
- ☐ Olin saanut työtä Suomesta ennen tienne muuttoa
- ☐ Tulin Suomeen hakemaan työtä
- ☐ Olin saanut opiskelupaikan Suomesta
- ☐ Muu, mikä?

owalg^{||}group